NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜTAHYALI ABDURRAHMAN FEVZİ MİKYASU'L-LİSAN KISTASU'L-BEYAN

(s. 145-163)

GİRİŞ – METİN – TERİMLER SÖZLÜK DİZİNİ – SÖZLÜK – TIPKIBASIM

MUSTAFA TOPALOĞLU
20134752

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ESRA KARABACAK

LEFKOŞA
2015

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Tez Savunması

Tezin Adı: Kütahyalı Abdurrahman Fevzi,
Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan (s. 145-163)
Giriş – Metin – Terimler Sözlük Dizini – Sözlük – Tıpkıbasım

Hazırlayan: Mustafa TOPALOĞLU

Tez 23.06.2015 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Türk Dili Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Yrd. Doç. Dr. Erdoğan SARACOĞLU
Jüri Başkanı

Yakın Doğu Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Doç. Dr. Esra KARABACAK
Tez Danışmanı

Yakın Doğu Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı
Bölüm Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe
Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Çelik ARUOBA-Dr. Muhittin ÖZSAĞLAM
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü/ Müdür Yardımcısı

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
1988

"İnsanların en hayırlısı, insanlara yararı olandır.
Sözün en hayırlısı, az ve anlaşılır olanıdır."

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

Anne ve Babama...

ÖZ

Çalışmamızda ele alınan Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi'nin 19. yüzyılda kaleme aldığı *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eseri Türk dilbilgisinin tarihî seyri içerisinde Türk dilinin grameri açısından son derece önemlidir. Eser, öncelikle bir mukaddime ile başlayıp ardından beş maksat ve bir hatime şeklinde devam etmektedir.

Abdurrahman Fevzi Efendi, eserinde konularını açıklarken *maksad* ana başlığını kullanmıştır. Maksadları *bablara* babları da *nevlere, kısımlara* ve *sınıflara* ayırmıştır. Genellikle metnin başında ve bazen de maksadlarda açıklanması gereken ön bilgileri *tenbih, tefrika* ve *mühimme* başlıkları altında açıklamaktadır. Yazar, eserini kaleme alma sebeplerini açıkladıktan sonra dil öğretiminin gerekliliğine değinmiştir. Avrupa'daki dil öğretimine verilen değerin ciddi boyutlarda olduğunu söyleyerek konunun neden önemsenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Eserin toplamı 207 sayfadan oluşmaktadır. Eserdeki metin kısmının tamamı ise 177 sayfadan ibarettir. Eserin başında içindekiler kısmı, terimlerin açıklandığı kısım, yazar hakkında bilgi ve kitabın basıldığı yer hakkında bilgiler verilen bir bölüm bulunmaktadır. Eserin sonunda ise kelimelerin doğru ve yanlışlığını gösteren *doğru-yanlış* cetveli verilmiştir.

İncelememiz, ele alınan kitaptaki metnin 145.-163. sayfalarından oluşmaktadır. Çalışmamız *önsöz, kısaltmalar, giriş, eserin Latin harflere çevrilmiş metni, dilbilgisi terimleri sözlüğü – indeksi, sözlük, tıpkıbasım, sonsöz* ve *kaynakça* başlıklar altında ele alınmıştır. Giriş kısmı kısaca, *Kütahyalı Abdurrahman Fevzi*'nin ve *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan*'ın Türk dilbilgisi tarihi içerisindeki yeri, eserin tanıtımı ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

Çalışmamıza konu olan bu eser, gerek muhteva gerekse dilbilgisi terimleri bakımından Türk dilbilgisi tarihi açısından oldukça önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Dilbilgisi, Türk dilbilgisi tarihi, Osmanlı Türkçesi, dilbilgisi terimleri, Abdurrahman Fevzi, Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan, dilbilgisi kitapları, Türkçe eğitimi ve öğretimi.

ABSTRACT

Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan which is written by Abdurrahman Fevzi Efendi in 19th century, examined in this study, is extremely important in terms of Turkish Grammar in the history of Turkish language. The, priorly starts with an *introduction* (mukaddime) and follows five *purpose* (maksad) and one *conclusion* (hatime).

Abdurrahman Fevzi Efendi, uses *purposes* (maksad) when explaining the issues in his book. He separeted *purposes* (maksad) into *types* (bab) and *types* (babs) into *categories* (nev), *sections* and *categories*. He explains, the preliminary information usually needed to be expalined at the beginning of the text, under the head lines of *warnings* (tenbih), *analysis* (tefrika) and *notes* (mühimme). The Author touch the necessity of tongue teaching after explaining the resons of writing the book. He emphasized why the issue to be considered as a serious issue after explaining the value given to language teaching in Europe.

The book totally containes 207 pages. The text sections in the book covers 177 pages. It has, at the beginning of the book, contents section, the section which the terms are explained, and a section which information given about author and where the book is published. At the end of book, a clossary given which explains the words as *true* or *false*.

Our study contains the text between the pages 145-163. The study *handled under the headlines of preface, abbreviations, introduction, the text translated into Latin, dictionary of grammer terms-index, dictionary, exact copy (tıpkıbasım), epilogue* and *resources*. Introduction section shortly, contains the place in history of Turkish grammar, promotion, and evaluation of the book *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* written by *Kütahyalı Abdurrahman Fevzi.*

The book which is the subject of our study, both the contents and in terms of the grammar terms contains great importance from the point of the history of Turkish grammar.

Keywords: Grammar, the history of Turkish grammar, Ottoman Turkish, grammer terms, Abdurrahman Fevzi, Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan, grammer books, Turkish teaching and education.

ÖN SÖZ

Bütün dillerde olduğu gibi Türkçede de dilbilgisi kitapları tarih boyunca her dönemde büyük bir öneme sahip olmuştur. Dilin tarihi, cümle yapısı, biçim ve söylenişi bakımından sistemli bir şekilde oluşturulan kelime gruplarından meydana gelen dilin incelenmesi şeklinde tanımlanan dilbilgisi, dil eğitiminin temelini oluşturur.

Türk dili eğitimi ve öğretimine önem verilen bir dönemde yetişen Abdurrahman Fevzi Efendi, Türk dilinin kurallarını anlattığı *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eseri 1847 yılında yazmaya başlamış ve 1851'de tamamlamıştır. Eser Türk dilbilgisi tarihi bakımından oldukça mühimdir. Bergamalı Kadri'nin 1530 yılında yazdığı *Müyessiretü'l-Ulûm* adlı eserinden sonra Türk dilinin Arap gramerleriyle örnekler verilerek yazılmış olması bakımından da ayrıca önem arz etmektedir. Çalışmamız *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eserin 1299/1882'de Meclis-i Maarif'in izniyle İstanbul'da Mahmud Beg Matbaası'nda basılmış ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Osmanlıca Eserler Bölümü'nde 29442 raf numarasıyla kayıtlı olan kopyası üzerinde yapılmıştır. 177 sayfa ve 17 bölümden oluşan bu eserin tarafımızdan incelenen kısmı 145.-163. sayfalar arasını oluşturmaktadır. İncelememiz, giriş, metnin Latin harflerine çevrilmesi, dilbilgisi terimleri sözlük – dizini, sözlük, tıpkıbasım, sonsöz, kaynakça ve kısaltmalar şeklinde ele alınmıştır. Çalışmamız giriş bölümünde Türk dilbilgisi tarihi hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Kütahyalı Abdurrahman Fevzi'nin hayatı, *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eserin tanıtımı, eserin günümüz Türkçesiyle genel bir değerlendirmesi şeklindedir.

Ele aldığımız bu çalışmanın, Türk dilbilgisi tarihine katkıları açısından büyük bir öneme sahip olacağı kanısındayız.

Bu çalışmada bana yol gösteren, ilgi ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Esra Karabacak'a minnet ve şükranlarımı sunarken, bu yolda maddi ve manevi destekleri ile her daim benim yanımda olan değerli aileme de sonsuz teşekkür ederim.

Mustafa Topaloğlu
Lefkoşa, 2015

İÇİNDEKİLER

Öz.....iii
Ön Söz.....v
Kısaltmalar.....vii
Giriş.....1
Metin.....9
Dilbilgisi Terimleri Sözlük İndeksi.....43
Sözlük.....49
Tıpkıbasım.....55
Son Söz.....75
Kaynakça.....76
Özgeçmiş.....79

KISALTMALAR

Ar.	:	Arapça
bkz.	:	Bakınız
çev.	:	Çeviren
Far.	:	Farsça
hzl.	:	Hazırlayan
c.	:	Cilt

GİRİŞ

I. Dilin gramer yönünden ele alınması belli sistemler ve kurallar dahilinde değerlendirilir. *Gramer* kelimesi, Eski Yunanca'da yazı anlamına gelen *gramma* sözcüğünden türemiş olup; söyleniş, biçim, cümlenin yapısı, anlam ve kelime tarihi açısından sistematik bir düzen içerisinde bir araya gelerek oluşturdukları dilin bu yönüyle incelenmesi olarak tanımlanabilir.

Türkçedeki gramer çalışmalarının tarihî seyri incelendiğinde Türk diline verilen önemin Tanzimat döneminde artış gösterdiği söylenebilir. Osmanlı döneminin ilk yıllarındaki medreselerde eskiden beri süregelen Arapçanın öğretimi önemini korumuştur.

Dilin bilimsel bir yaklaşımla ele alınıp incelenmesi M. Ö. VII. yüzyılda Hintlilere kadar gitmektedir. Eski Hintlilerde ortaya çıkan bu dil çalışmalarının asıl sebebi "Veda" denilen dinî metinlerin okunmasındaki ayrılıklarda ortaya çıkan tartışmalardır. Dilin sürekli değişmesinden dolayı ve metinlerin de eski olması sebebiyle okunma noktasında sorun teşkil etmiş ve bunu çözmek için de dille ilgili çalışmalara başlanmıştır.

İlk gramer çalışmalarını ise M. Ö. III. yüzyılda yaşamış olan Hint gramercisi Pânini yapmıştır. Panini bu dönemde, Sanskritçe ile ilgili dil kuralları ve yazıları topladığı dil bilgisi kitabı olan *Ashadyayi* adlı eseri ortaya koymuştur.

Batıdaki ilk gramer kitabını Yunanlı Dionysis Thrax'ın yazdığı *Téxnē Grammatikē* (Dil Bilgisi Tekniği) adlı eseridir (M. Ö. 100). Sentaks üzerindeki çalışmalar ise İskenderiyeli Apollonios Dyskolos tarafından yapılmıştır.[1] 2. yüzyılda Dyskolos; Grek Dili'nin cümle yapısını inceleyerek Thrax'in eksikliğini tamamlamaya çalıştığı bir söz dizimi kitabı çalışmasının yanı sıra, Dorik, İonik,

---

[1] Necip Üçok, **Genel Dilbilim-Lengüistik** (İstanbul: 2004), s. 191.

Aeolik ve Atik gibi edebî lehçeleri inceleyerek lehçe bilimi (İng. dialktology) çalışmaları da yapmıştır.[2]

Eski Roma'da dilbilgisi çalışmaları özellikle Yunanlıların etkisinde kalınarak yapılmıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar Yunanlıların yaptıklarını tamamlayıcı nitelikte olmuştur. Fakat farklı bir yenilik getirdikleri de söylenemez. Roma dilcilerinden olan "Varro"nun (M. Ö. I. yüzyılda) *De Lingua Latina* "Latin Dili" adlı eserinde köken bilgisinden bahsetmiştir. Varro, bu eserinde dil bilgisini bilim dili haline getirmek için çaba göstermiştir. Aynı zamanda Grekçe ve Latince arasında dilsel bir bağ olabileceğini ilk kez ileri süren de Varro'dur. Eskiçağ ile yeniçağ dilciliği arasında köprü sayılan kitaplar arasında Donatus'un (IV. yüzyıl) *Ars Grammatika*'sı ve VI. yüzyılda Bizans döneminde Prıscıanus'un hazırladığı *Institutiones Rerum Grammaticarum*, adlı kitap belirtilmelidir. Her ikisi de ortaçağda uzun süre elden bırakılmamıştır.[3]

Türklerdeki dil bilgisi çalışmaları genellikle dil öğretimi üzerinde yapılmıştır. Bu yolla yapılan sözlük çalışmaları genellikle Arapça kurallara dayanmıştır. Türk gramerciliğinin başlangıcı XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı *Kitabu Cevahiri'n-Nahv fi Lugati't-Türk* adlı eseriyle başlamıştır; lakin eser kaybolduğundan günümüze ulaşamamıştır. Kaşgarlı Mahmut'un günümüze ulaşan ve Türk Dünyası için büyük bir öneme sahip olan *Divânü Lügâti't-Türk*[4] adlı eseri Türk dilinin ilk gramer kitabı, sözlük, lehçe ve köken bilgisi kitabı, dilbilgisi-ansiklopedik sözlük niteliği taşımaktadır. Fakat tam anlamıyla bir gramer kitabı olarak kabul edebileceğimiz ilk eser ise XVI. yüzyılda Bergamalı Kadri tarafından yazılan *Müyessiretü'l-Ulûm*[5] adlı eserdir. Bu eser Batı Türkçesinin ilk gramer kitabıdır. Bu eserde Türkçe şekillerin Arapça karşılıkları da verilmiştir. Eser, gerek Tanzimat döneminde gerekse sonraki dönemlerde Türk grameri açısından ehemmiyet taşımaktadır. Batı tarzına uygunluk gösteren gramer kitapları genellikle bu dönemde yazılmıştır. Bunların başında gelenlerden Ahmet Cevdet Paşa'nın dil öğretimi

---

[2] Nesrin Bayraktar, **Dil Bilimi** (Ankara: 2006), s. 77.
[3] Doğan Aksan, **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim** (Ankara: 2009), s. 18-19.
[4] Besim Atalay, (Çev.), **Dîvânü Lûgat-it-Türk Tercümesi**, 4 c. (Türk Dil Kurumu Yayınları: 521, Ankara: 1985-1986).
[5] Esra Karabacak, **Bergamalı Kadri – Müyessiretü'l-Ulûm (Giriş-Metin-Sözlük-Terimler Dizini-Tıpkıbasım)**, (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 801, 2002).

kitapları[6] da günümüzdeki dilbilgisi kitaplarının oluşmasında etkili olmuştur. Abdurrahman Fevzi Efendi'nin 1851 yılında basılan *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eseri Türk dilbilgisi tarihine yapılan büyük bir hizmet olarak gösterilebilir. Gerek *Müyessiretü'l-Ulûm* ile benzer noktalara sahip olması gerekse Arapça örneklerle de gösterilmesi bakımından önemli olmasının yanı sıra Ahmet Cevdet Paşa'nın üslubundan da etkilenmiştir. Sonraki yıllarda Türkçenin tarihsel süreci içerisinde farklı nitelikte gramer kitapları yazılmıştır. Vücuda getirilen bu eserlerin her biri şüphesiz ayrı bir öneme sahiptir. Bu eserlerden bazıları şunlardır: Ahmed Cevdet, *Kavâid-i Osmaniye*, (İstanbul: 1267); Süleyman Paşa, *İlm-i Sarf-ı Türkî*, (İstanbul: 1298); Selim Sabit, *Sarf-ı Osmanî*, (İstanbul: 1298); Ali Nazıma, *Lisân-ı Osmânî*, (İstanbul: 1302); Cevdet Paşa, *Tertîb-i Cedîd-i Kavâid-i Osmaniye*, (İstanbul: 1304); Fazlı Necib, *Nev-usûl Sarf-ı Osmânî*, (İstanbul: 1305), *Mutavvel Sarf-ı Osmânî*, (İstanbul: 1306); Atıf, M. Remzi, *Kavâid-i Osmaniye*, (İstanbul: 1328); Ahmet Cevad, *Lisân-ı Osmânî*, (İstanbul: 1328); Ahmet Rasim, *Amelî ve Nazarî Talîm-i Lisân-ı Osmânî*, (İstanbul: 1325); Hüseyin Cahid, *Türkçe Sarf ve Nahv*, (İstanbul: 1326); Necib Asım, *Yeni Tertib Muhtasar Osmanlı Sarfı*, (İstanbul: 1308); Manastırlı Rıfat, *Külliyât-ı Kavâid-i Osmaniye*, (İstanbul: 1303), *Hâce-i Lisân-ı Osmânî*, (İstanbul: 1311); Raşid, *Külliyât-ı Kavâid-i Lisân-ı Osmaniye*, (İstanbul: 1317); Şemşeddin Sami, *Nev-usûl Sarf-ı Türkî*, (İstanbul: 1310); Şeyh Vasfî, *Mufassal Yeni Sarf-ı Osmânî*, (İstanbul: 1316).

Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan harf devrimiyle beraber Latin harflerinin kabul edilmesiyle birlikte dilbilgisi çalışmaları artık yeni Türk alfabesiyle yapılmaya başlanmıştır. Bu yolda yapılan ilk gramer çalışması ise 1928 yılında Türk Dili Encümeni'nce hazırlanan *Muhtasar Türkçe Gramer* adı altında yayınlanmış ve bu çalışmalar artış göstererek günümüze dek sürmüştür.

---

[6] Nevzat Özkan, **Ahmed Cevdet Paşa, Tertîb-i Cedit Kavâid-i Osmaniyye (Giriş-Metin-Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü- Tıpkıbasım),** (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 883, 2007); **Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa, Kavâ'id-i Osmaniyye (Ankara: 2000); Kavâid-i Türkiyye** (İstanbul: 292/1875).

II. KÜTAHYALI ABDURRAHMAN FEVZİ EFENDİ'NİN HAYATI (1802-1864)

Türk diline emek verenler arasında önemli bir yere sahip olan Abdurrahman Fevzi Efendi 1802 yılında Kütahya'da doğmuştur. Asıl adı Seyyid Abdurrahman Halvetî er-Rufai el-Kütahî'dir. Kütahya'nın yetiştirmiş olduğu önemli bir dilbilimci olan Abdurrahman Fevzi, Tanzimat döneminde gramer çalışmalarına ağırlık vermiş ve Türk dilinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Babası dönemin Kütahya bilginlerinden Sadıkzade Mustafa Efendi'dir. İlk eğitimini babasından din bilgisi derslerini aldıktan sonra, 1829 yılında medrese eğimini almak için İstanbul'a gider. Burada Müderris İmam Zade Esat Efendi'nin yanında yüksek tahsilini tamamlayıp, 1833'te diplomasını alarak müderris olur. 1834 yılında da yine İstanbul'da *Dâru'l-Hadis Valide Sultan* okuluna müderris tayin olunur. Bir yıl sonra (1835) da Arapça öğretmeni olarak atanır. Burada yirmi yıl aralıksız olarak Türkçe, Arapça ve Tarih derslerini okutur. 1858'de ise Sofya mevleviyeti rütbesine yükseltilir. 1863 yılında emekli olmuş ve bir yıl sonra 1864 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Naaşı, İstanbul Eyüp Defterdar Caddesi yakınındaki *Yâvedud Kabristanlığı*'na defnedilmiştir.

Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi, ilmi, eğitimi bir yaşam tarzı olarak ilke edinmiş ve bu yolda önemli çalışmalar yaparak Türk diline hizmet edenler arasında yerini almıştır. İlmin inceliklerini bilen, zeki ve olgun bir insan olarak belirtilmiştir. Bursalı Mehmet Tahir *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde Abdurrahman Fevzi Efendi'nin Mekteb-i Harbiye'de *kitabsız* ismiyle üne kavuştuğunu ve riyaziyyun-ı Osmaniye'den Mustafa Paşa'nın oğlu olduğunu belirtir.[7]

---

[7] Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri,** c. I (İstanbul: 1333/1914), 243-245.

III. MİKYASU'L-LİSAN KISTASU'L-BEYAN

I. Türk dili tarihinde Türkçeye en çok önem verildiği yıllarda Türk dilinin kurallarını anlattığı *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eseriyle Türk diline önemli katkıları olan Abdurrahman Fevzi Efendi, bu eserini 1847 yılında yazmaya başlamış ve 1851'de tamamlayabilmiştir. İlerleyen yıllarda eserinde bazı düzeltmeler yaparak eserini genişletmiştir. Eserin basımı ise ancak yazarın ölümünden sonra bir komisyon tarafından incelenerek dilbilgisi açısından değerli görülmesiyle olmuştur. Eser, 1882'de Darüşşafaka adıyla yayınlanmış ve okullardaki Türkçe ders müfredatları bu kitaba göre yapılmıştır. Tanzimat'ın ilk Türkçe gramer kitabı sayılmış ve yazarına da ilk Türk gramercisi unvanı verilmişse de eserin 1861'de tamamlanması ve 1881 yılında yayınlanması göz önüne alındığında, yayımlanan ilk gramer kitabının 1851'de Keçecizade Mehmed Fuad ile Ahmet Cevdet Paşa'nın birlikte kaleme aldıkları *Medhal-i Kavâid* adlı eserdir. Bu eser de uzun yıllar ders kitabı olarak okullarda öğretilen önemli bir kaynak olmuştur.

Tanzimat döneminin gramer konusunda eğitimsiz ilk aydınları, eğitimde örnek alabilecekleri bir sistem olmadığından klasik Arapça için kullanılan yöntemleri kendi eserlerinde uygulamaya çalışmışlardır. Yapılan bu yöntem ilk değildir. 1530 yılında Anadolu coğrafyasında yazılmış ilk Türkçe gramer kitabı olan *Müyessiretü'l-Ulûm*'da uygulanmış; lakin kök ve yapı itibariyle farklı olmasından ötürü Türkçeyi ele alan bu metot sonuçsuz kalmıştır. 19. yüzyıldaki gramer çalışmaları da önceden Anadolu'da yazılan eserlerin yöntemleri bakımından benzer nitelikler taşımıştır.

Abdurrahman Fevzi, eserinde uyguladığı yöntemler açısından çağdaşlarından farklılık göstermiştir. Öncelikle eserinin çatısını kuracağı terimleri tespit edip eserinin girişinde *Istılâhât-i Mevzû'a ve Unvânât-i Muhteri'a* başlığı atında vererek karşılıklarını da belirtmiştir. Eser, Türkçenin yapısı dikkate alınarak Arapça köklerinden türetilmesi nedeniyle mühimdir. Yapım ve çekim eklerinin tümü ayrı ayrı terimlerle gösterilmiş ve manaları için de yeni terim karşılıkları verilmiştir. Ayrıca eserde, anlamların ayırt edilebilmesi için terim türetme yoluna gidilmiştir. Eser, Türk Dil Kurumu uzmanlarından olan Ali Ulvi Elöve tarafından IV. Türk Dili Kurultayı'na sunulmak üzere 1940 yılında ilk altmış iki terimi, kendisinin türettiği

karşılıklarla hazırlanmıştır.[8] Abdurrahman Fevzi Efendi eserinde, Türkçenin ses değerleriyle Arap alfabesini mukayese ederek yeni bir alfabe geliştirilmesi fikrini savunarak her ses için bir harf, her harf için bir ses ilkesini temel alan yeni bir Latin alfabesinin habercisi olmuştur. Yaptığı önerilerin amacı, dilin kolay okunup anlaşılması, eğitimin kaliteli ve hızlı bir şekilde yapılabilmesidir. Görüşlerinin en önemli kısmını *gramer* başlığı altında *imlâ, sarf (yapı bilgisi), nahv (söz dizimi)* ve *iştikak(türetme bilgisi)*'ın birleştirilmesinin gerekli olduğunu ve ünlülerin kullanımının kaçınılmaz olduğunu savunmuştur. Türkçenin ses yapısının temelini ince ve kalın seslerin uyumlarının oluşturduğunu belirtir. Yuvarlak geniş ünlülerin sadece ilk hecede yer alması kuralını da değerlendirmiştir. Fevzi Efendi, kimi vakit standart Türkçeden ayrılıp bazı Anadolu ağızlarıyla eserini örneklendirerek eserinin genel Türkçeyi kapsayan bir gramer kitabı olduğunu söylemiştir.

Eser, öz Türkçe kelimelerin zenginliği açısından Cumhuriyet döneminde dikkat çekerek 1933'te Türk Dil Kurumu, Türkçenin söz varlığını tespit çalışmaları çerçevesinde İshak Refet'e *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan*'ı inceleme görevini vermiştir. Eser daha sonra Jean Deny'nin *Grammaire de la Langue Turque (Dialecte Osmanli)* adlı eserinin tercümesinde Ali Ulvi Elöve'ye[9] öncülük etmiştir.

Manastırlı Rıfat Efendi'nin *Külliyât-ı Kavâid-i Osmâniye*[10] adlı eserinin girişinde, daha sonra ise Osman Ergin'in *Maarif Tarihi*'nde[11] *Mikyasü'l-Lisan ve Kıstasü'l-Beyan*'ın aslında iki cilt olduğu, sadece birinci cildinin Fevzi'nin oğlu Mustafa Safvet tarafından neşredildiğinden bahsedilir. Ergin eserin ikinci cildinin Hamidiye Kütüphanesi'nde olduğunu tahmin ettiğini bildirir.[12]

Anadolu'da Osmanlı Türkçesiyle yazılan gramer kitaplarının ilki 1530 yılında Bergamalı Kadri tarafından yazılan *Müyessiretü'l-Ulûm*[13] adlı eserdir. İkinci eser ise 19. yüzyılda Abdurrahman Fevzi Efendi'nin kaleme aldığı *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eserdir. Bu eser 1299(1882)'da Meclis-i Maarif'in izniyle İstanbul'da Mahmud Beg Matbaası'nda bastırılmıştır. Eserin tarafımızdan

---

[8] Kütahyalı Abdurrahman Hoca, Çev. Ali Ulvi Elüve, **Mıkyasüllisan ve Kıstasülbeyan** (İstanbul: 1942).
[9] Ali Ulvi Elöve (hzl.), **Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan** (İstanbul: 1962).
[10] Manastırlı Rıfat, **Külliyât-ı Kavâid-i Osmaniye** (İstanbul: 1303).
[11] Osman Ergin, **Türk Maarif Tarihi** (İstanbul: 1977).
[12] Mustafa Koç, **"Abdurrahman Fevzi", Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, c. I (İstanbul: 2008), 27-29.

incelenmesi yapılırken bu baskıdan yararlanılmıştır. Eserin baskısı Beyazıd Devlet Kütüphanesi, Osmanlıca Eserler Bölümü'nde 29442 raf numarasıyla kayıtlıdır.

Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan'ın metin kısmı 177 sayfa ve 17 bölümden ibarettir. Eser, içindekiler kısmı, terimlerin açıklandığı kısım, yazar hakkında ve eserin basıldığı yer hakkındaki bilgilerin verildiği bir bölümle başlamaktadır. Bu bölüm de 22 sayfadan ibarettir. Eserin sonunda ise 8 sayfalık doğru-yanlış cetveli mevcuttur. Baştaki 22 sayfalık bölüm ayrı, metin ve doğru-yanlış cetveli ayrı numaralandırılmıştır. Eserin toplamı 207 sayfadan oluşmaktadır. Metin kısmındaki her sayfada 35 satır vardır. Eser bir mukaddime, beş maksat ve bir hatimeden ibarettir. Temel bilgiler verildikten sonra eser, konulara ve konular da kendi aralarında bölümlere ayrılmıştır. Çalışmamız, eserin metin kısmının 145.-163. sayfaları arasını kapsamaktadır.

Abdurrahman Fevzi, eserinde konularını açıklarken *maksad* ana başlığını kullanmıştır. Maksadları bablara, babları da nevlere, kısımlara, sınıflara ayırmıştır. Burada açıklanması gereken ayrıntıları da *hasîse, tenbih, mühimme, faide, tetimme* adlarıyla açıklamıştır. Metnin başında ve bazen de maksatlarda açıklanması gereken bilgileri *tevtia* adı altında maddeler halinde göstermektedir. Eserde ara başlıklar olarak *ammâ ba'd, nev, mühimme, fa'ide, maksad, bab, tarik, hasâ'is, hasîse, tenbîhât, tenbih, mu'tarıza, tetimme, matlab* ve *mevzi* terimleri kullanılmıştır.

Eserin başlangıcı Besmele ile olup ardından Allah'a hamdı ve Peygamber'e şükrü anlatan bir bölüm ile devam eder. *Ammâ ba'd* kısmı bir nevi önsözdür. Burada Abdurrahman Fevzi Efendi'nin dile verdiği önem yine kendisi tarafından anlatılır.

Yazar eserini yazma sebeplerini açıkladıktan sonra dil öğretiminin önemi üzerinde durmuştur. Avrupa'da dil öğretiminin nasıl önemsendiğini belirterek bizlerin de bu konuyu önemsememiz gerektiğini vurgulamıştır. Eserin en önemli özelliklerinden biri de dilbilgisi terimlerinin kullanılmasıdır. Yazarın kullandığı terimler, ne kendisinden önce yazılmış *Müyessiretü'l-Ulûm*'da ne de daha sonra yazılmış gramer kitaplarındaki terimlere benzemektedir. Mesela, görülen geçmiş zaman için kendisinden önce yazılan gramer kitaplarında *mazi-i şuhûdî*, öğrenilen geçmiş zaman için de *mazi-i naklî* terimleri kullanılırken *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan*'da ise *mazi-i mahsusu'n-nisbe, mazi-i menkûlu'n-nisbe* terimleri kullanılmıştır. Eserin diğer bir önemli özelliği fiillerin yapısının zaman, hades ve

nisbet şeklinde sınıflandırılmış olması oldukça önemlidir. *Zaman*, fiilin zamanını, *hades*, fiilin hareketini, oluşunu, *nisbet* ise fiil köklerinin ek alarak oluşturduğu biçimleri anlatmaktadır.

II. Çalışmamız bu eserin 145.-163. sayfaları arasını kapsamaktadır. İncelemede öncelikle metin Latin harflerine çevrilmiştir. Bu çevirmede Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan *Yazım Kılavuzu*'nun en son baskısı temel alınmıştır.[14] Bugün de kullanılan kelimeler yazım kılavuzundaki şekliyle yazılmıştır. Yazım kılavuzunda olmayan kelimelerde uzatma işareti ^ şeklinde kullanılmıştır. Ayn ve hemze, kesme işaretleri sadece kelime ortasında kullanılmıştır. Farsça tamlamalar ise –i şeklinde gösterilmiştir. Metinde geçen dilbilgisi terimleri tespit edilmiş ve geçtiği sayfa numaraları gösterilerek bir sözlük dizini oluşturulmuştur. Belirtilen terimler bir sayfada birden fazla kullanılmışsa dizinde sadece bir kere gösterilmiştir. Günümüzde okunmakta güçlük çekilen kelimeler için de ayrı bir sözlük oluşturulmuştur.

19. yüzyılda Kütahyalı Abdurrahman Fevzi'nin yazmış olduğu *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı gramer kitabı Türk dilbilgisi tarihi açısından oldukça mühim bir eserdir. Eser üzerinde yapılan çalışmamız dahil bütün çalışmalar değerlendirilerek Türkçenin dilbilgisi tarihi içerisinde farklı alanlardaki (terimler, anlatım biçimi, görüşler, kelime hazinesi gibi) çalışmalara kaynaklık edebilecektir.

---

[14] Türk Dil Kurumu, **Yazım Kılavuzu,** 27. Baskı (Ankara: 2012).

METİN*

MİKYASU'L-LİSAN KISTASU'L-BEYAN

(s. 145-163)

* Metni okumada Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan *Yazım Kılavuzu*'nun en son baskı (Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu,* 27. Baskı, Ankara, 2012.) dikkate alınarak hazırlanmıştır. Günümüzde kullanılan metinlerin yazımını da kılavuzda gösterilen şekli ile yazılmıştır. *Yazım Kılavuzu*'nda kullanılmayan kelimelerde ise ^ işareti ile yazılmıştır. Ayn ve hemze kesme işaretleri de sadece kelimenin ortasında kullanılmıştır. Farsça tamlamalar da *-i* şeklinde okunmuştur. Metnin anlamının karışmaması için cümlelerde sadece nokta ve virgül kullanılmıştır.

(145) Tenbih

Cetvelde mukayyed olan ef'âl-i semâniye ile sıfat-i hadesenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyagı meselli yüz sekizer nev ve masdarların sıyagı on sekiz nev hasıl-i masdarın sıyagı otuz altı nev olacağı cetvelden ve ifade-i sabıkadan müstebân olmağla fiil-i mürekkeb-i istikrarînin kâffe-i sıyagı bin iki yüz yirmi dört olduğu nümâyân olur.

Beşinci Bab

Emr-i hazırın mürekkeb-i iktidarînin ve emr-i mürekkeb-i merkumeden müştak olan masdarın ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve meczûmu'n-nisbe ve müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i-menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyagı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki her kangı bir hadesin husulüne iktidar kesbiçin bir zata emr-i surette ol hadesi mutazammın olan emr-i hazırın ahirine diğer mutazammın olduğu nisbetle zamanı bi-l-külliye selh ve tecrîd eden (-A) harfi ve bundan sonra ef'âl-i nâkısadan (-bil) emr-i zam ve ilave olunurlar (Hele söyleyebil, hele okuyabil.) gibi. İmdi (-bil) emri hades-i mensub-i bahden mahlû ve ol hadesden müsebbib olan makdûriyet ve imkânda müstamel hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs menzilesinde olmağın **(146)** mecmu-i mürekkeb emr-i mürekkeb-i iktidarî namıyla fiil vahîd olur. Ve yine malum ola ki hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs (-mA) harfi emr-i mürekkeb-i iktidarînin cüz-i ahiri bulunan (-bil) emrine lâhik olduğu surette memâlik-i Osmâniyyede müstamel olan lügati't-Türkiyede (-bil) emri li-ecli't-tahfîf ve takdir olunmağın her ne kadar manen mürekkeb ise de lafzen basit olduğu cihete nazaran fiil-i mürekkeb-i iktidarîden cüz-i ahir itibarıyla ademî olan kısm-i ef'âl-i basîtadan addolunarak onların sırasında sebt ve kayd olunduğundan hem lafzen ve hem de manen mürekkeb olan fiil-i iktidarî ya vücûdî veya cüz-i evveli itibariyle ademî olur. Bu surette lafzen ve manen mürekkeb olan emr-i hazırın sıyagı yüz on sekiz nev olur.

Fiil-i emr-i mürekkeb-i iktidarî el-malumü'l-vücûdî									
	El-mezîdü fîhi-zIr	El-mezîdü fîhi -r	El-mezîdü fîhi-msA	El-mezîdü fîhi -sA	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şin	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü's -sA-kinü'l-ahir	
muhatab	Hele emzirebil	Hele doğurabil	Hele gülümseyebil	Hele ağsayabil	Hele söylenebil	Hele söyleşebil	Hele söyleyebil	Hele yazabil	müfred
El-malumü'l-ademî									
	El-mezîdü fîhi-zIr ve -mA	El-mezîdü fîhi'r-rA ve -mA	El-mezîdü fîhi-msA ve -mA	El-mezîdü fîhi-sA ve -mA	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve -mA	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve -mA	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA	
muhatab	Hele emzirmeyebil	Hele doğurmayabil	Hele gülümsemeyebil	Hele ağsamayabil	Hele söylenmeyebil	Hele söyleşmeyebil	Hele söylemeyebil	Hele yazmayabil	müfred
Masdar-i müştak mine'l-emri'l-mezkûr el-malumü'l-vücûdî									
	El-mezîdü fîhi-zIr-	El-mezîdü fîhi-r-	El-mezîdü fîhi-msA-	El-mezîdü fîhi-sA-	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şîn	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü's -sA-kinü'l-ahir	
gaib	Emzirebilen	Doğurabilen	Gülümseyebilen	Ağsayabilen	Söylenebilen	Söyleşebilen	Söyleyebilen	Yazabilen	müfred

Masdar-i muhaffef müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebile	Doğurabile	Gülümseyebile	Ağsayabile	Söylenebile	Söyleşebile	Söyleyebile	Yazabile	"
Hasıl-i masdar müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebiliş	Doğurabiliş	Gülümseyebiliş	Ağsayabiliş	Söylenebiliş	Söyleşebiliş	Söyleyebiliş	Yazabiliş	"
Fiil-i hâl müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebiliyor	Doğurabiliyor	Gülümseyebiliyor	Ağsayabiliyor	Söylenebiliyor	Söyleşebiliyor	Söyleyebiliyor	Yazabiliyor	"
Müstakbel-i mercu'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilir	Doğurabilir	Gülümseyebilir	Ağsayabilir	Söylenebilir	Söyleşebilir	Söyleyebilir	Yazabilir	"
(147) Müstakbel-i meczûmu'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilecek	Doğurabilecek	Gülümseyebilecek	Ağsayabilecek	Söylenebilecek	Söyleşebilecek	Söyleyebilecek	Yazabilecek	"

Müstakbel-i müekkedü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilir	Doğurabilir	Gülümseyebilir	Ağsayabilir	Söylenebilir	Söyleşebilir	Söyleyebilir	Yazabilir	"
Fiil-i murabba'ü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebileli	Doğurabileli	Gülümseyebileli	Ağsayabileli	Söylenebileli	Söyleşebileli	Söyleyebileli	Yazabileli	"
Fiil-i hadise müştakka mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilen	Doğurabilen	Gülümseye bilen	Ağsayabilen	Söylenebilen	Söyleşebilen	Söyleyebilen	Yazabilen	"
Mazi-i mahsûsu'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebildi	Doğurabildi	Gülümseyebildi	Ağsayabildi	Söylenebildi	Söyleşebildi	Söyleyebildi	Yazabildi	"
Mazi-i menkulü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilmiş	Doğurabilmiş	Gülümseyebilmiş	Ağsayabilmiş	Söylenebilmiş	Söyleşebilmiş	Söyleyebilmiş	Yazabilmiş	"
Fiil-i müsellesü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzirebilse	Doğurabilse	Gülümseyebilse	Ağsayabilse	Söylenebilse	Söyleşebilse	Söyleyebilse	Yazabilse	"

Tenbih

Emr-i mürekkeb-i iktidarînin sıyag-ı muhtelifesi yüz on sekiz nev fiil-i emrin kısm olunan sıyagı dört yüz doksan nev ve kısm-i sânîsinin sıyagı yedi yüz on altı nev ve masdarlar ancak müfred-i gaib olmağla sıyag-ı muhtelifeleri yüz yirmi üçer nev ve hasıl-i masdarın sıyagı iki yüz kırk altı nev ve müştakkat-i bâkiyye-i mestûreden her birinin sıyag-ı muhtelifesi dahi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyagı meselli yedi yüz on altışar nev olduğu müstebân olmağın hem lafzen ve hem manen mürekkeb olan fiil-i iktidarînin kâffe-i sıyag-ı muhtelifesi sekiz bin seksen iki nev'-î bâlig olacağı zahir ve nümâyân olur.

Tefrika

Bâlâda iş'âr olunduğu üzere fiil-i mürekkeb-i iktidarînin cüz-i ahiri olan (-bil-) fiiline (-mA) harfi lâhik olduğu surette ol fiili lugat-i Çağatayide ahavâtı meselli isbât ve zikr ve memâlik-i Osmâniyyede müstamel lugatte hazf ve takdir-i vacib olur (Söyleyebilmez, söyleyemez.) gibi. İmdi lugateyn-i mezkûreteyn bi-hasebi'l-mâni müteaddî ve bi-hasebi'l-istimâl iki surette müfterik olurlar. Suret-i evveli (-bil-) fiili ef'âl-i nâkısadan (-ver-, tur-) fiilleriyle bir emr-i hazırda ictima ettikleri surette eğer (-bil-) fiil-i mezkûr ise gerek (-mA) harfiyle mutarraf olsun, gerek olmasın (-bil-) fiilini iki lugatte de te'hîr vacib olur (Söyleyiverebilir, söyleyip durabilmez.) gibi. Ve eğer mukadder ise lugat-i Osmâniyyede olduğu gibi (-bil-) fiilini (-ver-, tur-) fillerinden mukaddem ve muahhar takdir caiz olur (Söyleyemeyiver, söyleyemeyip durur.) gibi. Bunlar egerçi (söyleyebilmeyiver, söyleyebilmeyip durur.) manalarına ise de (-bil-) fiili hem mezkûr ve hem de mukadder olarak lugat-i Çağatayide dahi istimâl olunduğu bu kadar suret-i sânîye (-bil-) fiili mezkûr olur ise ef'âl-i nâkısa-i semâniyeden (gör, yazdı) fiilleriyle ictima etmeleri mümteni ve eğer mukadder olursa mukaddem olarak fiilin merkumundan her biriyle ictimaları caiz olur (Yazamaya gör, söyleyemeye yazdı.) gibi. İşbu farklardan içün **(148)** cüz-i sânî itibariyle ademî olan ef'âl-i basîta sırasında sebt ve kayd olunmuştur.

Altıncı Bab

Emr-i mürekkeb-i ibtidârînin ve emr-i merkumeden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin

sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki her kânî bir hadesin husulüne müsâvât ve mübâderet ve göz değercesine mülâzemet etme bir zatdan taleb olunacağı vakitde ol hadesi mutazammın olan emr-i hazırın ahirine diğer mutazammın olduğu nisbet-i emriyye ile zamanı bi-l-külliye nez ve hal eden (ol) harfi ilhâk olunduktan sonra ef'âl-i nâkısa-i semâniyeden (gör) emri zam ve îsâl olunur (Söyleye gör.) gibi. İmdi (gör) emri hades-i mensub-i bahden mahlû ve ol hadesin levâzımından olup cüz-i evvelin medlûlüne kâ'in-i ibtidâr ve süratte müstamel olmağın ve bu cihetle hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs menzilesinde olmağın emr-i merkum emr-i mürekkeb-i ibtidârî namıyla fiil vahîd olur. Ve bu dahi malum ola ki hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan (-mA) harfi emr-i mürekkeb-i ibtidârînin ancak cüz-i evveline bizzat ve (-A) harfi vasıtasıyla lâhik olmakla emr-i mürekkeb-i merkum ya vücûdî olur veya cüz-i evveli itibariyle iki vech üzere ademî olur. Bu surette emr-i hazırın sıyag-ı muhtelifesi yüz yetmiş yedi nev olur.

Fiil-i emr-i mürekkeb-i ibtidarî el-malumü'l-vücûdî									
muhatab	El-mezîdü fîhi-zIr	El-mezîdü fîhi-r	El-mezîdü fîhi-mAsA	El-mezîdü fîhi-sA	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şin	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü's-sA-kinü'l-ahir	müfred
	Emzire gör	Doğura gör	Gülümseye gör	Ağsaya gör	Söylene gör	Söyleşe gör	Söyleye gör	Yaza gör	
El-malumü'l-ademî									
muhatab	El-mezîdü fîhi-zIr ve -mA	El-mezîdü fîhi'r-rA ve -mA	El-mezîdü fîhi-mAsA ve -mA	El-mezîdü fîhi-sA ve -mA	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve -mA	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve -mA	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA	müfred
	Emzirmeye gör	Doğurmaya gör	Gülümsemeye gör	Ağsamaya gör	Söylenmeye gör	Söyleşmeye gör	Söylemeye gör	Yazmaya gör	
El-malumü'l-ademî el-iktidarî									
muhatab	El-mezîdü fîhi-zIr ve -mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'r-rA ve -mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi-msA ve -mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi-sA ve -mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve -mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve -mA ba'dehü	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA ba'dehü	müfred
	Emziremeye gör	Doğuramaya gör	Gülümseyemeye gör	Ağsayamaya gör	Söylenemeye gör	Söyleşemeye gör	Söyleyemeye gör	Yazamaya gör	

Mazi-i mahsûsu'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
muhatab	El-mezîdü fîhi-zIr	El-mezîdü fîhi-r	El-mezîdü fîhi-msA	El-mezîdü fîhi-sA	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şin	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü's-sA-kinü'l-ahir	müfred
	Emzire gördü	Doğura gördü	Gülümseye gördü	Ağsaya gördü	Söylene gördü	Söyleşe gördü	Söyleye gördü	Yaza gördü	
(149) Mazi-i menkulü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzire görmüş	Doğura görmüş	Gülümseye görmüş	Ağsaya görmüş	Söylene görmüş	Söyleşe görmüş	Söyleye görmüş	Yaza görmüş	"
Fiil-i müsellesü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mezkûr									
"	Emzire görse	Doğura görse	Gülümseye görse	Ağsaya görse	Söylene görse	Söyleşe görse	Söyleye görse	Yaza görse	"

Tenbih

Fiil-i emrin kısm olunan sıyagı yedi yüz yirmi nev ve kısm-i sânîyesinin sıyagı bin yetmiş dört nev ve müştakkat-i selâse-i mestûreden her birinin sıyagı dahi kısm-i sânî-i mezkûrun sıyagı meselli bin yetmiş dört nev olduğu fiil-i mürekkeb-i merkumun sıyagını fiil-i mürekkeb-i izâfînin sıyagına tatbikten müstebân olmağla fiil-i mürekkeb-i ibtidârînin kâffe-i sıyag muhtelifü'l-ünvânâtı dört bin yedi yüz on altı nev olur.

Mühimme

Fiil-i mürekkeb-i ibtidârînin cüz-i ahiri olan (gör) emrine hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan (-mA) harfi lâhik olduğu mesmû olmadığı gibi hurûf-i mugayyiretü'n-nisbe dahi dâhil olduğu mesmû olmadığından emr-i mürekkeb-i ibtidârî ancak mazilere ve fiil-i müsellesü'n-nisbeye isâga ve ifrâg olunur.

Yedinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i iktirâbî-i mehcûre'l-istimâlden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i saireleri beyanındadır. Malum ola ki her kânî bir hadesin zaman-ı mazide bir zattan sudûru fiile ve husulü karîb olduğunu ifade ve inbâ vaktinde ol hadesi mutazammın olan emr-i hazırın ahirine diğer mutazammın olduğu nisbetle zamanı selh ve tecrîd eden (-A) harfi ilhâk olunduktan sonra ef'âl-i nâkısa-i semâniyeden mehcûre'l-istimâlden olan (yaz-) emrinden müştak (yazdı, yazmış) mazileri zam ve ilhâk olunur (Yaza yazdı, söyleye yazmış.) gibi. İmdi (yaz-) emri hades-i mensub-i bahden münselih olup ol hadesin levâzımından cüz-i evvelin medlûlünde kâin-i mukarebe manasında müstamel olmağın ve bu cihetle hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs menzilesinde bulunmağın mecmu-i mürekkeb mazi-i mürekkeb-i iktirâbî namıyla fiil vahîd olur. Ve yine malum ola ki hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan (-mA) harfi fiil-i mürekkeb-i iktirâbînin ancak cüz-i evveline hem bizzat ve hem (-A) harfinden sonra lâhik olmakla müştak minh olan emr-i mürekkeb-i iktirâbî muhatab mehcûre'l-istimâlin sıyag-ı mütenevvi'a-i muhtelifü'l-ünvânâtı emr-i mürekkeb-i ibtidârî-i sâlif-ül-beyânın sıyag-ı muhtelifesi meselli yüz yetmiş yedi nev olup elli dokuzu vücûdî ve elli dokuzu ademî ve elli dokuzu ademî-i iktidarî olur.

El-malumü'l-vücûdî **Mazi-i mahsûsu'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mürekkebi'l-mehcûre'l-mezkûr**									
	El-mezîdü fîhi-zIr	El-mezîdü fîhi-r	El-mezîdü fîhi-msA	El-mezîdü fîhi-sA	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şin	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü' s-sA-kinü'l-ahir	
gaib	Emzire yazdı	Doğura yazdı	Gülümseye yazdı	Ağsaya yazdı	Söylene yazdı	Söyleşe yazdı	Söyleye yazdı	Yaza yazdı	müfred
El-malumü'l-ademî									
	El-mezîdü fîhi-zIr ve -mA	El-mezîdü fîhi'r-rA ve -mA	El-mezîdü fîhi-msA ve -mA	El-mezîdü fîhi-sA ve -mA	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve -mA	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve -mA	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA	
gaib	Emzirmeye yazdı	Doğurmaya yazdı	Gülümsemeye yazdı	Ağsamaya yazdı	Söylenmeye yazdı	Söyleşmeye yazdı	Söylemeye yazdı	Yazmaya yazdı	müfred
(150) El-malumü'l-ademî'l-iktidarî									
	El-mezîdü fîhi -zIr ve -mA ba'dehu	El-mezîdü fîhi'r-rA ve –mA ba'dehu	El-mezîdü fîhi-msA ve –mA ba'dehu	El-mezîdü fîhi-sA ve –mA ba'dehu	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve –mA ba'dehu	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve –mA ba'dehu	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA ba'dehu	
gaib	Emziremeye yazdı	Doğuramaya yazdı	Gülümseyemeye yazdı	Ağsayamaya yazdı	Söylenemeye yazdı	Söyleşemeye yazdı	Söyleyemeye yazdı	Yazamaya yazdı	müfred

El-malumü'l-vücûdî **Mazi-i menkulü'n-nisbe müştak mine'l-emri'l-mürekkebi'l-mehcûre'l-mezkûr**									
	El-mezîdü fîhi-zIr	El-mezîdü fîhi-r	El-mezîdü fîhi-msA	El-mezîdü fîhi-sA	El-mezîdü fîhi'n-nûn	El-mezîdü fîhi'ş-şin	El-mücerredü'l-müteharrikü'l-ahir	El-mücerredü's-sA-kinü'l-ahir	
gaib	Emzire yazmış	Doğura yazmış	Gülümseye yazmış	Ağsaya yazmış	Söylene yazmış	Söyleşe yazmış	Söyleye yazmış	Yaza yazmış	müfred
El-malumü'l-ademî									
	El-mezîdü fîhi-zIr ve -mA	El-mezîdü fîhi'r-rA ve -mA	El-mezîdü fîhi-msA ve -mA	El-mezîdü fîhi-sA ve -mA	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve -mA	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve -mA	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA	
gaib	Emzirmeye yazmış	Doğurmaya yazmış	Gülümsemeye yazmış	Ağsamaya yazmış	Söylenmeye yazmış	Söyleşmeye yazmış	Söylemeye yazmış	Yazmaya yazmış	müfred
El-malumü'l-ademî el-iktidarî									
	El-mezîdü fîhi-zIr ve –mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'r-rA ve –mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi-msA ve –mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi-sA ve –mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'n-nûn ve –mA ba'dehü	El-mezîdü fîhi'ş-şîn ve –mA ba'dehü	Eyzan	El-mezîdü fîhi-mA ba'dehü	
gaib	Emziremeye yazmış	Doğuramaya yazmış	Gülümseyemeye yazmış	Ağsayamaya yazmış	Söylenemeye yazmış	Söyleşemeye yazmış	Söyleyemeye yazmış	Yazmaya yazmış	müfred

Tenbih

İşbu iki nev fiil-i iktirâbîden her birerlerinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı bin yetmiş dört nev olduğu sîgalarını ef'âl-i mürekkebe-i sabıkadan mazi-i mürekkeblerin sıyag-ı muhtelifelerine tatbikten zahir ve aşikâr olur.

Mühimme

İşbu fiil-i mürekkeb-i iktirâbi aksamından vücûdî kısmı ef'âl-i nâkısa-i Arabiyye aksamından (kâde) fiiliyle haberi olan müstakbel-i mecmu-i müeddâsını ve ademî kısmı dahi hem mâ-i nâfiye ile masdar olan (kâde) fiiliyle haberi olan müstakbel müsbet mecmu-i müeddâsını ve hem (kâde) fiiliyle haberi olan müstakbel menfi mecmu-i müeddâsını tediye eder (Zeyd yazayazdı.) gibi. Ki (Kâde Zeyd yektubu) manasınadır (Zeyd yazmayayazdı.) gibi. Ki hem (mâ kâde Zeyd yektubu) manasınadır. Ve hem (Kâde Zeyd lem yektub) manasınadır (Zeyd yazamaya yazdı.) gibi. Ki hem (mâ kâde Zeyd yakduru'l-ketbe)) ve hem (kâde Zeyd lem yakduru'**(151)**l-ketbe) manalarına dâldır. Nitekim fiil-i murabba'ü'n-nisbe aksamından mazi-i mühimmenü'n-nisbe ile (oldu) fiili mecmu-i ef'âl-i nâkısa-i Arabiyye aksamından (-AsI) fiiliyle haberi müstakbel mecmu-i müedâsını tediye eder (Zeyd yazmalı oldu.) gibi. Ki (Ası Zeyd yektubu.) manasınadır. Şu kadar ki fiil-i mürekkeb-i iktirâbîden cüz-i ahir vakıa olan (-yazdı) fiili cüz-i evvelin medlûlünün yine vuku'a kurbeti ve (kâde) fiili dahi haberinin medlûlünün yine vuku'a karibiyetini ifade etmekle zikr olunan (yazdı) fiili bâlâ-fark (kâde) manasına olur. Ama mana-yı karibiyet (Yazmalı oldu.) mürekkebinin sabıkından müstefâd olup ol kurbiyyet ise (sâre) manasına mutazammın olan (-AsI) fiilinin medlûlü olduğundan lisan-ı Türkiyyede (-ası) fiilinin medlûlüne mevzu ve dâl olan fiil bulunmuştur.

Sekizinci Bab

Emr-i mürekkeb-i sülâsî-i envâ'ından emr-i hazır mürekkeb-i izâfî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbe sıyag-ı muhtelifesi ve

ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki ef'âl-i mürekkebe-i sâlif-ül-beyândan ancak emr-i mürekkeb-i izâfînin cüz-i evveli olan emr-i hazırın mutazammın olduğu hades ve amel müteaddîd ve mükerrer olarak matlûb olduğu surette cüz-i merkum ahirindeki (-I) harfiyle bile tekrîr olunur (Yazı yazıver.) gibi. Şu kadar ki ahdâs-i ademiyyede taaddüd ve tekerrür mümkün ve mutasavver olmadığından emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî evveli itibariyle ademî olduğu surette ol cüz-i tekrarı caiz olmaz. Bu surette emr-i hazır müfred-i mürekkeb-i izâfînin kâffe-i sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı yüz yetmiş yedi nev olup otuz bir nev malumü'l-vücûdî olur (Yazı yazıver.) gibi. Ve yirmi sekiz nev mechulü'l-vücûdî olur (Yazılı yazılıver.) gibi. Ve otuz bir nev malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazı yazıverme.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazılı yazılıverme.) gibi. Ve otuz bir nev malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazılı yazılıvereme.) gibi. İmdi fiil-i emr-i mürekkeb izâfî-i mükerrerü'l-amel dahi fiil-i emr-i basit meselli iki kısm olmakla, kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı yedi yüz yirmi nev olup yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatabdır. Yani mâ'ra'z-zikr emr-i hazır müfreddir. Ve yüz seksen dokuz nev müfred-i gaibdir (Yazı yazıvermesin, yazılı yazılıvermesin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev cem-i muhatabdır (Yazı yazıverek, yazılı yazılıvermeyin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î dahi cem-i gaibdir (Yazı yazıversinler, yazılı yazılıvermesinler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı dahi bin yetmiş dört nev olup yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaibdir (Yazı yazıvere, yazılı yazılıvermeye.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatabdır (Yazı yazıveresin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i mütekellimdir. (Yazı yazıvereyim.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaibdir. (Yazı yazıvereler.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i muhatabdır. (Yazı yazıveresiniz.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î dahi cem-i mütekellimdir (Yazı yazıvereyim.) gibi. Bu takdirce fiil-i emr-i mürekkeb-i izâfî mükerrerü'l-amelin kâffe-i sıyagı bin yedi yüz doksan dört nev'a bâlig olur. Ve yine masdar-i aslî ile masdar-i muhaffef (lâ semâ'u'z-zevâhiri küllühâ gaybun) mâ sadaki olmalarıyla ancak gaib ve esmâ-i ecnâsdan olmalarıyla ancak müfred olduklarından her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı emr-i gaib meselli yüz seksen dokuz nev malum ve mechul kısımları olup, altmış üç nev'-î vücûdî ve altmış üç nev'î ademî ve altmış üç nev'î dahi ademî-i iktidarî olur. Ve hasıl-i masdar müfred-i gaib olduğu gibi cem dahi olduğundan sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı üç yüz yetmiş sekiz nev olup yüz yirmi altı nev'-î vücûdî ve yüz yirmi altı nev'-î ademî ve yüz yirmi altı nev'î dahi ademî-i

iktidarî olur. Müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı dahi **(152)** fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi meselli bin yetmiş dört nev olup fiil-i emrin münkasım olduğu kısmlara münkasım olurlar. Pes beyan-i mezkûrden müstebân ve birinci babdan zahir ve nümâyân olacağı vecihle fiil-i mürekkeb-i izâfî mükerrerü'l- evvelin mütenevvi'a-i matlûbeyi ifade eden sıyag-ı muhtelifenin kâffesi on iki bin iki yüz on altı nev'-î bâlig olur.

Dokuzuncu Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârînin ve emr-i mürekkeb-i merkumeden müştak ve me'hûz masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mâzi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i mürekkeb-i merkum iki kısmdır.

Kısm-i Evvel

(dur-) emriyle mutarraf olandır (Yazıverip durma.) gibi.

Kısm-i Sânî

(yat-) emriyle mutarraf olandır (Yazıverip yatma.) gibi. İşbu iki kısım emr-i mürekkeb-i merkumdan her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı dört yüz on üç nev olup otuz bir nev'î malumü'l-vücûdî olur (Yazıver dur.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-vücûdî olur (Yazılıver dur.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazmayıver dur.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur. (Yazılmayıver dur.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazamayıver dur.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılamayıver dur.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur. (Yazıverme dur.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıverme dur.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazıvereme dur.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-

ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıvereme dur..) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur. (Yazıverip durma.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur. (Yazılıverip durma.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazıverip durama.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î dahi mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazılıverip durama.) gibi. Bu surette fiil-i emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârîden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi bin altı yüz seksen nev olup dört yüz on üç nev'î emr-i müfred-i muhatab yani sâlif-ül-beyân emr-i hazır müfred ve dört yüz kırk bir nev'î müfred-i gaib (Yazıverip durmasın.) gibi. Dört yüz on üç nev'î cem-i muhatab (Yazıverip durmayın.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î dahi cem-i gaib sîgalarıdır (Yazıverip durmasınlar.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi iki bin beş yüz altı nev olup dört yüz kırk bir nev'î müfred-i gaib (Yazıverip durmaya.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î müfred-i muhatab (Yazıverip durmayasın.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î müfred-i mütekellim (Yazıverip durmayayım.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i gaib (Yazıverip durmayalar.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i muhatab (Yazıverip durmayasınız.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î dahi cem-i mütekellim sîgaları olur (Yazıverip durmayalım.) gibi. Bu takdirce fiil-i emrin kâffe-i sıyag-ı muhtelifesi dört bin yüz seksen altı nev'-î bâlig olur. Ve yine mâ'ra'z-zikr on iki nev müştakkatından masdar-ı aslî ile masdar-ı muhaffef ancak müfred-i gaib olmalarıyla emr-i gaibin sıyag-ı meselli her birinin sıyagı dört yüz kırk bir nev ve hasıl-i masdar müfred-i gaib olduğu gibi cem-i gaib dahi olduğundan sıyag-ı muhtelifesi sekiz yüz seksen iki nev ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi fiil-i emrden kısm-i sânîyenin sıyagı meselli iki bin beş yüz altı nev sıyag olmağla fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârînin mâ'ra'z-zikr iki kısmından her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı yirmi sekiz bin beş yüz dört nev olmuş olur.

Tenbih

Fiil-i emrin ve mazilerin ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin cüz-i ahir itibariyle ademî ve ademî-i iktidarî olan kısmlarında (-Ip) **(153)** harfini zikr ve bâkî kısmlarında takdir-i vacib idiği (Yazıverip durma, yazıverip durmadı, yazıverip duramamış, yazıverip duramasa, yazıver dur, yazıvermedi durdu, yazamayıvermiş durmuş, yazıveremese dursa.) gibi. Ve fiil-i hâlin kâffe-i sıyagında zikr vacib ettiği (Yazıverip duruyor, yazıverip durmuyor.) gibi. Ve müştakkat-i semâniye-i bâkiyenin

cüz-i sânî ve cüz-i ahir itibariyle ademî olan kısmlarında zikr vacib ve vücûdî kısmlarıyla cüz-i evveli itibariyle ademî olan kısmlarında zikr ve takdir-i câiz ettiği ve bu cihetle fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârînin müstamel olduğu yirmi sekiz bin beş yüz dört nev sıyag-ı muhtelifeden on dört bin on sekiz sıyagında zikr vacib ve sekiz bin üç yüz altmış sıyagında hazf vacib ve altı bin yüz yirmi altı sıyagında zikr ve hazf caiz idiği ikinci babda mestûr ve mukayyed (ahkâm-i müştereke) ünvanıyla mebsût olan mesâilden zahir ve nümâyân olur.

Onuncu Bab

Emr-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i muvakkitin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-ı aslî ve masdar-ı muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i muvakkit dahi iki kısmdır.

NEAR EAST UNIVERSITY LIBRARY 1988 - LEFKOŞA

Kısm-i Evvel

(ko-) emriyle mutarraf olandır (Yazıvere ko.) gibi.

Kısm-i Sânî

(dur-) emriyle mutarraf olandır (Söyleyivere dur.) gibi. İşbu iki emr-i mürekkebden her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı dahi emr-i mürekkeb-i sabıkın kısımlarından her birinin sıyagı meselli dört yüz on üç nev olup, otuz bir nev'î malumü'l-vücûdî olur (Yazıvere ko.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-vücûdî olur (Yazılavere ko.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-vücûdî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazmayıvere ko.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılmayıvere ko.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazamayıvere ko.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılamayıvere ko.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazıvermeye ko.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıvermeye ko.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazıveremeye ko.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıveremeye ko.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-ahir olur (Yazıvere koma.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıvere koma.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazıvere koyama.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Yazılıvere koyama.) gibi. İmdi fiil-i emr-i mürekkeb-i istimrârî-i muvakkitten kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi bin altı yüz seksen nev olup dört yüz on üç nev'î müfred-i muhatab yani, mâ'ra'z-zikr emr-i hazır-i müfred ve dört yüz kırk bir nev'î müfred-i gaib (Yazıvere dursun.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i muhatab (Yazıvere durun.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i gaib sîgaları olurlar (Yazıvere kosunlar.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi iki bin beş yüz altı nev olup, dört yüz kırk bir nev'î müfred-i gaib (Yazıvere koya.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î müfred-i muhatab (Yazıvere koyasın.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î müfred-i mütekellim (Yazıvere koyayım.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i gaib (Yazıvere koyalar.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i muhatab (Yazıvere koyasınız.) gibi. Ve dört yüz on üç nev'î cem-i mütekellim (Yazıvere koyalım.) gibi. Ve zikr olunan on

iki nev müştakkattan masdar-i aslî ile masdar-i muhaffef ancak müfred-i gaib olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi emr-i gaibin sıyag-ı meselli dört yüz kırk bir nev ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi sekiz yüz seksen iki nev ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag-ı meselli iki bin beş yüz altı nev olmakla **(154)** fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i muvakkitin iki kısmından her birinin sıyag-ı muhtelifesi fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârîyenin iki kısmından her birinin sıyag-ı meselli yirmi sekiz bin beş yüz dört nev olmuş olur.

Tenbih

(dur-) emri eğer lafzen veya takdîren (-Ip) harfiyle nisbetten ve zamandan bi-l-külliye mahlû olan emr-i hazır-i basita ve mürekkebe lâhik olursa istimrâri-i intişârîyye-i mutazammın olduğu ve eğer (-A) harfiyle nisbetten ve zamandan mahlû olan emr-i hazır-i basita ve mürekkebe lâhik olursa istimrâr-i muvakkiti mutazammın olduğu ibtidâ-i maksûdda mezkûr tavtiadan müstebân ve mevârid-i istimâlâttan zahir ve nümâyân olur.

On Birinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarînin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkdü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır-i mürekkeb-i iktidarî-i mezkûrun sıyag-ı muhtelifesi memâlik-i Osmâniyyede müstamel olan lugatte yüz yetmiş yedi nev olup, elli dokuz nev'-î vücûdî olur (Hele yazıverebil, yazılıverebil.) gibi. Ve elli dokuz nev'-î ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Hele yazmayıverebil.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi ademî bi-itibari'l-cüz'i's-sânî olur (Hele yazıvermeyebil.) gibi. Ve Çağatay lugatında cüz-i ahir itibariyla dahi ademî olmakla emr-i mürekkeb-i merkumun sıyagı iki yüz otuz altı nev olur (Yazıverebilme.) gibi. Bu surette memâlik-i Osmâniyyede müstamel olan lugatte fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı

muhtelifesi yedi yüz yirmi nev olup, yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatab yani mâ'ra'z-zikr emr-i hazır müfred olur. Ve yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaib olur (Yazıverebilsin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i muhatab olur (Yazıverebilin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaib olur (Yazıverebilsünler.) gibi. Kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi dahi bin yetmiş dört nev olup, yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaib olur (Hele yazıverebile.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatab olur (Bil ki, yazıverebilesin.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazıverebileyim.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaib olur (Yazıverebileler.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i muhatab olur (Yazıverebilesiniz.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î dahi cem-i mütekellim olur (Yazıverebilelim.) gibi. Ve on iki nev'î müştakkatdan masdar-i aslî ile masdar-i muhaffefden her biri ancak müfred-i gaib olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi yüz seksen dokuz nev ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi üç yüz yetmiş nev ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi dahi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyagı meselli bin yetmiş dört nev olur. Bu surette fiil-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarî-i sülâsînin kâffe-i sıyagı on iki bin iki yüz on altı nev olmuş olur.

On İkinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarînin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır-i mürekkeb-i merkumun cüz-i ahîri olan (gör-) emrine (-mA) harfi bi-hasebi's-simâ lâhik olamadığından emr-i hazır-i merkumun sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı iki yüz doksan beş nev olup otuz bir nev malumü'l-vücûdî olur (Yazıvere gör.) gibi. Ve yirmi sekiz nev mechulü'l-vücudî olur (Yazılıvere gör.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazmayıvere gör.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılmayıvere gör.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazamayıvere gör.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-tibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılamayıvere gör.) gibi. Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazıvermeye gör.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-

ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazılıvermeye gör.) gibi. **(155)** Ve otuz bir nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazıveremeye gör.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î dahi mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-tibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazılıveremeye gör.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi bin iki yüz nev'î olup iki yüz doksan beş nev'î müfred-i muhatab yani emr-i hazır-i müfred mezkûr ve üç yüz on beş nev'î müfred-i gaib (Yazıvere görsün.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i muhatab (Yazıvere görün.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i gaib sîgaları olurlar (Yazıvere görsünler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi dahi bin yedi yüz seksen nev'î olup üç yüz on beş nev'î müfred-i gaib (Yazıvere gör.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î müfred-i muhatab (Yazıvere göresin.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î müfred-i mütekellim (Yazıvere göreyim.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i gaib (Yazıvere göreler.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i muhatab (Yazıvere göresiniz.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î dahi cem-i mütekellim sîgaları olurlar (Yazıvere göreyim.) gibi. Ve masdar-i aslî ve masdar-ı muhaffefden her birinin sıyag üç yüz on beş nev'î ve hasıl-i masdar hem müfred-i gaib ve hem cem-i gaib olmakla sıyag-ı muhtelifesi altı yüz otuz nev'î ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyagı dahi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag-ı meselli bin yedi yüz doksan nev olur. Fiil-i mürekkeb izâfi-i ibtidârînin kâffe-i sıyagı yirmi bir bin üç yüz altmış nev olur.

On Üçüncü Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i iktirâbî-i mehcûre'l-istimâlden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi'i-menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki tevti'adan iş'âr ve yedinci babda tezkâr olunduğu vecihle hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs menzilesinde bulunan ef'âl-i nâkısa-i semâniye-i mâ'ra'z-zikrden (yaz-) emri ahirine hurûf-i mugayyiretü'l-nisbe menzilesinde olan ef'âl-i selâseden (-idi, -imiş) fiillerinden biriyle mazi bablarında beyan olunan vech-i mahsus üzere terkib ve telif ve mazilerden birinin sîgasına tahvîl ve tasrîf olunmadıkça hem emr-i hazır-i basit ve hem emr-i hazır-i mürekkebe zamm ve ilhâk bi-hasebi's-simâ mümteni olduğundan fiil izâfî-iiktirâbî ya mazi-i mahsûsu'n-nisbe olur (Yazıvere yazdı.) gibi. Ve yahut mazi'i-menkulü'n-nisbe olur (Yazılıvere yazmış.) gibi. İmdi fiilin maziyyen-i merkumeyn cüz-i ahîrleri olan (yaz-) emri

itibariyle ademî olamayıp ya cüz-i evveli itibariyle veya cüz-i sânîyesi itibariyle iki suretle ademî olunduğundan her birinin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı bin yedi yüz doksan nev olup yüz seksen altı nev'î malumü'l-vücudî olur (Yazıvere yazdı.) gibi. Ve yüz yetmiş iki nev'î mechulü'l-ademî olur (Yazılıvere yazmış.) gibi. Ve yüz seksen altı nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazmayıvere yazdım.) gibi. Ve yüz yetmiş iki nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılmayıvere yazmışım.) gibi. Ve yüz seksen altı nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazamayıvere yazdın.) gibi. Ve yüz yetmiş iki nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-evvel olur (Yazılamayıvere yazmışın.) gibi. Ve yüz seksen altı nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazıvermeye yazdılar.) gibi. Ve yüz yetmiş iki nev'î mechulü'l-ademî olur (Yazılıvermeye yazmışlar.) gibi. Ve yüz seksen altı nev'î malumü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazıveremeye yazdık, söyleyiveremeye yazdınız.) gibi. Ve yüz yetmiş iki nev'î mechulü'l-ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî olur (Yazılıveremeye yazmışız, söyleyiveremeye yazmışsınız.) gibi. Bu surette fiil-i mürekkeb-i izâfî-i iktirâbînin maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi ifade eden sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtın kâffesi üç bin beş yüz seksen nev'î olmuş olur.

On Dördüncü Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî aksamından emr-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî-i iktidarînin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe **(156)** ve fiil-i zü ma'ân-i erba'a ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi'i-menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki ikinci babda zikr olunduğu üzere emr-i hazır-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârînin sıyag-ı muhtelifesi vücûdî ve cüz-i evveli ve sânîyesi itibariyle hem ademî-i iktidarî nev'alarına münkasım olmakla mecmu sıyag iki yüz doksan beş nev ise de cüz-i evveli ve ahiri itibariyle ademî-i iktidarî olan nev'alara (-bil-) emrini ilhâk etme bi-hasebi'l-kıyas mümteni olunduğu gibi bi-hasebi's-simâ dahi (-Ip, -Up) harfini hazf vacib olan nev'alara dahi ilhâk etme mümteni olunduğundan emr-i hazır-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârînin sıyag-ı muhtelifesi elli dokuz nev olup otuz bir nev'î malumü'l-ademî bi-itibari'l-cüz'i'l-sânî

olur (Yazıp durmayabil.) gibi. Ve yirmi sekiz nev'î mechulü'l-ademî bi-itibari'l-cüzi'l-sânî olur (Yazılıp durmayabil.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag iki yüz kırk nev olup elli dokuz nev'î müfred-i gaib olur. Yani emr-i hazır-i müfred olur ve altmış üç nev'î müfred-i gaib olur (Yazıp durmayabilsin.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cem-i muhatab olur (Yazıp durmayabilin.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi cem-i gaib olur (Yazıp durmayabilsinler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi ile mazi-i mahsûsu'n-nisbeden ve mazi'i-menkulü'n-nisbeden ve fiil-i müsellesü'n-nisbeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi üç yüz elli sekiz nev olup altmış üç nev'î müfred-i gaib olur (Yazıp durmayabile, yazıp durmayabildi, yazıp durmayabilmiş, yazıp durmayabilse.) gibi. Ve elli dokuz nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazıp durmayabileyim, yazıp durmayabildim, bilmişim, bilsem.) gibi. Ve elli dokuz nev'î müfred-i muhatab olur (Yazıp durmayabilesin, yazıp durmayabildin, bilmişsin, bilseler.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cem-i gaib olur (Yazıp durmayabileler, bildiler, bilmişler, bilseler.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cem-i mütekellim olur (Yazıp durmayabilelim, bildin, bilmişiz, bilsen.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazıp durmayabilesiniz, bildiniz, bilmişsiniz, bilseniz.) gibi. Ve masdar-i aslî ile masdar-i muhaffefden her birinin sıyag dahi ancak müfred-i gaib olmalarıyla yüz seksen dokuz nev olup altmış üç nev'î vücûdî olur (Yazıp durabilmek, bilme.) gibi. Ve altmış üç nev'î cüz-i evvel itibariyle ademî olur (Yazmayıp durabilmek, bilme.) gibi. Ve altmış üç nev'î cüz-i sânî itibariyle ademî olur (Yazıp durmaya bilmek, bilme.) gibi. Ve hasıl-i masdarın yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaib ve yüz seksen dokuz nev'î cem-i gaib sîgası olup yüz yirmi altı nev'î vücûdî olur (Yazıp durabiliş, bilseler.) gibi. Ve yüz yirmi altı nev'î cüz-i evvel itibariyle ademî olur (Yazmayıp durabiliş, bilseler.) gibi. Ve yüz yirmi altı nev'î cüz-i sânî itibariyle ademî olur (Yazıp durmayabiliş, bilseler.) gibi. Ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi dahi üç yüz elli sekiz nev'î vücûdî ve üç yüz elli sekiz nev'î cüz-i evvel itibariyle ademî ve üç yüz elli sekiz nev'î cüz-i sânî itibariyle ademî olup cem'an bin yetmiş dört nev'î olmakla fiil-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî-i iktidarînin kâffe-i sıyag-ı muhtelifü'l- ünvânâtı sekiz bin sekiz yüz yetmiş iki nev olur.

On Beşinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i hazır-i istimrârî-i intişârî-i ibtidârînin ve emr-i merkumdan me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki ef'âl-i nâkısadan (gör-) emri emr-i hazır-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî aksamından (-Ip, -Up) harfini hazf vacib olan kısımlara ilhâk olunma bi-hasebi'l-simâ mümteni olunduğundan emr-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî-i ibtidârînin elli dokuz nev'î cüz-i sânîyesi itibarıyla ademî sâzec ve elli dokuz nev'î yine cüz-i sânîyesi itibarıyla ademî-i iktidarî sıyag olur (Yazıp durmaya gör, yazıp yatamaya gör.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag dört yüz seksen nev olup yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab ve yüz yirmi altı nev'î müfred-i **(157)** gaib ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib olur (Yazıp durmaya gör, yazıp durmaya görün, yazıp yatamaya görsün, yazılıp duramaya görsünler.) gibi. Ve kısm-i sânîyenin sıyag ile mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbeden ve fiil-i müsellesü'n-nisbeden her birinin sıyag dahi yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib olur (Yazıp durmaya gör, gördü, görmüş, görse.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazıp durmaya göreyim, gördüm, görmüşüm, görsem.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab olur (Yazıp durmaya göresin, gördük, görmüşsün, görsek) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib olur (Yazıp yatmaya göreler, gördüler, görmüşler, görseler.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazıp yatmaya görelim, gördük, görmüşüz, görsek.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazıp duramaya göresiniz, gördünüz, görmüşsünüz, görseniz.) gibi. Pes ifadet-i vakıadan ve emsile-i mesrûdeden müstebân olacağı vecihle fiil-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî-i ibtidârînin maânî-i mütenevvi'ayı ifade eden sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtının kâffesi üç bin üç yüz kırk dört nev olur.

On Altıncı Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî envâ'ından emr-i hazır-i mürekkeb-i istimrârî intişârî-i iktirâbî-i mehcûre'l-istimâlden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki ef'âl-i nâkısa-i semâniyeden mehcûre'l-istimâl (-yaz) emrinden müştak olan (yazdı-, yazmış-) mazilerini (gör-) emri gibi. Emr-i mürekkeb-

i istimrârî-i intişârî aksamından (-Up) harfini hazf vacib olan kısımlara bi-hasebi's-simâ ilhâk mümteni olduğundan mazi-i mürekkeb-i istimrârî intişârî-i iktirâbî-i mahsûsu'n-nisbe ve menkulü'n-nisbeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi dahi üç yüz elli sekiz nev'î cüz-i sânî itibariyle ademî-i sâzec ve üç yüz elli sekiz nev'î yine cüz-i sânî itibariyle ademî-i iktidarî cem'an yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib (Yazıp durmaya yazdı, yazıp duramaya yazmış.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim (Yazıp yatmaya yazdım, yazıp yatamaya yazmışım.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab (Yazıp durmaya yazdın, yazıp duramaya yazmışsın.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib (Yazıp durmaya yazdılar, yazmışlar.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i mütekellim (Yazıp durmaya yazdık, yazmışız.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î dahi cem-i muhatab sîgaları olur (Yazıp duramaya yazdın, yazmışsınız.) gibi. Bu surette fiil-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî-i iktirâbînin maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi ifade eden sıyag-ı muhtelife-i müstamelesi bin dört yüz otuz iki nev olmuş olur.

On Yedinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i hazır-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i zü ma'ân-i erba'a ve sıfat-i hadise mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkûlü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı ünvânâtı ve ahvâl-i saireleri beyanındadır. Malum ola ki ahdâs-i ademiyyede tekerrür ve tekessür mutasavver olmadığından emr-i mürekkeb-i mezkûr cüz'iyyen mükerrerin itibariyle ademî olmayıp ya cüz-i sânî itibariyle veya cüz-i ahîri itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olmakla sıyag-ı muhtelifesi iki yüz doksan beş nev olup elli dokuz nev'î vücudî olur (Yazı yazıver dur.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cüz-i sânî itibariyle ademî olur (Yazı yazıverme dur.) gibi. Ve elli dokuz nev'î yani cüz-i sâlis itibariyle ademî-i iktidarî olur (Yazılı yazılı veremeye dur.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cüz-i ahir itibariyle ademî olur (Yazı yazıverip yatma.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi yani cüz-i ahiri itibariyle ademî-i iktidarî olur (Yazı yazıverip durama.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi bin iki yüz nev olup iki yüz doksan beş nev'î müfred-i muhatab yani emr-i hazır **(158)** müfred ve üç yüz on beş nev'î

müfred-i gaib (Yazı yazıverip durmasın.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i muhatab (Yazı yazıverip durmayın.) gibi. Ve iki yüz doksan beş nev'î cem-i gaib sîgaları olur (Yazı yazıverip durmasınlar.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi dahi bin yedi yüz doksan nev'î olup üç yüz on beş nev'î müfred-i gaib ve iki yüz doksan beşer nev'î dahi müfred-i mütekellim ve müfred-i muhatab ve cem-i gaib ve cem-i mütekellim ve cem-i muhatab sîgaları olur (Yazı yazıverip durmaya, yazı yazıverip durmayayım, yazı yazıverip durmayasın, yazı yazıverip durmayalar, yazı yazıverip durmayalım, yazı yazıverip durmayasınız.) gibi. Ve masdar-i aslî ile masdar-i muhaffef ancak müfred-i gaib olmakla her birinin sıyag-ı muhtelifesi üç yüz on beş nev'î ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi altı yüz otuz nev müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birerlerinin sıyag-ı muhtelifesi dahi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag-ı meselli bin yedi yüz doksan nev olmakla fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i intişârî-i mükerrerü'l-amelin maânî-i mütenevvi'aya delalet eder. Sıyag-ı muhtelifesinin kâffesi yirmi bin üç yüz altmış nev olur.

Tenbih

Fiil-i emrden kısm-i evvelin bin iki yüz nev sıyagından dört yüz seksen nev'înde (-Up) harfini zikr ve yedi yüz yirmi nev'înde hazf-i vacib ettiği ve kısm-i sânînin ve keza mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbeden her birinin bin yedi yüz doksan nev sîgalarından yedi yüz on altışar nev'înde (-Up) harfini zikr ve bâkî bin yetmiş dörder nev'înde hazf-i lâzım ve vacip ediği ve müsâderin bin iki yüz altmış nev sîgandan bin sekiz nev sîgalarında (-Up) harfini zikr vacib ve bâkî iki yüz elli iki nev sîgalarında zikr hazf câiz idiği ve fiil-i hâlinin bin yedi yüz doksan nev sîganda zikr vacib idiği ve müştakkat-i hamse-i bâkiyyeden her birinin bin yedi yüz doksan nev sîgadan bin dört yüz otuz ikişer nev'înde zikr vacib ve üç yüz elli sekiz nev'înde zikr hazf câiz olduğu ikinci babdan yani emr-i mürekkeb-i istimrârî-i intişârî babından zahir ve aşikâr olur.

On Sekizinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki ihdâs-i ademiyyede tekrîr ve tekessür mutasavver olmadığı cihetle (-mA) harfi cüz'iyyen mükerrerine lâhik olamadığı gibi cüz-i ahir olan (-bil-) emrine lâhik olduğu suretde memâlik-i Osmâniyyede müstamel olan lugati't-Türkiyyede (-bil-) fiili hazf-i lâzım geldiğinden ve bu cihetle emr-i mürekkeb-i rubâ'î-i mezkûr emr-i mürekkeb-i sülâsî-i envâ'ından emr-i izâfî-i mükerrerü'l-amel olacağından (Yazı yazıvereme.) gibi. Emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarî-i mükerrerü'l-amel ya vücûdî olur (Yazı yazıverebil.) gibi veyahut cüz-i sâlis itibariyle ademî-i sâzec olur (Yazı yazıvermeyebil.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi dört yüz seksen nev olup yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab yani mâ'ra'z-zikr emr-i hazır müfred ve yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib (Yazı yazıverebilsin.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab (Yazı yazıvermeyebilin.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib sîgaları olur (Yazı yazıvermeyebilsinler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag-ı muhtelifesi dahi yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib (Yazı yazıverebil.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim (Yazı yazıvermeyebileyim.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab (Yazı yazıverebilesin.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib (Yazı yazıverebileler.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i mütekellim (Yazı yazıverebilelim.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab sîgaları olur (Yazı yazıvermeyebilesiniz.) gibi. Ve masdar-i aslî ve masdar-i muhaffref ancak müfred-i gaib olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi yüz yirmi altı nev'î olur. Ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi **(159)** iki yüz elli iki nev olur. Ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyagı dahi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag-ı meselli yedi yüz on altı nev olmakla fiil-i mürekkeb-i izâfî-i iktidarî-i mükerrerü'l-amelin kâffe-i sıyag sekizer bin yüz kırk dört nev olmuş olur.

On Dokuzuncu Bab

Emr-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i ibtidârî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i mürekkeb-i merkum cüz'iyyen evvelin mükerrerin itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olamadığı gibi hasebi's-simâ cüz-i ahiri olan (-gör-) emri itibariyle de ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olamadığından ya vücudî olur veya cüz-i sâlisi olan (-ver-) emri itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olur. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyagı yedi yüz yirmi nev olup yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatabdır (Yazı yazıveregör.) gibi. Ve yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaib (Yazı yazıvermeye görsün.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i muhatabtır (Yazı yazıvermeye görün.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaibdir (Yazı yazıvermeye görsünler.) gibi. Ve kısm-i sânî ile müştak sâlise-i merkumeden her birinin sıyag-ı muhtelifesi dahi bin yetmiş dört nev olup yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaibdir (Yazı yazıvere gör, yazı yazıvere gördü, yazı yazıvere görmüş, yazı yazıvere görse.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î dahi müfred-i mütekellim (Yazı yazıvermeye göreyim, yazı yazıveremeye gördüm, yazı yazıvermeye görmüşüm, yazı yazıvere görsem.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatabtır (Yazı yazıvere göresin, yazı yazıvere gördük, yazı yazıvere görmüşsün, yazı yazıvere görsek.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaibdir (Yazı yazıvermeye göreler, gördüler, görmüşler, görseler.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i mütekellimdir (Yazı yazıvere görelim, görün, görmüşüz, görsek.) gibi. Pes beyan mezkûrden müstebân olduğu üzere fiil-i mürekkeb-i izâfî-i ibtidârî-i mükerrerü'l-amelin kâffe-i sıyagı beş bin on altı nev sıyag-ı muhtelifesi olmuş olur.

Yirminci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından mehcûre'l-istimâl olan emr-i mürekkeb-i izâfî-i iktirâbî-i mükerrerü'l-amelden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki mâziyyen merkumun cüz'iyyen evvelin mükerrerin itibariyle ademî olamadığı gibi cüz-i ahiri olan (yazdı) fiili cihetinden dahi ademî olamadığından ya vücudî olurlar veya cüz-i sâlisi olan (-ver-) emri itibariyle ademî-i

sâzec olur veya ademî-i iktidarî olur. Bu surette her birinin sıyag bin yetmiş dört nev olup yüz seksen dokuz nev'î müfred-i gaib olur (Yazı yazıvere yazdı, yazmış.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazı yazıvermeye yazdım, yazmışım.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î müfred-i muhatab olur (Yazı yazıveremeye yazdık, yazmışsın.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i gaib olur (Yazı yazıvere yazdılar, yazmışlar.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î cem-i mütekellim olur (Yazı yazıvermeye yazdık, yazmışız.) gibi. Ve yüz yetmiş yedi nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazılı yazılıveremeye yazdınız, yazmışsınız.) gibi.

Yirmi Birinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i iktidarînin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşirin ahirine (-bil-) emrini zam ve ilhâk etme bi-hasebi's-simâ emr-i mezkûrun müstamel oduğu (-Up) harfi zikr ile meşrût **(160)** olduğundan ve zikr etme dahi cüz-i ahir itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî nevlerinde olup vücûdî ve cüz-i evvel ve sânî itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî nevlerinde (-Up) harfi zikr mümteni olduğundan (Yazıverip durma, durama, yazıver dur, yazmayıver dur, yazıveremeye dur.) gibi. Ve cüz-i ahir itibariyle ademî-i iktidarî nev'înde ise (-bil-) emri mukadder olduğundan (-bil-) emri emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârînin ancak elli dokuz nev cüz-i ahir itibariyle ademî-i sâzec sîgalarına lâhik ve muttasıl olup mâ-adâlarına ittihak mümteni olur (Yazıverip durmayabil.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi iki yüz kırk nev olup elli dokuz nev'î müfred-i muhatabdır ve altmış üç nev'î emr-i gaibdir (Yazıverip durmayabilsin.) gibi. Ve elli dokuz nev'î cem-i muhatabdır (Yazıverip durmayabilin.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi cem-i gaibdir (Yazıverip durmayabilsinler.) gibi. Ve kısm-i sânînin ve mazi-i mahsûsu'n-nisbenin ve mazi-i menkûlü'n-nisbenin ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifeleri üç yüz elli sekiz nev olup atmış üç nev'î müfred-i gaib ve elli dokuzar nev'î müfred-i mütekellim ve müfred-i muhatab ve cem-i gaib ve cem-i

mütekellim ve cem-i muhatab sîgaları olur. Ve masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ancak emr-i gaib olurlarsa da hem vücûdî ve hem cüz-i evvel ve sânî ve sâlis itibariyle ademî olan suretlerde (-Up) harfi zikr olunmakla sıyagı iki yüz elli ikişer ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi beş yüz dört nev olur. Ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyyeden her birinin sıyagı dahi suver-i erba'a-i mezkûrede (-Up) harfi ve cevaben ve cevâzen mezkûr olmakla dört yüz otuz iki nev olur. Pes fiil-i izâfi-i istimrârî-i münteşir-i iktidarînin maânî-i mütenevvi'ayı ifade eden sıyag-ı muhtelifesi on bir bin iki yüz yetmiş iki nev olur.

Yirmi İkinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i ibtidârînin ve emr-i mezkûrden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki (-gör-) emri emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşirin cüz-i ahir itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olan nevlere yani (-Up) harfini zikr lazım olan nev'alara lâhik olduğundan ve (-gör-) emrine dahi (-mA) harfi bi-hasebi's-simâ lâhik olamadığından emr-i hazır-i izâfî-i istimrârî-i ibtidârînin sıyag-ı muhtelifesi yüz on sekiz nev olup elli dokuz nev'î ademî-i sâzec bi-itibari'l-cüz'i'l-sâlis olur (Yazıverip durmayagör.) gibi. Ve elli dokuz nev'î dahi ademî-i iktidarî bi-itibari'l-cüz'i'l-sâlis olur (Yazıverip duramayagör.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi dört yüz seksen nev olup yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab olur. Ve yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib olur (Yazıverip duramayagörsün.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab olur (Yazıverip yatamayagörün.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib olur (Yazıverip duramayagörsünler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyagı ile müştakkat-i selâse-i merkumeden her birinin sıyag dahi yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib (Yazıverip durmayagöre gördü, görmüş, görse.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim (Yazıverip duramayagöreyim, gördüm, görmüşüm, görsem.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab (Yazıverip yatamayagöresin, gördün, görmüşsün, görsen.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib (Yazıverip durmayagöreler, gördüler, görmüşler, görseler.) gibi. Ve yüz o sekiz nev'î cem-i mütekellim (Yazıverip durmayagörelim, gördük, görmüşüz, görsek.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazıverip duramayagöresin,

gördünüz, görmüşsünüz, görseniz.) gibi. Pes beyan mezkûrden müstebân olduğu üzere fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i ibtidârînin mazi-i maânî-i mütenevvi'a-yı delalet eden sıyag-ı muhtelifesinin kâffesi üç bin üç yüz kırk dört nev olur.

Yirmi Üçüncü Bab

Emr-i hazır-i **(161)** mürekkeb-i rubâ'î envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i iktirâbî mehcûre'l-istimâlden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i saireleri beyanındadır. Malum ola ki mehcûre'l-istimâl olan (yaz-) emrinden me'hûz ve müştak olan (Yazdı, yazmış, yazdı.) mazileri emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir envâ'ından (-Up) harfini zikr vacib olan nev'alara lâhik olduğundan yani cüz-i ahiri olan (dur-) yahut (yat-) emri itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olan nev'alara lâhik olduğundan maziyeyn-i mezkûreynden her birinin sıyag-ı muhtelifesi yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib olur (Yazıverip durmayayazdı, yazmış.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim olur (Yazıverip duramayayazdım, yazmış.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab olur (Yazıverip durmayayazdık, yazmışsın) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib olur (Yazıverip duramayayazsınlar, yazmışlar.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i mütekellim olur (Yazıverip durmayayazdık.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab olur (Yazıverip durmayayazdınız.) gibi.

Yirmi Dördüncü Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i humâsî envâ'ından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i iktidarî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i mürekkeb-i merkumdan me'hûz ve müştak olan masdar-i aslî ve masdar-i muhaffef ve hasıl-i masdar ve fiil-i hâl ve müstakbel-i mercu'n-nisbe ve müstakbel-i meczûmu'n-nisbe ve müstakbel-i müekkedü'n-nisbe ve fiil-i murabba'ü'n-nisbe ve sıfat-i hadise ve mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki kerrâren zikr olunduğu üzere (-bil-) emri emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i mükerrerü'l-amelin sıyag-ı muhtelifesinden hem (-Up) harfini zikr vacib ve hem de (-bil-) emri mukadder olmayan neve lâhik olduğundan yani emr-i mürekkeb-i rubâ'î-i mezkûrun ancak cüz-

i ahir itibariyle ademî-i sâzec olan nev'îne lâhik olduğundan emr-i humâsî merkumun sıyag elli elli dokuz nev olur (Yazı yazıverip durmayabil.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyag-ı muhtelifesi iki yüz kırk nev olup elli dokuz nev'î müfred-i muhatab ve altmış üç nev'î müfred-i gaib ve elli dokuz nev'î cem-i muhatab ve elli dokuz nev'î cem-i gaib olur (Yazı yazıverip durmayabil, bilesin, bilin, bilsinler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag dahi üç yüz elli sekiz nev olup altmış üç nev'î müfred-i gaib ve elli dokuzar nev'î müfred-i mütekellim ve müfred-i muhatab ve cem-i gaib ve cem-i mütekellim ve cem-i muhatab sîgaları olur (Yazı yazıverip durmayabil, bileyim, bilesin, bileler, bilelim, bilesiniz.) gibi. Ve masdar-ı aslî ile masdar-i muhaffef ancak müfred-i gaib olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi yüz seksen dokuz nev olup altmış üç nev'î vücûdî olur (Yazı yazıverip durabilmek, bilme.) gibi. Ve altmış üç nev'î cüz-i sâlis itibariyle ademî olur (Yazı yazıvermeyip durabilmek, bilme.) gibi. Ve altmış üç nev'î dahi cüz-i râbi itibariyle ademî olur (Yazı yazıverip durmayabilmek, bilme.) gibi. Ve hasıl-i masdar cem-i gaib dahi olmakla sıyag-ı muhtelifesi üç yüz yetmiş sekiz nev olur. Ve mazi-i mahsuûsu'n-nisbe ve menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbe ancak cüz-i râbi itibariyle ademî olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi fiil-i emrden kısm-i sânînin sıyag gibi. Üç yüz elli sekiz nev ve müştakkat-i tis'a-i bâkiyye masdar-i meselli hem vücûdî ve hem cüz-i sâlis ve râbi itibarlarıyla ademî olmalarıyla her birinin sıyag-ı muhtelifesi bin yetmiş dört nev olur. Bu takdirce fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i iktidarî-i mükerrerü'l-amelin maânî-i mütenevvi'ayı ifade eden sıyag-ı muhtelifesinin kâffesi sekiz bin sekiz yüz yetmiş iki nev'-î bâlig olduğu müstebân olur.

Yirmi Beşinci Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i humâsî aksamından emr-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i ibtidârî-i mükerrerü'l-amelin ve emr-i mürekkeb-i humâsî merkumdan me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbe ve fiil-i müsellesü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki her (-gör-) emri emr-i hazır-i izâfî-i istimrârî mükerrerü' **(162)** l-amelin envâ'ından (-Up) harfi mezkûr olan nev'a lâhik yani cüz-i ahir itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî nevlerine lâhik olmakla emr-i hazır-i mürekkeb-i humâsî merkumun sıyagı yüz on sekiz nev olup elli dokuz nev'î cüz-i

râbi itibariyle ademî olur (Yazı yazıverip durmayagör.) gibi. Ve elli dokuz nev'î yine cüz-i râbi itibariyle ademî-i iktidarî olur (Yazı yazıverip duramayagör.) gibi. Bu surette fiil-i emrden kısm-i evvelin sıyagı dört yüz yetmiş dört nev olup yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab yani emr-i hazır mezkûr ve yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib (Yazı yazıverip duramayagörsün.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î cem-i muhatab (Yazı yazıverip duramayagörün.) gibi. Ve yüz on sekiz nev'î dahi cem-i gaib olur (Yazı yazıverip yatamayagörsünler.) gibi. Ve kısm-i sânînin sıyag ile müştakkat-i selâse-i mezkûreden her birinin sıyag dahi yedi yüz on altı nev'î olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim ve yüz on sekiz nev müfred-i muhatab ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib ve yüz on sekiz nev'î cem-i mütekellim yüz on sekiz nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazı yazıverip duramayagöre, gördü, görmüş, görse; Yazı yazıverip durmayagöreyim, gördüm, görmüşüm, görsem; söyleyi söyleyiverip duramayagöresin, gördün, görmüşsün, görsek; söyleşi söyleşiverip duramayagöreler, gördüler, görmüşler, görseler; söyleşdirtdiri söyleşdirtdiriverip duramayagörelim, gördük, görmüşüz, görsek; gülümsettiri gülümsettiriverip durmaya göresiniz, gördünüz, görmüşsünüz, görseniz.) gibi. Pes ifade-i mezkûrede müstebân olduğu üzere fiil-i mürekkeb-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i ibtidârî-i mükerrerü'l-amelin maânî-i mütenevvi'ayı ifade eden sîganın kâffesi iki bin sekiz yüz kırk nev olur.

Yirmi Altıncı Bab

Emr-i hazır-i mürekkeb-i humâsî envâ'ından emr-i hazır-i izâfî-i istimrârî-i münteşir-i iktirâbî-i mükerrerü'l-amel mehcûre'l-istimâlden me'hûz ve müştak olan mazi-i mahsûsu'n-nisbe ve mazi-i menkulü'n-nisbenin sıyag-ı muhtelifesi ve ahvâl-i sairesi beyanındadır. Malum ola ki (Yazdı, yazmış.) mazileri (-gör-) emri gibi. Emr-i hazır-i izâfî-i istimrârî-i mükerrerü'l-amelin envâ'ından (-Up) harfi mezkûr olan nev'a yani cüz-i ahir itibariyle ademî-i sâzec ve ademî-i iktidarî olan nev'alara lâhik olmakla maziyeyn-i mezkûreynden her birinin sıyag-ı muhtelifesi yedi yüz on altı nev olup yüz yirmi altı nev'î müfred-i gaib ve yüz on sekiz nev'î müfred-i mütekellim ve yüz on sekiz nev'î müfred-i muhatab ve yüz on sekiz nev'î cem-i gaib ve yüz on sekiz nev'î cem-i mütekellim ve yüz on sekiz nev'î dahi cem-i muhatab olur (Yazı yazıverip durmayayazdı, yazmış; yazı yazıverip duramayayazdım, yazmış; yazı yazıverip durmayayazdın, yazmışsın; yazı yazıverip yatamayayazdık, yazmışız;

yazı yazıverip durmayayazdınız, yazmışsınız; yazı yazıverip duramayayazdınız, yazmışlar.) gibi. Bu surette mazi-i mürekkeb-i hamâsî-i merkumun maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi ifade eden sıyag-ı muhtelifesinin kâffesi bin dört yüz yirmi nev olmuş olur.

Tenbih

Kelimât-i iştikâkiyye-i fiiliyede asl ve müştak minh olan emr-i hazır-i mücerred hakikî ve urfînin ahirine on nev'î câizu'l-ictimâ olan hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsı birden beşe kadar ve hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâs hükmünde olup yine câizu'l-ictimâ olan ef'âl-i nâkısa-i semâniye-yi yine birden beşe kadar ve yirmi beş nev mümteniu'l-ictimâ olan hurûf-i mugayyiretü'n-nisbeden birini veya hurûf-i mugayyiretü'n-nisbe hükmünde olup hadesden bi-l-külliye münselih olan ef'âl-i nâkısa-i selâseden yani (-idi, -imiş, -ise) fiillerinden birini ve üç nev zamâir-i muttasıla-i müsnedün-ileyhanın ifrâdından dahi birini vasl ve ilhâk ile emr-i mücerred mutazammın olduğu manayı münasip maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi aksar vech üzere tahsil etmek için ol emrden bazı ferdin sîgasını otuz dört bine karîb sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânâtı ve'l-ma'âni ve bazı ferdin sîgasını altmış yedi bine karîb sıyag-ı muhtelifü'l-ünvanâtı ve'l-ma'âni ve bazı ferdin sîgasını dahi yüz bine karîb sıyag-ı muhtelifü'l-ünvânât ve'l-ma'âni tebdîl ve tahvîl etme câiz olduğu ezcümle emr-i mücerredden (-yaz-) emrinin **(163)** sîgasını otuz dört bine karîb sıyag-ı muhtelifeye tahvîl ile ol emrin manasına münasip otuz dört bine karîb maânî-i mütenevvi'a tahsil etme ve (gül-) emrinin sîgasını altmış yedi bine karîb sıyag-ı muhtelifeye tahvîl ile manasına münasip altmış yedi bine karîb maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi tahsil etme ve (söyle-) emrinin sîgasını dahi yüz bine karîb sıyag-ı muhtelifeye tebdîl ve tahvîl ile mutazammın olduğu manaya münasip yüz bine karîb maânî-i mütenevvi'a-i matlûbeyi tahsil etme câiz ittiği maksad-i sâlisde ve maksad-i râbi'ada sebt ve zabt olunan emsile-i mürettebe ve ifadât-i vakıa zahir olur.

DİLBİLGİSİ TERİMLERİ SÖZLÜK - DİZİNİ*

* Dilbilgisi terimleri sözlük dizini hazırlanırken gramer terimlerinin geçtiği sayfalar da gösterilmiştir. Bir sayfada terimler birden fazla kullanılsa bile dizinde sadece bir kez yazılmıştır. Anlamlar verilirken bazı terimler birkaç eki kapsamaktadır. Burada sadece bir ek örnek olarak verilmiştir, diğerleri ise ... şeklinde gösterilmiştir. Anlaşılması güç olan ya da karışması muhtemel durumlarda birer örnek verilmiştir.

A

Arabiyye Arapça, 150, 151.

B

basit Yalın, türememiş, 146, 151, 154, 155.

C

cem Çokluk, çoğul, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

cem-i gaib Çokluk 3. şahıs, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

cem-i muhatab Çokluk 2. şahıs, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

cem-i mütekellim Çokluk 1. şahıs, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

E

ef'âl Fiiller, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 155, 156, 157, 162.

ef'âl-i basîta Basit fiiller, 146, 148.

ef'âl-i mukarebe-i Arabiyye Arapça yakınlık bildiren fiiller, 163.

ef'âl-i mürekkebe Birleşik fiil, 150, 151.

ef'âl-i nâkısa Anlamca eksik olan fiiller, 145, 147, 148, 149, 155, 156, 157, 162, 163.

ef'âl-i nâkısa-i Arabiyye Arapça anlamca eksik olan fiiller, 150, 151.

emr (a.i.c. : evâmir) Emir zamanı, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163.

emr-i gaib Teklik 3. şahıs emir şekli, 151, 152, 153, 160.

emr-i hazır Teklik 2. şahıs emir şekli, fiil kök veya gövdesi, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 162.

emr-i hazır-i basit Bkz. emr-i hazır, 154, 155.

emr-i hazır-i istimrârî Devamlılık bildiren fiillerin emir şekli, 156.

emr-i hazır-i izâfî Basit fiillerin emir şekli, 160, 162.

emr-i hazır-i izâfî-i istimrârî Devamlılık bildiren basit fillerin teklik 2. şahıs emir şekli, 162.

emr-i hazır-i mücerred Teklik 2. şahıs emir (kök, basit fiillerin), fiil kök veya gövdesi, 162.

emr-i hazır-i müfred Teklik 2. şahıs emir, 153.

emr-i hazır-ı müfred-i mürekkeb Birleşik fiillerin teklik 2. şahıs emir şekli, 151.

emr-i hazır-i mürekkeb Birleşik fillerin teklik 2. şahıs emri, 154, 155, 157.

emr-i hazır-i mürekkeb-i humâsî Arapçada beş harfli birleşik fiillerin, Türkçede ise birden çok yapım ekli türemiş fiillerinin teklik 2. şahıs emir şekli, 161, 162.

emr-i hazır-i mürekkeb-i iktidarî Birleşik fiillerin yeterlik biçiminin emir teklik 2. şahsı 154.

emr-i hazır-i mürekkeb-i istimrârî Devamlılık bildiren birleşik fiillerin teklik 2. emir şekli 156, 157.

emr-i hazır-i mürekkeb-i izâfî Birleşik fiillerin teklik 2. emir şahıs şekli, 151, 157, 158, 159, 160, 161.

emr-i hazır-i mürekkeb-i rubâî Arapçada dört harfli birleşik fiillerin, Türkçede ise birden çok yapım ekli türemiş fiillerinin teklik 2. şahıs emir şekli, 157, 158, 159, 160, 161.

emr-i hazır-i mürekkeb-i sülâsî Arapçada üç harfli birleşik fiillerin, Türkçede ise birden çok yapım ekli türemiş fiillerinin teklik 2. şahıs emir şekli, 152, 154, 155, 156, 157.

emr-i izâfî Basit fiillerin teklik 2. şahıs emir şekli, 158.

emr-i mücerred Basit fiillerin emir şekli, fiil kök veya gövdesi, 162.

emr-i müfred-i muhatab Teklik 2. şahıs emir, 152.

emr-i mürekkeb Birleşik fiillerin emir şekli, 145, 148, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161.

emr-i mürekkeb-i iktidarî Birleşik fiillerin yeterlik biçiminin emir şekli, 146, 147, 148, 149.

emr-i mürekkeb-i iktirâbî Yaklaşma ifade eden birleşik fiillerin emir şekli, 149.

emr-i mürekkeb-i istimrârî Devamlılık ifade eden birleşik fiillerin emir şekli, 155, 156, 157, 158.

emr-i mürekkeb-i rubâ'î Arapçada dört kök harfli, Türkçede ise birden çok yapım ekli birleşik fiillerin emir şekli, 158, 159, 161.

emr-i mürekkeb-i sülâsî Arapçada üç kök harfli, Türkçede ise birden çok yapım ekli birleşik fiillerin emir şekli, 151, 153, 158.

esmâ İsimler, 151.

esmâ-i ecnâs Cins isimler, 151.

F

fiil Fiil, iş, hareket, oluş bildiren, zaman ve nisbet ifade eden kelime, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

fiil-i emr Emir fiili, 145, 147, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

fiil-i emr-i mürekkeb Birleşik emir fiili, 151, 152, 153.

fiil-i emr-i mürekkeb-i iktidarî Yeterlilik bildiren birleşik fiiller, 146, 147, 148

fiil-i hâl Şimdiki zaman, 145, 146, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 161

fiil-i iktidarî Yeterlilik fiili, 146, 147.

fiil-i mürekkeb Birleşik fiil, 145, 149, 152, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162,

fiil-i mürekkeb-i ibtidârî Başlangıç bildiren birleşik fiiller, 149.

fiil-i mürekkeb-i iktirâbî Yaklaşma bildiren birleşik fiiller, 149, 150, 151.

fiil-i mürekkeb-i istikrarî Kararlılık bildiren birleşik fiiller, 145.

fiil-i mürekkeb-i istimrârî Devamlılık bildiren birleşik fiiller, 156, 157.

fiil-i müselles Üç harfli fiil, 145, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

G

gaib 3. şahıs, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

H

hasıl-i masdar Fiil ismi, 145, 146, 147, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

hazf Aradan çıkarma, çıkarılma, silme, ortadan kaldırma, düşürme (ses için), 147, 153, 156, 157, 158.

hurûf Harfler, 145, 146, 148, 149, 155, 162.

İ

iktidarî Yeterlilik fiili, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

iktirâbî Yaklaşma, yanaşma, 149, 150, 151, 155, 157, 159, 161, 162.

istimrârî Bir düziye devam etme, sürme, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

iştikâk Kökbilgisi, türeme, türetme, 162.

iştikâkiyye Bkz. İştikâk 162.

K

kelimât Kelimeler, 162.

kelimât-i iştikâkiyye-i fiiliyye Fiilden türemiş kelimeler, 162.

L

lugat Dil; lugat kitabı (sözlük), 147, 154, 158.

lugat-i Çağatayî Çağatay Türkçesi, 147.

lugat-i Osmâniyye Osmanlı Türkçesi, 147.

M

malum Etken, fâili bilinen ve belli olan, 145, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

malumü'l-ademî Olumsuz etken fiil, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156.

malumü'l-ademî-i iktidarî Etken çatılı fiilin yeterlilik biçimi, 151, 152, 153, 155.

malumü'l-vücûdî Olumlu etken fiil, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155.

masdar (a.i. sudûr'dan. c.: masâdır) Mastar, isim fiil, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

masdar-i aslî Bkz.: Masdar-i asliye, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

masdar-i asliye –mAk ile yapılan isim fiil.

masdar-i muhaffef Hafifletilmiş masdar (-mA ile yapılan isim fiil), 145, 146, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

masdar-i müştak Türemiş isim fiil, 146.

mazi Geçmiş zaman, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162,

mazi-i mürekkeb Birleşik fiillerin görülen geçmiş zaman şekli, 150.

mazi-i mürekkeb-i iktirâbî Yaklaşma bildiren birleşik fiillerin görülen geçmiş zaman şekli, 149.

mazi-i mürekkeb-i istimrârî Devamlılık bildiren birleşik fiillerin görülen geçmiş zaman şekli, 157.

mechul Edilgen, 151, 152, 153, 154, 155, 156.

Mechulü'l-ademî Olumsuz edilgen fiil, 151, 152, 153, 154, 155, 156.

Mechulü'l-ademî-i iktidarî Edilgen çatılı yeterlilik fiili, 152, 153, 154, 155.

Mechulü'l-vücûdî Olumlu edilgen fiil, 151, 152, 153, 154.

muhatab Teklik 2. şahıs, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

mücerred Kelimelerin yalın biçimi, 146, 148, 149, 150, 162.

müfred Tekil, teklik, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

müfred-i gaib Teklik 3. şahıs, 147, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

müfred-i muhatab Teklik 2. şahıs, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

müfred-i mütekellim Teklik 1. şahıs, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

mürekkeb Birleşik, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

mürekkeb-i iktidarî Birleşik fiillerin yeterlik şekli, 145, 149.

müsned Yüklem, 162.

müstakbel Gelecek zaman, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 161.

müştak Türemiş kelime, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

müştakka Bkz.: Müştak, 147, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162.

müştakkât Türemiş kelimeler, 147, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162.

müteaddî Geçişli (fiil), 147, 151.

S

sıfat Sıfat, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 161.

sıfat-i hadese edatı Sıfat-fiil eki, 145.

sıfat-i hadise Zarf fiil, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 161.

sıyag Çekimler, kipler, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

sîga Çekim, kip, 150, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 163.

Z

zamâir Zamirler, bir ismin yerine kullanılan kelimeler, 162.

zamâir-i muttasıla Bitişik zamir, iyelik ve şahıs ekleri, 162.

SÖZLÜK*

* Sözlük kısmına, metinde geçen bugün anlaşılması zor olan kelimeler ve kelime grupları alınmıştır. Yanlarında Arapça (Ar.) ve Farsça (Far.) oldukları belirtilmiştir. Ayrıca kelimelerin kullanıldığı sayfa numaraları da yanlarında verilmiştir. Okunuşları için metinde olduğu gibi son *Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır.

A

adem Ar. Yokluk, bulunmama, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

ahdâs Ar. Hadiseler, 145, 146, 148, 149, 151, 155, 157, 162.

ahir Ar. Son, sonraki, en sonra, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 159.

ahkâm Ar. Emirler, hükümler, 153.

ahvâl Ar. Durumlar, 145, 156.

B

bi Ar. e.: Başlarına eklendiği zaman kelimeleri **–e** haline getirir; *ile*, *için* manalarını vererek Farsçadaki **–be** edatıyla aynı işi görür, 145, 148, 154.

bi-l-külliye Ar. Büsbütün, bütün bütün, 145, 148, 154, 162.

bi-hasebi'l-kıyas Karşılaştırarak, 156.

bi-hasebi'l-mâni Anlam olarak, 147.

bi-hasebi'l-istimâl Kullanılış itibariyle, 147.

bi-hasebi's-simâ Aynısı, benzeri, 154, 155, 156, 157, 159, 160.

C

cem'an Ar. Bir yere toplamak suretiyle, 156, 157.

cüz'iyyen Ar. Az, pek az, az miktarda, 157, 158, 159.

D

dâl Ar. İşaret eden, delalet eden, 151.

E

ecnâs Ar. Cinsler, neviler, çeşitler, türler, soylar, 151.

emsile Ar. Nümuneler, örnekler, 157, 163.

envâ Ar. Çeşitler, türlüler, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

H

hades Ar. Olay, hareket, eylem, 145, 148, 149, 151, 162.

husul Ar. Türeme, meydana çıkma, 145, 148, 149.

hasıl Ar. Meydana gelen, 145, 146, 147, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161.

İ

ibtidâ Ar. Başlama, başlangıç, 154.

ibtidâr Ar. Süratle işe başlama, 148, 149, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162.

ictima Ar. Toplanma, 147.

ifrâg Ar. Kalıba dökme, şekillendirme, bir şekle sokma, 149.

ihdâs Ar. Meydana getirme, ortaya çıkarma, 158.

ilhâk Ar. Katma, bağlama, ekleme, 148, 149, 155, 156, 157, 159, 162.

inbâ Ar. Haber verme, 149.

isâga Ar. Kalıba dökme, kalıba dökülme, 149.

îsâl Ar. Ulaştırma, 148.

istimâl Ar. Kullanma, 147, 149, 154, 155, 157, 159, 161, 162,

iş'âr Ar. Yazı ile bildirme, haber verme, 147, 155.

K

kâffe Ar. Hep, bütün, cümle, 145, 147, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

kâin Ar. Mevcut olan, bulunan, var olan, 149.

karîb Ar. Yakın, yakın olan, uzak olmayan, 149, 162, 163.

kurbiyyet Ar. Yakınlık, 151.

L

lâhik Ar. Eklenmiş, 146, 147, 148, 149, 154, 158, 160, 161, 162.

M

maânî Ar. Manalar, anlamlar, 155, 157, 158, 160, 161, 162, 163.

mâ'ra'z-zikr Ar. Söylendiği gibi, 151, 152, 153, 154, 155, 158.

mahlû Ar. Yemin etme, 145, 148, 154.

makdûriyet Ar. Güç, kuvvet, kudret, 145.

matlûb Ar. Talebedilen, istenilen, aranılan şey, 151.

me'hûz Ar. Ahz olunmuş, alınmış; çıkarılmış, tutulmuş, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

mebsût Ar. Yayılmış, açılmış, 153.

medlûl Ar. Delalet olunan, gösterilen şey; bir kelimeden veya bir işaretten anlaşılan, 148, 149, 151.

mehcûr Ar. Herc olunmuş, terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, unutulmuş, 149, 150, 155, 157, 159, 161, 162.

memâlik Ar. Memleketler; ülkeler, 146, 147, 154, 158.

menzile Ar. Derece, rütbe, yükseklik derecesi, 145, 148, 149, 155.

merkum Ar. Yazılmış, adı geçmiş, 145, 147, 148, 149, 151, 152, 153,154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

mesâil Ar. Meseleler, 153.

mesmû Ar. İşitilmiş, duyulmuş, haber alınmış, 149.

mesrûd Ar. Söylenmiş, bildirilmiş, 157.

mestûre Ar. Sertolunmuş, örtülü, kapalı, gizli, 147, 149, 153.

meşrût Ar. Şart koşulmuş, şartlı, şarta bağlı, 159.

mevârid Ar. Gelecek, varacak şeyler, 154.

mezkûr (e) Ar. Zikr edilen, söylenilen, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

muahhar Ar. Tehir edilmiş, sonraya, geriye bırakılmış; sonraki, 147.

mukaddem Ar. Takdim edilen, sunulan, 147.

mukayyed Ar. Kayıtlı, bağlı, bağlanmış, 145, 153.

mutarraf Ar. (Bkz.: taştîr, teştîr) Sıralanmış, 147, 152, 153.

mutasavver Ar. Tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşünülmüş, 151, 157, 158.

mutazammın (Ar.): Tazammun eden, içine alan, 145, 148, 149, 151, 154, 162, 163.

muttasıl Ar. İttisâl eden, ulaşan, kavuşan, bitişen, 160, 162.

muvakkit Ar. Tevkît eden, vakti tayin eden kimse, 153, 154.

mübâderet Ar. Bir iş yapmaya girişme, 148.

müeddâ Ar. Mana, mefhum 150.

mükerrer Ar. Tekrarlanmış, tekrar olunmuş, 151, 152, 157, 158, 159, 161, 162.

mülâzemet Ar. Bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma; gidip gelme; bir işle devamlı meşgul olma, 148.

mümteni Ar. Çekinen, 147, 155, 156, 157, 160, 162.

münkasım Ar. Kısım kısım bölünen, bölük bölük olan, bölünmüş, 152, 156.

münselih Ar. İnsilâh eden, sıyrılıp çıkan, soyunan, soyulmuş, 149, 162.

müsâvât Ar. Aynı derecede olanlar, 148.

müsbet Ar. Olumlu, 150.

müsebbib Ar. Sebep olan, 145.

müstamel Ar. Kullanılmış, 145, 146, 147, 148, 149, 153, 154, 158, 159.

müstebân Ar. Meydanda, açık [olan], açık olarak anlaşılan, 145, 147, 149, 152, 154, 157, 159, 160, 161, 162.

müstefâd Ar. Anlaşılmış, 151.

mütenevvi'a Ar. Türlü, çeşitli, çeşit çeşit değişik, 149, 152, 155, 157, 158, 160, 161, 162, 163.

N

nümâyân Far. Görünücü, görünen; meydanda, 145, 147, 152, 153, 154.

P

pes Far. Ard, arka, geri, 152, 157, 159, 160, 162.

S

sabık Ar. Geçmiş, geçen, 145, 150, 151, 153.

sâlif-ül-beyân Ar. Beyanı geçmiş, bildirilmiş, 149, 151, 152.

sâzec Ar. Sade, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162.

sebt Ar. Yazma, kaydetme, deftere geçirme, 146, 148, 163.

selh Ar. Başkasına ait olan bir şiirin manasına dokunmadan yalnız kelimelerini değiştirmek suretiyle onu benimseyerek neşretme, 145, 149.

sudûr Ar. Sâdır olma, meydana çıkma olma, 149.

sülâsî Ar. Üçlü, üç şeyden meydana gelen, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158.

T

taaddüd Ar. Birden çok olma, sayısı artma, 151.

tahvîl Ar. Değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme, 155, 162, 163.

tasrîf Ar. Bir kelimenin çekimi 155.

tavtia Ar. Anlatılacak maksadı destekleyecek yolda önceden bazı sözler söyleme, 154.

tebdîl Ar. Değiştirme, değiştirilme, başka bir hale getirme, 162, 163.

tecrîd Ar. Ayırma bir tarafta tutma, 145, 149.

tediye Ar. Ödeme; ödenilme, borcunu verme, 150, 151.

tefrika Ar. Gazete veya dergilerde kısım kısım çıkarılan uzun yazı, 147.

tekessür Ar. Çoğalma, 157, 158.

terkib Ar. Birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme; *gr*, birleştirme, 155.

tezkâr Ar. Hatırlama, anma, anılma, 155.

V

vahîd Ar. Yalnız, tek, 146,148, 149.

vech Ar. Sebep, 148, 155, 162.

vücûdî Ar. Bulunma, var olma, varlık, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 160, 161.

Z

zamm Ar. Bir harfin zammeli [yânî o ile] okunması, 155.

TIPKIBASIM*

* Eserin tıpkıbasımı, İstanbul Mahmud Beg Matbaası'nda basılmış olan ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Osmanlıca Eserler Bölümü'nde 29442 raf numarasıyla kayıtlı olan kopyasıdır.

مستقبل مرجوالنسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قالور	صقيشه قالور	كرينه قالور	ديكله قالور	اغسه‌يه قالور	كولومسه‌يه قالور	«

المعلوم العدمى

	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	
مفرد	باقه قالاز	صقيشه قالاز	كرينه قالاز	ديكله قالاز	اغسه‌يه قالاز	كولومسه‌يه قالاز	جمع

مستقبل مجزوم النسبه مشتق من الامر المذكور المعلوم الوجوى

	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	ما. ما. ما.	
مفرد	باقه قالمجق	صقيشه قالمجق	كرينه قالمجق	ديكله قالمجق	اغسه‌يه قالمجق	كولومسه‌يه قالمجق	جمع

مستقبل مؤكد النسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قاليسر	صقيشه قاليسر	كرينه قاليسر	ديكله قاليسر	اغسه‌يه قاليسر	كولومسه‌يه قاليسر	«

فعل مربع النسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قالدلى	صقيشه قالدلى	كرينه قالدلى	ديكله قالدلى	اغسه‌يه قالدلى	كولومسه‌يه قالدلى	«

صفت حادثه مشتقه من الامر المذكور

«	باقه قالان	صقيشه قالان	كرينه قالان	ديكله قالان	اغسه‌يه قالان	كولومسه‌يه قالان	«

ماضى محسوس النسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قالدى	صقيشه قالدى	كرينه قالدى	ديكله قالدى	اغسه‌يه قالدى	كولومسه‌يه قالدى	«

ماضى منقول النسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قالمش	صقيشه قالمش	كرينه قالمش	ديكله قالمش	اغسه‌يه قالمش	كولومسه‌يه قالمش	«

فعل مثلث النسبه مشتق من الامر المذكور

«	باقه قالسه	صقيشه قالسه	كرينه قالسه	ديكله قالسه	اغسه‌يه قالسه	كولومسه‌يه قالسه	«

﴿ تنبيه ﴾ جدولده مقيد اولان افعال ثمانيه ايله صفت حادثه‌نك صيغ مختلف العنواناتى فعل امردن قسم ثامننك صيغى مثللى يوز مكرر نوع ومصدرلرك صيغى اون مكرر نوع وحاصل مصدرك صيغى اوتوز التى نوع اولمجغى جدولدن وافادهٔ سابقه‌دن مستبان اولمغله فعل مركب استقرارينك كافهٔ صيغى بيك ايكيوز يكرمى درت اولديغى نمايان اولور

﴿ بشنجى باب ﴾ امر حاضر مركب اقتدارينك وامر مركب مرقومدن مشتق اولان مصدر ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجوالنسبه ومجزوم النسبه ومؤكد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضى محسوس النسبه وماضى منقول النسبه وفعل مثلث النسبه نك صيغى واحوال سائرسى بيانندهدر معلوم اولمكه هرقنغى برحدثك حصولنه اقتدار كسجيون برذاته امر صورتنده اولحدثى متضمن اولان امر حاضرك اخرينه ديكر متضمن اولديغى نسبتله زمانى بالكليه سلخ وتجريد ايدن (اه) حرفى ويوندن صكره افعال ناقصه‌دن (يل) امرى ضم وعلاوه اولنورلر (هله سويله‌يه يل هله اوقويه يل) كبى ايمدى (يل) امرى حدث منسوب بهدن مخلوع واول حدثدن مسبب اولان مقدوريت وامكانده مستعمل اولمغله حروف مغيرة الاحداث منزلهسنده اولمغين

مجموع مرکب امر مرکب اقتداری تامیله فعل واحد اولور وینه معلوم اولدکه حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی امر مرکب اقتداریك جزؤ اخیری بولنان (بیل) امرینه لاحق اولدیغی صورتده ممالك عثمانیه‌ده مستعمل اولان لغت ترکیه‌ده (بیل) امری لاجل التخفیف حذف وتقدیر اولنغین هرنه قدر معناً مرکب ایسه‌ده لفظاً بسیط اولدیغی جهته نظراً فعل مرکب اقتداریدن جزؤ اخیر اعتباریله عدمی اولان قسم افعال بسیطه‌دن عد اولنه‌رق اونلرك صره‌سنده ثبت وقید اولندیغندن هم لفظاً وهم معناً مرکب اولان فعل اقتداری یاوجودی ویا جزؤ اولی اعتباریله عدمی اولور بوصورتده لفظاً ومعناً مرکب اولان امر حاضرك صیغی یوز اون‌مکز نوع اولور

فعل امر مرکب اقتداری المعلوم الوجودی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	هله یازه بیل	هله سویله‌یه بیل	هله سویله‌شه بیل	هله سویله‌نه بیل	هله اغسه‌یه بیل	هله کولومسه‌یه بیل	هله طوغوره بیل	هله امزره بیل

المعلوم العدمی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	هله یازمه‌یه بیل	هله سویله‌مه‌یه بیل	هله سویله‌شمه‌یه بیل	هله سویله‌نمه‌یه بیل	هله اغسه‌مه‌یه بیل	هله کولومسه‌مه‌یه بیل	هله طوغورمه‌یه بیل	هله امزرمه‌یه بیل

مصدر مشتق من الامر المذکور المعلوم الوجودی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	یازه‌یلك	سویله‌یه‌یلك	سویله‌شه‌یلك	سویله‌نه‌یلك	اغسه‌یه‌یلك	کولومسه‌یه‌یلك	طوغوره‌یلك	امزره‌یلك

مصدر مخفف مشتق من الامر المذکور

«	یازه‌یله	سویله‌یه‌یله	سویله‌شه‌یله	سویله‌نه‌یله	اغسه‌یه‌یله	کولومسه‌یه‌یله	طوغوره‌یله	امزره‌یله

حاصل مصدر مشتق من الامر المذکور

«	یازه‌یلیش	سویله‌یه‌یلیش	سویله‌شه‌یلیش	سویله‌نه‌یلیش	اغسه‌یه‌یلیش	کولومسه‌یه‌یلیش	طوغوره‌یلیش	امزره‌یلیش

فعل حال مشتق من الامر المذکور

«	یازه‌یلور	سویله‌یه‌یلور	سویله‌شه‌یلور	سویله‌نه‌یلور	اغسه‌یه‌یلور	کولومسه‌یه‌یلور	طوغوره‌یلور	امزره‌یلور

مستقبل مرجو النسبه مشتق من الامر المذکور

«	یازه‌یلور	سویله‌یه‌یلور	سویله‌شه‌یلور	سویله‌نه‌یلور	اغسه‌یه‌یلور	کولومسه‌یه‌یلور	طوغوره‌یلور	امزره‌یلور

مستقبل مجزوم النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه يله جك	سويله يه جك	سويله شه يله جك	سويله نه يله جك	اغسه يه يله جك	كولومسه يه يله جك	طوغوره يله جك	امزره يله جك	«

مستقبل مؤكد النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه يليسر	سويله يه يليسر	سويله شه يليسر	سويله نه يليسر	اغسه يه يليسر	كولومسه يه يليسر	طوغوره يليسر	امزره يليسر	«

فعل مربع النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه تلدلى	سويله يه تلدلى	سويله شه تلدلى	سويله نه تلدلى	اغسه يه تلدلى	كولومسه يه تلدلى	طوغوره تلدلى	امزره تلدلى	«

فعل مائه مشتق من الامر المذكور

«	بازه يلان	سويله يه يلان	سويله شه يلان	سويله نه يلان	اغسه يه يلان	كولومسه يه يلان	طوغوره يلان	امزره يلان	«

ماضي محسوس النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه يلدى	سويله يه يلدى	سويله شه يلدى	سويله نه يلدى	اغسه يه يلدى	كولومسه يه يلدى	طوغوره يلدى	امزره يلدى	«

ماضي منقول النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه تلش	سويله يه تلش	سويله شه تلش	سويله نه تلش	اغسه يه تلش	كولومسه يه تلش	طوغوره تلش	امزره تلش	«

فعل مثلث النسبه مشتق من الامر المذكور

«	بازه يلسه	سويله يه يلسه	سويله شه يلسه	سويله نه يلسه	اغسه يه يلسه	كولومسه يه يلسه	طوغوره يلسه	امزره يلسه	«

﴿ تنبيه ﴾ امر مركب اقتدارينك صيغ مختلفه‌سى يوز اون سكز نوع اولمغله فعل امرك قسم اولنك صيغى درتيوز طقسان نوع وقسم ثانيسنك صيغى بديوز اون التى نوع ومصدرلر انجق مفرد نائب اولمغله صيغ مختلفه‌لرى يوزيكرمى اوچ نوع وحاصل مصدرك صيغى ايكيوز قرق التى نوع ومشتقات بافيهٔ مسطوره‌دن هربرينك صيغ مختلفه‌سى دخى فعل امردن قسم ثانينك صيغى مثللى بديوز اون التيشر نوع اولديغى مستبان اولمغين هم لفظاً وهم معناً مركب اولان فعل اقتدارينك كافهٔ صيغ مختلفه‌سى سكز يك سكسان ايكى نوعه بالغ اولمجغى ظاهر ونمايان اولور ﴿ تفرقه ﴾ بالاده اشعار اولنديغى اوزره فعل مركب اقتدارينك جزؤ اخيرى اولان (يل) فعلنه (مه) حرفى لاحق اولديغى صورتده اولفعلى لغت جغتايده اخواتى مثللى اثبات وذكر وممالك عثمانيه‌ده مستعمل لغتده حذف وتقدير واجب اولور (بسويله‌يه تلمز سويله‌يه‌مز) كبى ايمدى لغتين مذكورتين بحسب المعنى متحد وبحسب الاستعمال ايكى صورتده مفترق اولورلر صورت اولى (يل) فعلى افعال ناقصه‌دن (ور طور) فعللريله برامر حاضرده اجتماع ايتدكارى صورتده اكر (يل) فعلى مذكور ايسه كرك (مه) حرفيله مطرف اولسون كرك اولمسون (يل) فعلنى ايكى لغتده‌ده تأخير واجب اولور (سويله‌يى ور ـ سويله‌يوب طوره‌تلمز) كبى واكر مقدر ايسه لغت عثمانيه‌ده اولديغى كبى (يل) فعلنى (ور طور) فعللرندن مقدم ومؤخر تقدير جائز اولور (سويله‌يه‌مه‌يى ور سويله‌يه‌مه‌يوب طورور) كبى بونلر اكرچه (سويله‌يه‌تلمه‌يى ور سويله‌يه‌تلمه‌يوب طورور) معللريله ايسه‌ده (يل) فعلى هم مذكور وهمده مقدر اولمغله لغت جغتايده‌دخى استعمال اولنديغى يوقدر صورت ثانيه (يل) فعلى مذكور اولور ايسه افعال ناقصهٔ ثمانيه‌دن (كور يازدى) فعللريله اجتماع ايتمكى متنع واكر مقدر اولورسه مقدم اولمغله فعلين حرفومينندن هربريله اجتماعى جائز اولور (يازمه‌يه كور سويله‌يه‌مه‌يه يازدى) كبى اشبو فرقلردن انجون

جزؤ ثانی اعتباریله عدمی اولان افعال اقتداریه افعال بسیطه صیغه‌سنده ثبت وقید اولنمشدر ﴿ التجی باب ﴾
امر مرکب ابتداریك وامر مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان ماضیٔ محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه وفعل
مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که هرقنغی برحدثك حصولنه مسارعت
ومبادرت وکوز دیکر جهته ملازمت ایتمه‌یه رذالتدن طلب اولنه‌جغی وقتده اوحدثی متضمن اولان امر حاضرك اخرینه دیکر
متضمن اولدیغی نسبت امریه ایله زمانی بالکلیه نزع وخلع ایدن (اه) حرفی الحاق اولندقدن صکره افعال ناقصهٔ
ثمانیه‌دن (کور) امری ضم وایصال اولنور (سویله‌یه کور) کبی ایمدی (کور) امری حدث منسوب
بهدن مخلوع واوحدثك لوازمندن اولوب جزؤ اولنك مدلولنده کائن ابتدار وسرعتده مستعمل اولمغین وبوجهتله حروف
مغیرة الاحداث مزاله‌سنده اولمغین امر مرقوم امر مرکب ابتداری نامیله فعل واحد اولور وبودخی معلوم اوله‌که
حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی امر مرکب ابتداریك انجق جزؤ اولنه بالذات و (اه) حرفی واسطه‌سیله لاحق
اولمغله امر مرکب مرقوم بلوجودی اولور ویا جزؤ اولی اعتباریله ایکی وجه اوزره عدمی اولور بوصورتده امر
حاضرك صیغ مختلفه‌سی بوزیتمش یدی نوع اولور

فعل امر مرکب ابتداری المعلوم الوجودی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	بازه‌کور	سویله‌یه کور	سویله‌شه‌کور	سویله‌ندکور	اغسه‌یه‌کور	کولومسه‌یه‌کور	طوغوره‌کور
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

المعلوم العدمی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	بازمه‌یه کور	سویله‌مه‌یه کور	سویله‌شمه‌یه کور	سویله‌نمه‌یه کور	اغسه‌مه‌یه کور	کولومسه‌مه‌یه کور	طوغورمه‌یه کور
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

المعلوم العدمی الاقتداری

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	بازه‌مه‌یه کور	سویله‌مه‌یه کور	سویله‌شه‌مه‌یه کور	سویله‌نه‌مه‌یه کور	اغسه‌مه‌یه کور	کولومسه‌مه‌یه کور	طوغورمه‌یه کور
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ماضی محسوس النسبه مشتق من الامر المذکور

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	بازه‌کوردی	سویله‌یه کوردی	سویله‌شه کوردی	سویله‌ن کوردی	اغسه‌یه کوردی	کولومسه‌یه کوردی	طوغوره‌کوردی
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ماضی منقول النسبه مشتق من الامر المذکور

ه	یازه کورمش	سویله‌یه کورمش	سویله‌شه کورمش	سویله‌نه کورمش	اغسه‌یه کورمش	کولومسه‌یه کورمش	طوغوره کورمش	امره کورمش	ه

فعل مثلث النسبه مشتق من الامر المذکور

ه	یازه کورسه	سویله‌یه کورسه	سویله‌شه کورسه	سویله‌نه کورسه	اغسه‌یه کورسه	کولومسه‌یه کورسه	طوغوره کورسه	امره کورسه	ه

﴿ تنبیه ﴾ فعل امرك قسم اولنك صیغی یدیوز یکرمی نوع وقسم ثانیسنك صیغی یك یمش درت نوع ومشتقات ثلثهٔ مسطوره‌دن هرینك صیغی دخی قسم ثانی مذکورك صیغی مثللی یك یمش درت نوع اولدیغی فعل مرکب مرقومك صیغی فعل مرکب اضافیك صیغه تطبیقدن مستفاد اولمغله فعل مرکب ابتدارینك کافهٔ صیغ مختلف العنواناتی درت یك یدیوز اون التی نوع اولور ﴿ مهمه ﴾ فعل مرکب ابتدارینك جزؤ اخیری اولان (کور) امرینه حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی لاحق اولدیغی مجموع اولدیغی کبی حروف مغیرة النسبه دخی داخل اولدیغی مجموع اولدیغندن امر مرکب ابتداری انجق ماضیلره وفعل مثلث النسبه‌یه اصاغد وافراغ اولنور

﴿ یدنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب اقترابی مهجور الاستعمالدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبدنك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائره‌لری بیانندەدر معلوم اولەکه هرفنغی برحدثك زمان ماضیده بردائمدن صدوری فعله وحصوله قریب اولدیغنی افاده وانبا وقننده اوحدثی متضمن اولان امر حاضرك اخرینه دیکر متضمن اولدیغی نسبتله زمانی ملخوتجرید ایدن (اه) حرفی الحاق اولندقدن صکره افعال ناقصهٔ ثمانیه‌دن مهجور الاستعمال اولان (یاز) امرندن مشتق (یازدی یازمش) ماضیلری ضم والحاق اولنور (یازه یازدی سویله‌یه یازمش) کبی ایمدی (یاز) امری حدث منسوب بهدن منسلخ اولوب اوحدثك لوازمندن جزؤ اولمك مدلولنده کائن مقاربه معناسنده مستعمل اولمغین وبوجهتله حروف مغیرة الاحداث مترادفسنده بولنمغین مجموع مرکب ماضی مرکب اقترابی نامیله فعل واحد اولور وینه معلوم اولەکه حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی فعل مرکب اقترابینك انجق جزؤ اولنه هم بالذات وهم (اه) حرفندن صکره لاحق اولمغله مشتق منه اولان امر مرکب اقترابی مخاطب مهجور الاستعمالك صیغ متنوعهٔ مختلفهٔ العنواناتی امر مرکب ابتداری سالف البیانك صیغ مختلفه‌سی مثللی یوز یمش یدی نوع اولوب الی طقوزی وجودی والی طقوزی عدمی والی طقوزی عدمی اقتداری اولور

المعلوم الوجودی

ماضی محسوس النسبه مشتق من الامر المرکب المهجور المذکور

ه	یازه یازدی	سویله‌یه یازدی	سویله‌شه یازدی	سویله‌نه یازدی	اغسه‌یه یازدی	کولومسه‌یه یازدی	طوغوره یازدی	امره یازدی	غائب

المعلوم العدمی

ه	یازمه‌یه یازدی	سویله‌مه‌یه یازدی	سویله‌شمه‌یه یازدی	سویله‌نمه‌یه یازدی	اغسه‌مه‌یه یازدی	کولومسه‌مه‌یه یازدی	طوغوره‌مه‌یه یازدی	امره‌مه‌یه یازدی	غائب

المعلوم العدمی الاقتداری

یازمدیه یازدی	سویله‌یدمدیه یازدی	سویله‌شمدیه یازدی	سویله‌نمدیه یازدی	اغسدیدمدیه یازدی	کولومسدیدمدیه یازدی	طوغورمدیه یازدی	امزرمدیه یازدی

المعلوم الوجودی

ماضی منقول النسبه مشتق من الامر المرکب المهجور المذکور

یازه یازمش	سویله‌یه یازمش	سویله‌شه یازمش	سویله‌نه یازمش	اغسه‌یه یازمش	کولومسه‌یه یازمش	طوغوره یازمش	امزره یازمش

المعلوم العدمی

یازمدیه یازمش	سویله‌مدیه یازمش	سویله‌شمدیه یازمش	سویله‌ندیه یازمش	اغسه‌مدیه یازمش	کولومسه‌مدیه یازمش	طوغورمدیه یازمش	امزرمدیه یازمش

المعلوم العدمی الاقتداری

یازمدیه یازمش	سویله‌یدمدیه یازمش	سویله‌شمدیه یازمش	سویله‌نمدیه یازمش	اغسدیدمدیه یازمش	کولومسدیدمدیه یازمش	طوغورمدیه یازمش	امزرمدیه یازمش

﴿ تنبیه ﴾ اشبو ایکی نوع فعل افزایدن هریرلر بنك صیغ مختلف العنواناتی بلك بنمش درت نوع اولدیغی صیغه‌لرینی افعال مرکبهٔ سابقه‌دن ماضی مرکبلرك صیغ مختلفه‌لرینه تطبیقدن ظاهر وآشکار اولور ﴿ مهمه ﴾ اشبو فعل مرکب افزایی اقسامندن وجودی قسمی افعال ناقصهٔ عربیه اقسامندن (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل مجموعی مؤداسنی وعدمی قسمی دخی هم ماناقیه ایله مصدر اولان (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل مثبت مجموعی مؤداسنی وهم (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل منفی مجموعی مؤداسنی تأدیه ایدر (زید یازه یازدی) کبی که (کاد زید یکتب) معناسندر (زید یازمدیه یازدی) کبی که هم (ماکاد زید یکتب) معناسندر وهم (کاد زید لم یکتب) معناسندر (زید یازمدیه یازدی) کبی که هم (ماکاد زید یقدر الکتب) وهم (کاد زید لم یقدر

ماضی منقول النسبه مشتق من الامر المذکور

ه	یازه کورمش	سویله‌یه کورمش	سویله‌شه کورمش	سویله‌نه کورمش	اغسه‌یه کورمش	کولومسه‌یه کورمش	طوغوره کورمش	امرده کورمش	ه

فعل مثلث النسبه مشتق من الامر المذکور

ه	یازه کورسه	سویله‌یه کورسه	سویله‌شه کورسه	سویله‌نه کورسه	اغسه‌یه کورسه	کولومسه‌یه کورسه	طوغوره کورسه	امرده کورسه	ه

﴿ تنبیه ﴾ فعل امرك قسم اولنك صیغی یدیوز یکرمی نوع وقسم ثانیسنك صیغی یك یکمش درت نوع ومشتقات ثلثهٔ مسطوره‌دن هر برینك صیغی دخی قسم ثانی مذکورك صیغی مثللی یك یکمش درت نوع اولدیغی فعل مرکب مرقومك صیغی فعل مرکب اضافیك صیغه تطبیقدن مستبان اولغله فعل مرکب ابتداریك کافهٔ صیغ مختلف العنواناتی درت یك یدیوز اون التی نوع اولور ﴿ مهمه ﴾ فعل مرکب ابتداریك جزؤ اخیری اولان (کور) امرینه حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی لاحق اولدیغی مجموع اولدیغی کبی حروف مغیرة النسبه دخی داخل اولدیغی مجموع اولدیغندن امر مرکب ابتداری انجق ماضیلره وفعل مثلث النسبه‌یه اصاغه وافراغ اولنور ﴿ یدنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب اقترابی مهجور الاستعمالدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه‌نك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائره‌لری بیانده‌در معلوم اوله‌که هرقنغی برحدثك زمان ماضیده بروزاندن صدوری فعله وحصوله قریب اولدیغنی افاده وانبا وقتنده اوحدثی متضمن اولان امر حاضرك اخرینه دیکر متضمن اولدیغی نسبتله زمانی سلخ وتجرید ایدن (اه) حرفی الحاق اولندقدن صکره افعال ناقصهٔ ثمانیه‌دن مهجور الاستعمال اولان (یاز) امرندن مشتق (یازدی یازمش) ماضیلری ضم والحاق اولنور (یازه یازدی سویله‌یه یازمش) کبی ایدی (یاز) امری حدث منسوب بهدن منسلخ اولوب اوحدثك لوازمندن جزؤ اولمك مدلولنده کائن مقاربه معناسنده مستعمل اولمغین وبوجهتله حروف مغیرة الاحداث مترادفه‌سنده بولنمغین مجموع مرکب ماضی مرکب اقترابی نامیله فعل واحد اولور وینه معلوم اوله‌که حروف مغیرة الاحداثدن (مه) حرفی فعل مرکب اقترابینك انجق جزؤ اولنه هم بالذات وهم (اه) حرفندن صکره لاحق اولغله مشتق منه اولان امر مرکب اقترابی مخاطب مهجور الاستعمالك صیغ متنوعهٔ مختلفهٔ العنواناتی امر مرکب ابتداری سالف البیانك صیغ مختلفه‌سی مثللی یوز یکمش یدی نوع اولوب الی طقوزی وجودی والی طقوزی عدمی والی طقوزی عدمی اقتداری اولور

المعلوم الوجودی

ماضی محسوس النسبه مشتق من الامر المرکب المهجور المذکور

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
ج	یازه یازدی	سویله‌یه یازدی	سویله‌شه یازدی	سویله‌نه یازدی	اغسه‌یه یازدی	کولومسه‌یه یازدی	طوغوره یازدی	امرده یازدی	غائب

المعلوم العدمی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
ب	یازمه‌یه یازدی	سویله‌مه‌یه یازدی	سویله‌شمه‌یه یازدی	سویله‌نمه‌یه یازدی	اغسه‌مه‌یه یازدی	کولومسه‌مه‌یه یازدی	طوغورمه‌یه یازدی	امرده‌یه یازدی	غائب

المعلوم العدمی الاقتداری

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
غایب	یازمه‌یه یازدی	سویله‌یه‌مه‌یه یازدی	سویله‌شه‌مه‌یه یازدی	سویله‌نه‌مه‌یه یازدی	اغسه‌یه‌مه‌یه یازدی	کولومسه‌یه‌مه‌یه یازدی	طوغوره‌مه‌یه یازدی	امزره‌مه‌یه یازدی

المعلوم الوجودی

ماضی منقول النسبه مشتق من الامر المرکب المجهور المذکور

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
غایب	یازه‌یازمش	سویله‌یه یازمش	سویله‌شه یازمش	سویله‌نه یازمش	اغسه‌یه یازمش	کولومسه‌یه یازمش	طوغوره یازمش	امزره‌یازمش

المعلوم العدمی

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
غایب	یازمه‌یه‌یازمش	سویله‌مه‌یه یازمش	سویله‌شمه‌یه یازمش	سویله‌نمه‌یه یازمش	اغسه‌مه‌یه یازمش	کولومسه‌مه‌یه یازمش	طوغورمه‌یه یازمش	امزرمه‌یه یازمش

المعلوم العدمی الاقتداری

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
غایب	یازمه‌یه‌یازمش	سویله‌یه‌مه‌یه یازمش	سویله‌شه‌مه‌یه یازمش	سویله‌نه‌مه‌یه یازمش	اغسه‌یه‌مه‌یه یازمش	کولومسه‌یه‌مه‌یه یازمش	طوغوره‌مه‌یه یازمش	امزره‌مه‌یه یازمش

﴿ تنبیه ﴾ اشبو ایکی نوع فعل اقترانیدن هریرر بنك صیغ مختلف العنواناتی بك بنش درت نوع اولدیغی صیغه‌لرینی افعال مرکبهٔ سابقه‌دن ماضی مرکبك صیغ مختلفه‌لرینه تطبیقدن ظاهر وآشکار اولور ﴿ مهمه ﴾ اشبو فعل مرکب اقترانی اقسامندن وجودی قسمی افعال ناقصهٔ عربیه اقسامندن (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل مجموعی مؤداسنی وعدمی قسمی دخی هم ماءنافیه ایله مصدر اولان (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل مثبت مجموعی مؤداسنی وهم (کاد) فعلیله خبری اولان مستقبل منفی مجموعی مؤداسنی تأدیه ایدر (زید یازه یازدی) کبی که (کاد زید یکتب) معناسندر (زید یازمه‌یه یازدی) کبی که هم (ماکاد زید یکتب) معناسندر وهم (کاد زید لم یکتب) معناسندر (زید یازمه‌یه یازدی) کبی که هم (ماکاد زید یقدر الکتب) وهم (کاد زید لم یقدر

الكتب) معناسنه دالدر تكيم فعل مربع النسبه اقسامندن ماضى متضمن النسبه ايله (اولدى) فعلى مجموعى افعال ناقصهٔ عربيه اقسامندن (عسى) فعليله خبرى مستقبل مجموعى مؤداسنى تأديه ايدر (زيد يازمه‌لى اولدى) كبى كه (عسى زيد يكتب) معناسنه‌در شوقدركه فعل مركب افزايدن جزؤ اخير واقع اولان (يازدى) فعلى جزؤ اولك مدلولنك وقوعه قرينتى و (كاد) فعلى دخى خبرينك مدلولنك بنه وقوعه قرينتى افاده ايتمكله ذكر اولنان (يازدى) فعلى بلافرق (كاد) معناسنه اولور اما معناى قرينت (يازمه‌لى اولدى) مركبنك سبكندن مستفاد اولوب اول قرينت ايسه (صار) معناسنى متضمن اولان (عسى) فعلنك مدلولى اولديغندن لسان تركيده (عسى) فعلنك مدلولنه موضوع ودال اولان فعل بولنمامشدر

﴿ سكزنجى باب ﴾ امر مركب ثلاثى انواعندن امر حاضر مركب اضافى مكرر العملك وامر مركب مرقومدن مشتق اولان مصدر اصلى ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤكد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضى محسوس النسبه وماضى منقول النسبه وفعل مثلث النسبه صيغ مختلفه‌سى واحوال سائره‌سى بيانده‌در معلوم اولهكه افعال مركبهٔ سالف البيانك انجق امر مركب اضافينك جزؤ اولى اولان امر حاضرك متضمن اولديغى حدث وعمل متعدد ومكرر اولمغرق مطلوب اولديغى صورتده جزؤ مرقوم آخرنده‌كى (اى) حرفيله بيله تكرير اولنور (يازى يازى ور) كبى شوقدركه احداث عديده‌ده تعدد و تكرر ممكن ومتصور اولديغندن امر حاضر مركب اضافى جزؤ اولى اعتباريله عدمى اولديغى صورتده اوجزئى تكرير جائز اولز بوصورتده امر حاضر مفرد مركب اضافينك كافهٔ صيغ مختلف العنواناتى يوز يتمش يدى نوع اولوب اوتوز برنوعى معلوم وجودى اولور (يازى يازى ور) كبى و يكرمى سكز نوعى مجهول وجودى اولور (يازيلى يازيلى ور) كبى واوتوز برنوعى معلوم عدمى باعتبار الجزؤ الاخير اولور (يازى يازى و يرمه) كبى و يكرمى سكز نوعى مجهول عدمى باعتبار الجزؤ الاخير اولور (يازيلى يازيلى ويرمه) كبى واوتوز برنوعى معلوم عدمى اقتدارى باعتبار الجزؤ الاخير اولور (يازى يازى و يرمه) كبى و يكرمى سكز نوعى دخى مجهول عدمى اقتدارى باعتبار الجزؤ الاخير اولور (يازيلى يازيلى و يرمه) كبى ايمدى فعل امر مركب اضافى مكرر العمل دخى فعل امر بسيط مثلى ايكى قسم اولمغله قسم اولك صيغ مختلف العنواناتى يديوز يكرمى نوع اولوب يوز يتمش يدى نوعى مفرد مخاطبدر يعنى مار الذكر امر حاضر مفرددر و يوز سكسان طقوز نوعى مفرد غائبدر (يازى يازى ورسون يازيلى يازيلى و يرمه‌سون) كبى و يوز يتمش يدى نوعى جمع مخاطبدر (يازى يازى ورك يازيلى يازيلى و يرمه‌يك) كبى و يوز يتمش يدى نوعى دخى جمع غائبدر (يازى يازى و يرسونلر يازيلى يازيلى ويرمه‌سونلر) كبى وقسم ثانيك صيغ مختلف العنواناتى دخى يك يتمش درت نوع اولوب يوز سكسان طقوز نوعى مفرد غائبدر (يازى يازى ور، يازيلى يازيلى ويرمه‌يه) كبى و يوز يتمش يدى نوعى مفرد مخاطبدر (يازى يازى ورمسك) كبى ويوز يتمش يدى نوعى مفرد متكلمدر (يازى يازى ورميم) كبى ويوز يتمش يدى نوعى جمع غائبدر (يازى يازى ورلر) كبى ويوز يتمش يدى نوعى جمع مخاطبدر (يازى يازى ورمسكز) كبى ويوز يتمش يدى نوعى دخى جمع متكلمدر (يازى يازى ورميم) كبى بوتقديرجه فعل امر مركب اضافى مكرر العملك كافهٔ صيغى يك يديوز طقسان درت نوعه بالغ اولور و بنه مصدر اصلى ايله مصدر مخفف (الاسماء الظواهر كلها غيب) مصداقى اولمغريله انجق غائب واسماء اجناسدن اولمغريله انجق مفرد اولدقلرندن هر برينك صيغ مختلف العنواناتى امر غائب مثلى يوز سكسان طقوز نوع معلوم ومجهول قسملرى اولوب التمش اوچ نوعى وجودى والتمش اوچ نوعى عدمى والتمش اوچ نوعى دخى عدمى اقتدارى اولور وحاصل مصدر مفرد غائب اولديغى كبى جمع غائب دخى اولديغندن صيغ مختلف العنواناتى اوچ يوز يتمش سكز نوع اولوب يوز يكرمى التى نوعى وجودى و يوز يكرمى التى نوعى عدمى و يوز يكرمى التى نوعى دخى عدمى اقتدارى اولور ومشتقات نسعهٔ باقيه‌دن هر برينك صيغ مختلف العنواناتى دخى

فعل امردن قسم ثانیدك صیغ مختلفه‌سی مثللی بیك یمش درت نوع اولوب فعل امرك منقسم اولدیغی قسملره منقسم اولورلر پس بیان مذکوردن مستبان و برنجی بابدن ظاهر و نمایان اوله‌جقی وجهله فعل مرکب اضافی مکرر الاولك معانی متنوعهٔ مطلوبه‌یی افاده ایدن صیغ مختلفه‌نك کافه‌سی اون ایکی یك ایکیوز اون التی نوعه بالغ اولور ﴿ طقوزنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی انواعندن امر مرکب اضافی استمراری انتشارینك وامر مرکب مرقومدن مشتق ومأخوذ مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانندهدر معلوم اوله‌که امر مرکب مرقوم ایکی قسمدر ﴿ قسم اول ﴾ (طور) امریله مطرف اولاندر (یازی و یروب طورمه) کبی ﴿ قسم ثانی ﴾ (یات) امریله مطرف اولاندر (یازی و یروب یاتمه) کبی اشبو ایکی قسم امر مرکب مرقومدن هر برینك صیغ مختلف العنواناتی درتیوز اون اوچ نوع اولوب اوتوز برنوعی معلوم وجودی اولسور (یازی ویر طور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول وجودی اولور (یازیلی ویر طور) کبی واوتوز بر نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویر طور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویر طور) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌مه‌یی ویر طور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌مه‌یی ویر طور) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویرمه طور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه طور) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویرمه طور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه طور) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الاخیر اولور (یازی ویروب طورمه) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الاخیر اولور (یازیلی ویروب طورمه) کبی واوتوز بر نوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاخیر اولور (یازی ویروب طورمه) کبی ویکرمی سکز نوعی دخی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاخیر اولور (یازیلی ویروب طورمه) کبی بوصورتده فعل امر مرکب اضافی استمراری انتشاریدن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی یك التیوز سکسان نوع اولوب درتیوز اون اوچ نوعی امر مفرد مخاطب یعنی سالف البیان امر حاضر مفرد ودرتیوز قرق برنوعی مفرد غائب (یازی ویروب طورمه‌سون) کبی ودرتیوزاون اوچ نوعی جمع مخاطب (یازی ویروب طورمه‌یك) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی دخی جمع غائب صیغه‌لریدر (یازی ویروب طورمه‌سونلر) کبی وقسم ثانیدك صیغ مختلفه‌سی ایکی یك بشیوز التی نوع اولوب درتیوز قرق برنوعی مفرد غائب (یازی ویروب طورمه‌یه) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی مفرد مخاطب (یازی ویروب طورمه‌یه‌سك) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی مفرد متکلم (یازی ویروب طورمه‌یه‌یم) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع غائب (یازی ویروب طورمه‌یه‌لر) کبی ودرتیوزاون اوچ نوعی جمع مخاطب (یازی ویروب طورمه‌یه‌سکز) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی دخی جمع متکلم صیغه‌لری اولور (یازی ویروب طورمه‌یه‌لم) کبی بوتقدیرجه فعل امرك کافهٔ صیغ مختلفه‌سی درت یك یوز سکسان التی نوعه بالغ اولور وبه مار الذکر اون ایکی نوع مشتقاتدن مصدر اصلی ایله مصدر مخفف انجق مفرد غائب اولمزیله امر غائبك صیغی مثللی هر برینك صیغی درتیوز قرق برنوع وحاصل مصدر مفرد غائب اولدیغی کبی جمع غائب دخی اولدیغندن صیغ مختلفه‌سی سکز یوز سکسان ایکی نوع ومشتقات تسعهٔ باقیه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی فعل امردن قسم ثانیدك صیغی مثللی ایکی یك بشیوز التی نوع صیغی اولمغله فعل مرکب اضافی استمراری انتشاریدك مار الذکر ایکی قسمندن هر برینك صیغ مختلف العنواناتی یکرمی سکز یك بشیوز درت نوع اولمش اولور ﴿ تنبیه ﴾ فعل امرك وماضیلرك وفعل مثلث النسبه‌نك جزؤ اخیری اعتباریله عدمی وعدمی اقتداری اولان قسملرنده (اوب)

حرفنی ذکر وباقی قسملرنده تقدیر واجب ایدیکی (یازی ویروب طورمه یازی ویروب طورمه‌دی یازی ویروب طورمه‌مش یازی ویروب طورمه‌مه یازی ویرطور یازی ویرمه‌دی طوردی یازمه‌یی ویرمش طورمش یازی ویرمه‌مه طورسه) کبی وفعل حالك کافهٔ صیغنده ذکر واجب ایدیکی (یازی ویروب طوریور یازی ویروب طورمه‌یور) کبی ومشتقات ثمانیهٔ باقیه‌نك جزؤ ثانی وجزؤ اخیر اعتباریله عدمی اولان قسملرنده ذکر واجب ووجودی قسملریله جزؤ اول اعتباریله عدمی اولان قسملرنده ذکر وتقدیر جائز ایدیکی وبوجهنله فعل مرکب اضافیٔ استراریٔ انشاریك مشتمل اولدیغی یکرمی سکزیك بشیوزدرت نوع صیغ مختلفه‌دن اون درت یك اون سکز صیغنده ذکر واجب وسکز یك اوچیوز التمش صیغنده حذف واجب والتی یك یوز یکرمی التی صیغنده ذکر وحذف جائز ایدیکی ایکنجی بابده مسطور ومقید (احکام مشترکه) عنوانیله مبسوط اولان مسائلدن ظاهر ونمایان اولور ﴿ اوتنجی باب ﴾ امر مرکب ثلاثی انواعندن امر مرکب اضافیٔ استراریٔ موقتك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائرسی بیانندهدر معلوم اولهکه امر مرکب اضافیٔ استراریٔ موقت دخی ایکی قسمدر ﴿ قسم اول ﴾ (قو) امریله معطوف اولاندر (یازی ویره قو) کبی ﴿ قسم ثانی ﴾ (طور) امریله معطوف اولاندر (سویله‌یی ویره طور) کبی اشبو ایکی امر مرکبدن هر برینك صیغ مختلف العنواناتی دخی امر مرکب سابقك قسملرندن هر برینك صیغی مثللی درتیوز اون اوچ نوع اولوب اوتوز برنوعی معلوم وجودی اولور (یازی ویره قو) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول وجودی اولور (یازیله‌ویره قو) کبی واوتوز برنوعی معلوم وجودی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره‌قو) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره‌قو) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمیٔ اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره‌قو) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمیٔ اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره‌قو) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویرمه‌یه‌قو) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه‌یه قو) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویرمه‌یه قو) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمیٔ اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه‌یه‌قو) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الاخیر اولور (یازی ویره‌قومه) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الثالث اولور (یازیلی ویره‌قومه) کبی واوتوز برنوعی معلوم عدمیٔ اقتداری باعتبار الجزؤ الثالث اولور (یازی ویره قویه‌مه) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمیٔ اقتداری باعتبار الجزؤ الثالث اولور (یازیلی ویره‌قویه‌مه) کبی ایدی فعل امر مرکب استراریٔ موقتدن قسم اولنان صیغ مختلفه‌سی یك الیوز سکسان نوع اولوب درتیوز اون اوچ نوعی مفرد مخاطب یعنی مار الذکر امر حاضر مفرد ودرتیوز قرق برنوعی مفرد غائب (یازی ویره‌طورسون) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع مخاطب (یازی ویره‌طورك) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع غائب صیغه‌لری اولورلر (یازی ویره‌قوسونلر) کبی وقسم ثانینك صیغ مختلفه‌سی ایکی یك بشیوز التی نوع اولوب درتیوز قرق برنوعی مفرد غائب (یازی ویره قویه) کبی ودرت یوز اون اوچ نوعی مفرد مخاطب (یازی ویره قویه‌سك) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی مفرد متکلم (یازی ویره‌قویه‌یم) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع غائب (یازی ویره قویه‌لر) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع مخاطب (یازی ویره‌قویه‌سکز) کبی ودرتیوز اون اوچ نوعی جمع متکلم (یازی ویره قویه‌لم) کبی وذکر اولنان اون ایکی نوع مشتقاتدن مصدر اصلی ایله مصدر مخفف انجق مفرد غائب اولمزیله هر برینك صیغ مختلفه‌سی امر غائبك صیغی مثللی درتیوز قرق برنوع وحاصل مصدر جمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی سکزوز سکسان ایکی نوع ومشتقات تسعهٔ باقیه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی فعل امردن قسم ثانینك صیغی مثللی ایکیبك بشیوز التی نوع اولمغله

فعل مرکب اضافی استراری موقتك ایکی قسمندن هر برینك صیغ مختلفه‌سی فعل مرکب اضافی استراری انتشارینك ایکی قسمندن هر برینك صیغی مثللو یکرمی سکز بیك بشیوز درت نوع اولمش اولور ﴿ تنبیه ﴾ (طور) امری اکر لفظاً ویاتقدیراً (اوب) حرفیله نسبتدن وزماندن بالکلیه مخلوع اولان امر حاضر بسیطه ومرکبه لاحق اولورسه استمرار انتشاری بی متضمن اولدیغی واکر (اه) حرفیله نسبتدن وزماندن مخلوع اولان امر حاضر بسیطه ومرکبه لاحق اولورسه استمرار موقتی متضمن اولدیغی ابتداء مقصددده مذکور تولدددن مستبان وموارد استعمالاتدن ظاهر وعیان اولور ﴿ اون برنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی انواعندن امر مرکب اضافی اقتدارینك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال و مستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مریع النسبه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلف العنوانلری واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که امر حاضر مرکب اقتداری مذکورك صیغ مختلفه‌سی ممالك عثمانیه‌ده مستعمل اولان افتده یوز یتمش یدی نوع اولوب اللی طقوز نوعی وجودی اولور (هله یازی ویره‌بیل یازیلی ویره بیل) کبی واللی طقوز نوعی عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (هله یازمه‌یی ویره‌بیل) کبی واللی طقوز نوعی دخی عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (هله یازی ویرمه‌یه بیل) کبی وچفتای لغتنده جزؤ اخیر اعتباریله دخی عدمی اولمغله امر مرکب مرقومك صیغی ایکیوز اوتوز التی نوع اولور (یازی ویره‌تله) کبی بوصورتده ممالك عثمانیه‌ده مستعمل اولان افتده فعل امردن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی یدی یوز یکرمی نوع اولوب یوز یتمش یدی نوعی مفرد مخاطب یعنی مذکر امر حاضر مفرد اولور ویوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائب اولور (یازی ویره یلسون) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع مخاطب اولور (یازی ویره یلك) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع غائب اولور (یازی ویره یلسونلر) کبی وقسم ثانیسنك صیغ مختلفه‌سی دخی بیك یتمش درت نوع اولوب یوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائب اولور (هله یازی ویره‌یله) کبی ویوز یتمش یدی نوعی مفرد مخاطب اولور (بلکه یازی ویره یله‌سك) کبی ویوز یتمش یدی نوعی مفرد متکلم اولور (یازی ویره‌یله‌یم) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع غائب اولور (یازی ویره یله‌لر) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع مخاطب اولور (یازی ویره‌یله‌سکز) کبی ویوز یتمش یدی نوعی دخی جمع متکلم اولور (یازی ویره‌یله‌لم) کبی واون ایکی نوع مشتقاتدن مصدر اصلی ایله مصدر مخففدن هر برینك انجق مفرد غائب اولمریله هر برینك صیغ مختلفه‌سی یوز سکسان طقوز نوع وحاصل مصدر جمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی اوچیوز یتمش نوع ومشتقات تسعه‌ یافیدن هر برینك صیغ مختلفه‌سی دخی فعل امردن قسم ثانینك صیغی مثللی بیك یتمش درت نوع اولور بوصورتده فعل مرکب اضافی اقتداری ثلاثینك کافه صیغی اون ایکبیك ایکیوز اون التی نوع اولمش اولور ﴿ اون ایکنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی انواعندن امر مرکب اضافی ابتدارینك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلف العنوانلری واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که امر حاضر مرکب مرقومك جزؤ اخیری اولان (کور) امریه (مد) حرفی بحسب السماع لاحق اوله‌مدیقندن امر حاضر مرقومك صیغ مختلف العنوانلری ایکیوز طقسان بش نوع اولوب اوتوز بر نوعی معلوم وجودی اولور (یازی ویره کور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول وجودی اولور (یازیلی ویره کور) کبی واوتوز بر نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره کور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره کور) کبی واوتوز بر نوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره کور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره کور) کبی واوتوز بر نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویرمه‌یه کور) کبی ویکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه‌یه کور) کبی

واوتوز بر نوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویره مه‌یه کور) کبی ویکرمی سکز نوعی دخی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویره مه‌یه کور) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی یك ایکیوز نوع اولوب ایکیوز طقسان بش نوعی مفرد مخاطب یعنی امر حاضر مفرد مذکور واوچیوز اون بش نوعی مفرد غائب (یازی ویره کورسون) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی جمع مخاطب (یازی ویره کورك) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی جمع غائب صیغه‌لری اولورلر (یازی ویره کورسونلر) کبی وقسم ثانیك صیغ مختلفه‌سی دخی یك یدیوز سکسان نوع اولوب اوچیوز اون بش نوعی مفرد غائب (یازی ویره کوره) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی مفرد مخاطب (یازی ویره کوره‌سك) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی مفرد متکلم (یازی ویره کوره‌یم) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی جمع غائب (یازی ویره کوره لر) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی جمع مخاطب (یازی ویره کوره‌سکز) کبی و ایکیوز طقسان بش نوعی دخی جمع متکلم صیغه‌لری اولورلر (یازی ویره کوره‌یم) کبی ومصدر اصلی ومصدر مختفدن هر بر یك صیغی اوچیوز اون بش نوع وحاصل مصدر هم مفرد غائب وهم جمع غائب اولمغله صیغ مختلفه‌سی التیوز اوتوز نوع ومشتقات تسعهٔ باقیه‌دن هر بر یك صیغی دخی فعل امردن قسم ثانیك صیغی مثلی یك یدیوز طقسان نوع اولور بو صورتده فعل مرکب اضافی ابتدا بر یك کافهٔ صیغی یکرمی بر یك اوچیوز التمش نوع اولور ﴿ اون اوچنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی اواعتمدن امر مرکب اضافی افترابی مهجور الاستعمالدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه‌نك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائره‌سی بیانده در معلوم اوله که توطئه‌ده اشعار ویدنجی بابده تذکار اولندیغی وجهله حروف مغیرة الاحداث منزله‌سنده بولنان افعال ناقصهٔ ثمانیهٔ مار الذکردن (باز) امری آخرینه حروف مغیرة النسبه منزله‌سنده اولان افعال ثلثه‌دن (ایدی ایمش) فعللرندن بریله ماضی بابلرنده بیان اولنان وجه مخصوص اوزره ترکیب وتألیف وماضیلردن بر یك صیغه‌سنه تحویل وتصریف اولندقجه هم امر حاضر بسیط وهم امر حاضر مرکبه ضم والحاق بحسب السماع ممتنع اولدیغندن فعل اضافی افترابی یاماضی محسوس النسبه اولور (یازی ویره یازدی) کبی ویاخود ماضی منقول النسبه اولور (یازیلی ویره یازمش) کبی ایمدی فعلین ماضیین مرقومین جزؤ اخیرلری اولان (یاز) امری اعتباریله عدمی اولمیوب یاجزؤ اولی اعتباریله ویاجزؤ ثانیسی اعتباریله ایکی صورتله عدمی اولدیغندن هر بر یك صیغ مختلف العنواناتی یك یدیوز طقسان نوع اولوب یوز سکسان التی نوعی معلوم وجودی اولور (یازی ویره یازدی) کبی ویوز یتمش ایکی نوعی مجهول وجودی اولور (یازیلی ویره یازمش) کبی و یوز سکسان التی نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره یازدم) کبی ویوز یتمش ایکی نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره یازمشم) کبی ویوز سکسان التی نوعی معلوم عدمی اقتدای باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازمه‌یی ویره یازدك) کبی ویوز یتمش ایکی نوعی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الاول اولور (یازیله‌یی ویره یازمشسك) کبی و یوز سکسان التی نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی و یرمه‌یه یازدیلر) کبی و یوز یتمش ایکی نوعی مجهول عدمی اولور (یازیلی و یرمه‌یه یازمشلر) کبی و یوز سکسان التی نوعی معلوم عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازی ویره مه‌یه یازدق سویله‌یی ویره مه‌یه یازدکز) کبی و یوز یتمش ایکی نوعی مجهول عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلی ویرمه‌یه یازمشز سویله‌یی ویره مه‌یه یازمشکز) کبی بو صورتده فعل مرکب اضافی افترابینك معانی متنوعهٔ مطلوبه‌یی افاده ایدن صیغ مختلف العنواناتنك کافه‌سی اوچیك یشیوز سکسان نوع اولمش اولور ﴿ اون دردنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی افسامندن امر مرکب استراری المشاری اقتداریك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مختف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه

وفعل ذومعان اربعه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌لك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که ایکنجی بابده ذکر اولندیغی اوزره امر حاضر مرکب استمراری انتشاریك صیغ مختلفه‌سی وجودی وجزؤ اولی وثانیسی اعتباریله هم عدمی ساذج وهم عدمی اقتداری نوعلرینه منقسم اولمغله مجموع صیغی ایکیوز طقسان بش نوع ایسه‌ده جزؤ اولی واخیری اعتباریله عدمی اقتداری اولان نوعلره (یل) امریني الحاق ایتمه بحسب القیاس تمتع اولدیغی کبی بحسب السماع دخی (اوب) حرفنی حذف واجب اولان نوعلره دخی الحاق ایتمه ممتنع اولدیغندن امر حاضر مرکب استمراری انتشاریك صیغ مختلفه‌سی الی طقوز نوع اولوب اوتوز بر نوعی معلوم عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازوب طورمه‌یه یل) کبی وبکرمی سکز نوعی مجهول عدمی باعتبار الجزؤ الثانی اولور (یازیلوب طورمه‌یه یل) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغی ایکیوز قرق نوع اولوب الی طقوز نوعی مفرد مخاطب اولور یعنی امر حاضر مفرد اولور واتمش اوچ نوعی مفرد غائب اولور (یازوب طورمه‌یه یلسون) کبی والی طقوز نوعی جمع مخاطب اولور (یازوب طورمه‌یه یلك) کبی والی طقسوز نوعی دخی جمع غائب اولور (یازوب طورمه‌یه یلسونلر) کبی وقسم ثانیك صیغ مختلفه‌سی ایله ماضی محسوس النسبه‌دن وماضی منقول النسبه‌دن وفعل مثلث النسبه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی اوچیوز الی سکز نوع اولوب اتمش اوچ نوعی مفرد غائب اولور (یازوب طورمه‌یه یله یازوب طورمه‌یه یلدی یازوب طورمه‌یه یلمش یازوب طورمه‌یه یلسه) کبی والی طقوز نوعی مفرد متکلم اولور (یازوب طورمه‌یه یله‌یم یازوب طورمه‌یه یلدم یلمشم یلسه‌دم) کبی والی طقوز نوعی مفرد مخاطب اولور (یازوب طورمه‌یه یله‌سك یازوب طورمه‌یه یلدك یلمشسك یلسه‌دك) کبی والی طقوز نوعی جمع غائب اولور (یازوب طورمه‌یه یله‌لر یلدیلر یلمشلر یلسه‌لر) کبی والی طقوز نوعی جمع متکلم اولور (یازوب طورمه‌یه یله‌لم یلدك یلمشز یلسه‌ك) کبی والی طقوز نوعی جمع مخاطب اولور (یازوب طورمه‌یه یله‌سکز یلدیکز یلمشسکز یلسه‌کز) کبی ومصدر اصلی ایله مصدر محققدن هر برینك صیغی دخی انجق مفرد غائب اولرله یوز سکسان طقوز نوع اولوب اتمش اوچ نوعی وجودی اولور (یازوب طوره یملك یمله) کبی واتمش اوچ نوعی جزؤ اول اعتباریله عدمی اولور (یازمه‌یوب طوره‌یملك یمله) کبی واتمش اوچ نوعی جزؤ ثانی اعتباریله عدمی اولور (یازوب طورمه‌یه یملك یمله) کبی وحاصل مصدرك یوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائب ویوز سکسان طقوز نوعی جمع غائب صیغه‌سی اولوب یوز بکرمی التی نوعی وجودی اولور (یازوب طوره یلمش یلمشلر) کبی ویوز بکرمی التی نوعی جزؤ اول اعتباریله عدمی اولور (یازمیوب طوره یلمش یلمشلر) کبی ویوز بکرمی التی نوعی جزؤ ثانی اعتباریله عدمی اولور (یازوب طورمه‌یه یلمش یلمشلر) کبی ومشتقات ستهٔ باقیه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی دخی اوچیوز الی سکز نوعی وجودی واوچیوز الی سکز نوعی جزؤ اول اعتباریله عدمی واوچیوز الی سکز نوعی جزؤ ثانی اعتباریله عدمی اولوب جمعاً بیك یتمش درت نوع اولمغله فعل مرکب استمراری انتشاری اقتداریك کافهٔ صیغ مختلف العنوانی سکز بیك سکز یوز یتمش ایکی نوع اولور ﴿ اون بشنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب الثانی انواعندن امر حاضر استمراری انتشاری ابتداریك وامر مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌لك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که افعال ثلاثه‌دن (کور) امری امر حاضر مرکب استمراری انتشاری اقسامندن (اوب) حرفنی حذف واجب اولان قسمره الحاق اولنمه بحسب السماع ممتنع اولدیغندن امر مرکب استمراری انتشاری ابتداریك الی طقوز نوعی جزؤ ثانیسی اعتباریله عدمی ساذج والی طقوز نوعی بشنه جزؤ ثانیسی اعتباریله عدمی اقتداری صیغی اولور (یازوب طورمه‌یه کور یازوب یاته‌مه‌یه کور) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغی درتیوز سکسان نوع اولوب یوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب ویوز اون سکز نوعی جمع مخاطب ویوز یکرمی التی نوعی مفرد

غائب ویوز اون سکز نوعی جمع غائب اولور (یازوب طورمدیه کور یازوب طورمدیه کورك یازوب یاتمدیه کورسون یازیلوب طورمدیه کورسونلر) کبی وقسم ثانینك صیغی ایله ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه‌دن وفعل مثلث النسبه‌دن هربرینك صیغی دخی یدیوز اون التی نوع اولوب بوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب اولور (یازوب طورمدیه کوره کوردی کورمش کورسه) کبی و بوز اون سکز نوعی مفرد متکلم اولور (یازوب طورمدیه کوردم کوردیم کورمشم کورسدم) کبی و بوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب اولور (یازوب طورمدیه کوردك کوردك کورمشسك کورسدك) کبی وبوز اون سکز نوعی جمع غائب اولور (یازوب یاتمدیه کوردلر کوردیلر کورمشلر کورسدلر) کبی و بوز اون سکز نوعی جمع متکلم اولور (یازوب یاتمدیه کوردك کوردك کورمشز کورسدك) کبی و بوز اون سکز نوعی دخی جمع مخاطب اولور (یازوب طورمدیه کوردکز کوردیکز کورمشسکز کورسدکز) کبی پس افادات واقعه‌دن وامثله مسروده‌دن مستبان اولدیغی وجهله فعل مرکب استمراری انتشاری ابتدایرینك معانی متنوعه‌یی افاده ایدن صیغ مختلف العنواناتنك کافه‌سی اوچیبك اوچیوز فرق درت نوع اولور ﴿ اون‌التنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب ثلاثی انواعندن امر حاضر مرکب استمراری انتشاری اقترانی مهجور الاستعمالدن مأخوذ و مشتق اولان ماضی محسوس النسبه و ماضی منقول النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانندهدر معلوم اولدیغی که افعال ناقصه ثمانیه‌دن مهجور الاستعمال (یاز) امرندن مشتق اولان (یازدی یازمش) ماضیلرینی (کور) امری کبی امر مرکب استمراری انتشاری اقسامندن (اوب) حرفنی حذف واجب اولان قسمنه بحسب السماع الحاق ممتنع اولدیغندن ماضی مرکب استمراری انتشاری اقترانی محسوس النسبه ومنقول النسبه‌دن هربرینك صیغ مختلفه‌سی دخی اوچیوز اللی سکز نوعی جزؤنانی اعتباریله عدمی ساذج واوچیوز اللی سکز نوعی بنه جزؤنانی اعتباریله عدمی اقتداری جمعاً بدیوز اون التی نوع اولوب بوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب (یازوب طورمدیه یازدی یازوب طورمدیه یازمش) کبی وبوز اون سکز نوعی مفرد متکلم (یازوب یاتمدیه یازدم یازوب یاتمدیه یازمشم) کبی وبوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب (یازوب طورمدیه یازدك یازوب طورمدیه یازمشسك) کبی وبوز اون سکز نوعی جمع غائب (یازوب طورمدیه یازدیلر یازمشلر) کبی وبوز اون سکز نوعی جمع متکلم (یازوب طورمدیه یازدق یازمشز) کبی وبوز اون سکز نوعی دخی جمع مخاطب صیغه‌لری اولور (یازوب طورمدیه یازدك یازمشسکز) کبی بو صورتده فعل مرکب استمراری انتشاری اقترانینك معانی متنوعه مطلوبه‌یی افاده ایدن صیغ مختلفه مستعمله‌سی بیك درتیوز اوتوز ایکی نوع اولمش اولور ﴿ اون بدنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب رباعی انواعندن امر حاضر مرکب اضافی استمراری انتشاری مکرر المعملك وامر حاضر مرکب مرفومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل ذو معان اربعه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائره‌سی بیانندهدر معلوم اولدیغی که احداث عدمیه‌ده تکرر و تکثر متصور اولدیغندن امر مرکب مذکور جزئین مکررین اعتباریله عدمی اولیوب یاجزؤنانی اعتباریله ویاجزؤ اخیری اعتباریله عدمی ساذج وعدمی اقتداری اولمغله صیغ مختلفه‌سی ایکیوز طقسان بش نوع اولوب اللی طقوز نوعی وجودی اولور (یازی یازی ویرطور) کبی واللی طقوز نوعی جزؤثالث اعتباریله عدمی اولور (یازی یازی ویرمه طور) کبی واللی طقوز نوعی بنه جزؤثالث اعتباریله عدمی اقتداری اولور (یازیلی یازیلی ویرمدیه طور) کبی واللی طقوز نوعی جزؤاخیر اعتباریله عدمی اولور (یازی یازی ویروب یاتمه) کبی واللی طقوز نوعی دخی بنه جزؤاخیر اعتباریله عدمی اقتداری اولور (یازی یازی ویروب طورمه) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی بیك ایکیوز نوع اولوب ایکیوز طقسان بش نوعی مفرد مخاطب یعنی امر حاضر

مفرد واوچیوز اون بش نوعی مفرد غائب (یازی یازی ویروب طورمه‌سون) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی
جمع مخاطب (یازی یازی ویروب طورمه‌یك) کبی وایکیوز طقسان بش نوعی جمع غائب صیغه‌لری اولور
(یازی یازی ویروب طورمه‌سونلر) کبی وقسم ثانینك صیغ مختلفه‌سی دخی بك یدیوز طقسان نوع اولوب اوچیوز
اون بش نوعی مفرد غائب وایکیوز طقسان بشر نوعی دخی مفرد متکلم ومفرد مخاطب وجمع غائب وجمع
متکلم وجمع مخاطب صیغه‌لری اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازی یازی ویروب طورمه‌یه‌یم یازی
یازی ویروب طورمه‌یه‌سك یازی یازی ویروب طورمه‌یه‌لر یازی یازی ویروب طورمه‌یه‌لم یازی یازی ویروب
طورمه‌یه‌سکز) کبی ومصدر اصلی ایله مصدر مخفف انجق مفرد غائب اولمغله هر بر بشك صیغ مختلفه‌سی اوچیوز
اون بش نوع وحاصل مصدر جمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی التیوز اوتوز نوع ومشتقات تسعهٔ باقیه‌دن
هر بر لرینك صیغ مختلفه‌سی دخی فعل امردن قسم ثانینك صیغی مثللی بك یدیوز طقسان نوع اولمغله فعل مرکب
اضافیٔ استمراریٔ انتشاریٔ مکرر العملك معانی متنوعه‌یه دلالت ایدر صیغ مختلفه‌سنك کافه‌سی یکرمی یدی اوچیوز
الفش نوع اولور ﴿ تنبیه ﴾ فعل امردن قسم اولك بك ایکیوز نوع صیغه‌دن درتیوز سکسان نوعنده (اوب)
حرفنی ذکر ومدیوز یکرمی نوعنده حذف واجب ایدیکی وقسم ثانینك وکذا ماضیٔ محسوس النسبه ومنقول النسبه
وفعل مثلث النسبه‌دن هر بر بك بك یدیوز طقسان نوع صیغه‌لرندن یدیوز اون التیشر نوعنده (اوب) حرفنی
ذکر وباقی بك یمش دردر نوعنده حذف لازم وواجب ایدیکی ومصادرك بك ایکیوز الفش نوع صیغه‌دن بشك سکز
نوع صیغه‌لرنده (اوب) حرفنی ذکر واجب وباقی ایکیوز اللی ایکی نوع صیغه‌لرنده ذکر وحذف جائز ایدیکی وفعل
حالینك بك یدیوز طقسان نوع صیغه‌سنده ذکر واجب ایدیکی ومشتقات خمسهٔ باقیه‌دن هر بر لرینك بك یدیوز طقسان نوع
صیغه‌دن بك درتیوز اوتوز ایکیشر نوعنده ذکر واجب واوچیوز اللی سکزر نوعنده ذکر وحذف جائز اولدیغی
ایکنجی بابدن یعنی امر مرکب استمراریٔ انتشاری بابندن ظاهر و آشکار اولور ﴿ اون سکزنجی باب ﴾ امر
حاضر مرکب رباعی انواعندن امر حاضر مرکب اضافیٔ اقتداریٔ مکرر العملك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ
ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل بجزوم
النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضیٔ محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه
وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی و احوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که احداث عدیده‌ده تکرر وتکثر
متصور اولدیغی جهتله (مه) حرفی جزئین مکرر بنه لاحق اوله‌مدیغی کبی جزؤ اخیر اولان (یل) امر بنه لاحق
اولدیغی صورتده ممالك عثمانیه‌ده مستعمل اولان لغت ترکیه‌ده (یل) فعلی حذف لازم کلدیکندن و بو جهتله امر
مرکب رباعیٔ مذکور امر مرکب ثلاثی انواعندن امر اضافیٔ مکرر العمل اوله‌جغندن (یازی یازی ویرمه) کبی
امر حاضر مرکب اضافیٔ اقتداریٔ مکرر العمل یاوجودی اولور (یازی یازی ویرمه‌یل) کبی ویاخود جزؤ ثالث
اعتباریله عدمیٔ ساذج اولور (یازی یازی ویرمه‌یه‌یل) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی
درتیوز سکسان نوع اولوب بوزاون سکز نوعی مفرد مخاطب یعنی مار الذکر امر حاضر مفرد وبوز یکرمی التی نوعی
مفرد غائب (یازی یازی ویرمه‌یلسون) کبی وبوزاون سکز نوعی جمع مخاطب (یازی یازی ویرمه‌یه‌یلك) کبی و بوز
اون سکز نوعی جمع غائب صیغه‌لری اولور (یازی یازی ویرمه‌یه یلسونلر) کبی وقسم ثانینك صیغ مختلفه‌سی دخی
یدیوز اون التی نوع اولوب بوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب (یازی یازی ویرمه‌یله) کبی و بوز اون سکز نوعی مفرد
متکلم (یازی یازی ویرمه‌یه‌یله‌یم) کبی وبوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب (یازی یازی ویرمه‌یله‌سك) کبی و بوز اون
سکز نوعی جمع غائب (یازی یازی ویرمه‌یله‌لر) کبی وبوز اون سکز نوعی جمع متکلم (یازی یازی ویرمه‌یله‌لم) کبی و بوز
اون سکز نوعی جمع مخاطب صیغه‌لری اولور (یازی یازی ویرمه‌یه‌یله‌سکز) کبی ومصدر اصلی ومصدر مخفف
انجق مفرد غائب اولمغله هر بر لرینك صیغ مختلفه‌سی بوز یکرمی التی نوع اولور وحاصل مصدر جمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی

ایکیوز الی ایکی نوع اولور ومشتقات تسعهٔ باقیدن هر برینك صیغی دخی فعل امردن قسم ثانیدك صیغی مثللی بدیوز اون الی نوع اولغله فعل مرکب اضافیٔ اقتداریٔ مکرر العملك کافهٔ صیغی سکز بیك یوز قرق درت نوع اولمش اولور ﴿ اون طقوزنجی باب ﴾ امر مرکب رباعی انواعندن امر حاضر مرکب اضافیٔ ابتداریٔ مکرر العملك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان ماضیٔ محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائرسی بیانندهدر معلوم اوله‌که امر مرکب مرقوم جزئین اولین مکررین اعتباریله عدمیٔ ساذج وعدمیٔ اقتداری اوله‌مدیغی کبی حسب‌الاجماع جزؤ اخیری اولان (کور) امری اعتباریله‌ده عدمیٔ ساذج وعدمیٔ اقتداری اوله‌مدیغندن یا وجودی اولور ویاجزؤ ثانی اولان (ور) امری اعتباریله عدمیٔ ساذج وعدمیٔ اقتداری اولور بوصورتده فعل امردن قسم اولك صیغی بدیوز یکرمی نوع اولوب یوز یتمش یدی نوعی مفرد مخاطبدر (یازی یازی ویره کور) کبی ویوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائبدر (یازی یازی ویرمه‌یه کورسون) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع مخاطبدر (یازی یازی ویرمه‌یه کورك) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع غائبدر (یازی یازی ویرمه‌یه کورسونلر) کبی و قسم ثانی ایله مشتقات ثلثهٔ مرقومه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی دخی بیك یتمش درت نوع اولوب یوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائبدر (یازی یازی ویره کوره یازی یازی ویره کوردی یازی یازی ویره کورمش یازی یازی ویره کورسه) کبی ویوز یتمش یدی نوعی دخی مفرد متکلمدر (یازی یازی ویرمه‌یه کورم یازی یازی ویرمه‌یه کوردم یازی یازی ویرمه‌یه کورمشم یازی یازی ویره کورسه‌م) کبی و یوز یتمش یدی نوعی مفرد مخاطبدر (یازی یازی ویره کورمسك یازی یازی ویره کوردك یازی یازی ویره کورمشسك یازی یازی ویره کورسه‌دك) کبی و یوز یتمش یدی نوعی جمع غائبدر (یازی یازی ویرمه‌یه کوره‌لر کوردیلر کورمشلر کورسه‌لر) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع متکلمدر (یازی یازی ویره کورملم کورك کورمشز کورسه‌دك) کبی و یوز یتمش یدی نوعی دخی جمع مخاطبدر (یازی یازی ویره کوره‌سکز کوردیکز کورمشسکز کورسه‌کز) کبی پس بیان مذکوردن مستبان اولدیغی اوزره فعل مرکب اضافیٔ ابتداریٔ مکرر العملك کافهٔ صیغی بشبیك اون الی نوع صیغ مختلفه‌سی اولمش اولور

﴿ یکرمنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب رباعی انواعندن مهجور الاستعمال اولان امر مرکب اضافیٔ اقترابیٔ مکرر العملدن مأخوذ ومشتق اولان ماضیٔ محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائرسی بیانندهدر معلوم اوله‌که ماضیین مرقومین جزئین اولین مکررین اعتباریله عدمی اوله‌مدیغی کبی جزؤ اخیری اولان (یازدی) فعلی جهتندن دخی عدمی اوله‌مدیغندن یا وجودی اولورلر و یاجزؤ ثانی اولان (ور) امری اعتباریله عدمیٔ ساذج اولور ویاعدمیٔ اقتداری اولور بوصورتده هر برینك صیغی بیك یتمش درت نوع اولوب یوز سکسان طقوز نوعی مفرد غائب اولور (یازی یازی ویره یازدی یازمش) کبی و یوز یتمش یدی نوعی مفرد متکلم اولور (یازی یازی ویرمه‌یه یازدم یازمشم) کبی ویوز یتمش یدی نوعی مفرد مخاطب اولور (یازی یازی ویرمه‌یه یازدك یازمشسك) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع غائب اولور (یازی یازی ویره یازدیلر یازمشلر) کبی ویوز یتمش یدی نوعی جمع متکلم اولور (یازی یازی ویرمه‌یه یازدق یازمشز) کبی ویوز یتمش یدی نوعی دخی جمع مخاطب اولور (یازیلی یازیلی ویرمه‌یه یازدیکز یازمشسکز) کبی ﴿ یکرمی برنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب رباعی انواعندن امر مرکب اضافیٔ استراریٔ منتشر اقتداریك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضیٔ محسوس النسبه وماضیٔ منقول النسبه و فعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلف العنواناتی واحوال سائرسی بیانندهدر معلوم اوله‌که امر حاضر مرکب اضافیٔ استراریٔ منتشرك اخرینه (یل) امرینی ضم والحاق ایتمه بحسب‌الاجماع امر مذکورك مشتمل اولدیغی (اوب) حرفی ذکر ایله مشروط

اولدیغندن وذکر ایتمد دخی جزؤ اخیر اعتباریله عدمی ساذج وعدمی اقتداری نوعلرنده اولوب وجودی وجزؤ اول وثانی اعتباریله عدمی ساذج وعدمی اقتداری نوعلرنده (اوب) حرفنی ذکر ممتنع اولدیغندن (یازی ویروب طورمه طورمه یازی ویر طور یازمه‌یی ویر طور یازی ویرمه‌یه طور) کبی وجزؤ اخیر اعتباریله عدمی اقتداری نوعنده ایسه (یل) امری مقدر اولدیغندن (یل) امری امر مرکب اضافی استمراریك انجق الی طقوز نوع جزؤ اخیر اعتباریله عدمی ساذج صیغه‌لرینه لاحق ومتصل اولوب ماعدالرینه التحاق ممتنع اولور (یازی و یروب طورمه‌یه‌یل) کبی بوصورتده فعل امردن قسم اولمك صیغ مختلفه‌سی ایکیوز قرق نوع اولوب الی طقوز نوعی مفرد مخاطبدر والتمش اوچ نوعی امر غائبدر (یازی‌ویروب طورمه‌یه‌یلسون) کبی والی طقوز نوعی جمع مخاطبدر (یازی‌ویروب طورمه‌یه‌یلك) کبی والی طقوز نوعی دخی جمع غائبدر (یازی و یروب طورمه‌یه‌یلسونلر) کبی وقسم ثانینك و ماضی محسوس النسبه‌نك و ماضی منقول النسبه‌نك وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌لری اوچیوز الی سکزر نوع اولوب التمش اوچ نوعی مفرد غائب و الی طقوزر نوعی مفرد متکلم ومفرد مخاطب وجمع غائب وجمع متکلم وجمع مخاطب صیغه‌لری اولور ومصدر اصلی ومصدر مخفف انجق امر غائب اولورلرسه‌ده هم‌وجودی وهم جزؤ اول وثانی وثالث اعتباریله عدمی اولان صورتلرده (اوب) حرفی ذکر اولنمقله صیغی ایکیوز الی ایکیشر وحاصل مصدرجمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی بشیوز درت نوع اولور ومشتقات ستهٔ باقیه‌دن هربرینك صیغی دخی صور اربعهٔ مذکوره‌ده (اوب) حرفی وجوباً وجوازاً مذکور اولمغله‌یك درتیوزاوتوز ایکی نوع اولور پس فعل اضافی استمراری منتشر اقتداریتك معانی متنوعه‌یی افاده ایدن صیغ مختلفه‌سی اونبریك ایکیوز یتمش ایکی نوع اولور ﴿ یکرمی ایکنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب رباعی انواعندن امر حاضر مرکب اضافی استمراری منتشر ابتداریتك وامر مذکوردن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اولمقکه (کور) امری امر حاضر مرکب اضافی استمراری منتشرك جزؤ اخیری اعتباریله عدمی ساذج وعدمی اقتداری اولان نوعلره یعنی (اوب) حرفنی ذکر لازم اولان نوعلره لاحق اولدیغندن و (کور) امرینه دخی (مه) حرفی بحسب السماع لاحق اولمه‌دیغندن امر حاضر اضافی استمراری ابتداریتك صیغ مختلفه‌سی یوز اون‌سکز نوع اولوب الی طقوز نوعی عدمی ساذج باعتبارالجزؤ الثالث اولور (یازی‌ویروب طورمه‌یه کور) کبی والی طقوز نوعی دخی عدمی اقتداری باعتبار الجزؤ الثالث اولور (یازی ویروب طورمه‌یه کور) کبی بوصورتده فعل امردن‌قسم اولمك صیغ مختلفه‌سی درتیوزسکسان‌نوع اولوب یوزاون‌سکز نوعی مفرد مخاطب اولور ویوز یکرمی الی نوعی مفرد غائب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه کورسون) کبی ویوزاون‌سکز نوعی جمع مخاطب اولور (یازی ویروب یانه‌مه‌یه کورك) کبی ویوز اون‌سکز نوعی جمع غائب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه کورسونلر) کبی وقسم ثانینك صیغی ایله مشتقات ثلثهٔ مرقومه‌دن هربرینك صیغی دخی بدیوز اون الی نوع اولوب یوز یکرمی الی نوعی مفرد غائب (یازی ویروب طورمه‌یه کوره کوردی کورمش کورسه) کبی ویوزاون‌سکز نوعی مفرد متکلم (یازی ویروب طورمه‌یه کوره‌م کوردم کورمشم کورسه‌م) کبی ویوز اون‌سکز نوعی مفرد مخاطب (یازی ویروب یانه‌مه‌یه کورمسك کوردك کورمشسك کورسه‌ك) کبی ویوز اون‌سکز نوعی جمع غائب (یازی ویروب طورمه‌یه کوره‌لر کوردیلر کورمشلر کورسه‌لر) کبی ویوزاون سکز نوعی جمع متکلم (یازی ویروب طورمه‌یه کوره‌لم کوردك کورمشز کورسه‌ك) کبی ویوز اون‌سکز نوعی دخی جمع مخاطب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه کوردمسك کوردیکز کورمشسکز کورسه‌کز) کبی پس بیان مذکوردن مستبان اولدیغی اوزره فعل مرکب اضافی استمراری منتشر ابتداریتك معانی متنوعه‌یه دلالت ایدن صیغ مختلفه‌سنك کافه‌سی اوچبیك اوچیوز قرق درت نوع اولور ﴿ یکرمی اوچنجی باب ﴾ امر حاضر

مرکب رباعی انواعندن امر مرکب اضافی استراری منتشر افترابی مهجور الاستعمالدن مأخوذ و مشتق اولان ماضی محسوس النسبه و ماضی منقول النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که مهجور الاستعمال اولان (یاز) امرندن مأخوذ ومشتق اولان (یازدی یازمش یازیدی) ماضیلری امر مرکب اضافی استراری منتشر انواعندن (اوب) حرفنی ذکر واجب اولان نوعلره لاحق اولدیغندن یعنی جزؤ اخیری اولان (طور) یاخود (یات) امری اعتباریله عدمی ساذج وعدمی اقتداری اولان نوعلره لاحق اولدیغندن ماضیین مذکورندن هربرینك صیغ مختلفه‌سی بدیوز اون التی نوع اولوب یوز بکرمی التی نوعی مفرد غائب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدی یازمش) کبی ویوزاون‌سکز نوعی مفرد متکلم اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدم یازمشم) کبی ویوز اون‌سکز نوعی مفرد مخاطب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدك یازمشسك) کبی ویوز اون‌سکز نوعی جمع غائب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدیلر یازمشلر) کبی ویوز اون‌سکز نوعی جمع متکلم اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدق) کبی ویوز اون‌سکز نوعی جمع مخاطب اولور (یازی ویروب طورمه‌یه یازدیکز) کبی ﴿ یکرمی دردنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب خامی انواعندن امر مرکب اضافی استراری منتشر اقتداری مکرر العملك وامر مرکب مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان مصدر اصلی ومصدر مخفف وحاصل مصدر وفعل حال ومستقبل مرجو النسبه ومستقبل مجزوم النسبه ومستقبل مؤکد النسبه وفعل مربع النسبه وصفت حادثه وماضی محسوس النسبه وماضی منقول النسبه وفعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که کراراً مراراً ذکر اولندیغی اوزره (یل) امری امر حاضر مرکب اضافی استراری مکرر العملك صیغ مختلفه‌سندن هم (اوب) حرفنی ذکر واجب وهمده (یل) امری مقدر اولمیان نوعه لاحق اولدیغندن یعنی امر مرکب رباعی مذکورك انجق جزؤ اخیر اعتباریله عدمی ساذج اولان نوعنه لاحق اولدیغندن امر خامی مرقومك صیغی التی طقوز نوع اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یل) کبی بوصورتده فعل امردن قسم اولك صیغ مختلفه‌سی ایکیوز قرق نوع اولوب التی طقوز نوعی مفرد مخاطب والتمش اوچ نوعی مفرد غائب والتی طقوز نوعی جمع مخاطب والتی طقوز نوعی جمع غائب اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یل یلسون یلك یلسونلر) کبی وقسم ثانینك صیغی دخی اوچیوز التی سکز نوع اولوب التمش اوچ نوعی مفرد غائب والتی طقوزر نوعی مفرد متکلم و مفرد مخاطب وجمع غائب وجمع متکلم وجمع مخاطب صیغه‌لری اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یله یلهیم یله‌سك یله‌لر یله‌لم یله‌سکز) کبی ومصدر اصلی ایله مصدر مخفف انجق مفرد غائب اولمزیله هربرینك صیغ مختلفه‌سی یوز سکسان طقوز نوع اولوب التمش اوچ نوعی وجودی اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یلك یله) کبی والتمش اوچ نوعی جزؤ ثالث اعتباریله عدمی اولور (یازی یازی ویرمه‌یوب طورمه‌یلك یله) کبی والتمش اوچ نوعی دخی جزؤ رابع اعتباریله عدمی اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یلك یله) کبی وحاصل مصدر جمع غائب دخی اولمغله صیغ مختلفه‌سی اوچیوز یتمش سکز نوع اولور وماضی محسوس النسبه ومنقول النسبه وفعل مثلث النسبه انجق جزؤ رابع اعتباریله عدمی اولمزیله هربرینك صیغ مختلفه‌سی فعل امردن قسم ثانینك صیغی کبی اوچیوز التی سکز نوع ومشتقات ستهٔ باقیه مصادر مثللی هم وجودی وهم جزؤ ثالث ورابع اعتبارلریله عدمی اولمزیله هربرینك صیغ مختلفه‌سی یك یتمش درت نوع اولور بوتقدیرجه فعل مرکب اضافی استراری اقتداری مکرر العملك معانی متنوعه‌یی افاده ایدن صیغ مختلفه‌سنك کافه‌سی مکرریك سکزیوز یتمش ایکی نوعه بالغ اولدیغی مستبان اولور ﴿ یکرمی بشنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب خامی اقسامندن امر مرکب اضافی استراری منتشر ابتداری مکرر العملك وامر مرکب خامی مرقومدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی محسوس النسبه و ماضی منقول النسبه و فعل مثلث النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی واحوال سائره‌سی بیانده‌در معلوم اوله‌که (کور) امری امر حاضر اضافی استراری مکرر

العملك انواعندن (اوب) حرفی مذکور اولان نوعه لاحق یعنی جزؤ اخیری اعتباریله عدمی' سلاح وعدمی' اقتداری نوعلرینه لاحق اولمغله امر حاضر مرکب خماسی' مرقومك صیغی یوز اون سکز نوع اولوب الی طقوز نوعی جزؤ رابعی اعتباریله عدمی اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه کور) کبی والی طقوز نوعی بشه جزؤ رابعی اعتباریله عدمی' اقتداری اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه کور) کبی بو صورتده فعل امردن قسم اولك صیغی درتیوز یتمش درت نوع اولوب یوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب یعنی امر حاضر مذکور ویوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب (یازی یازی ویروب طورمه‌یه کورسون) کبی ویوز اون سکز نوعی جمع مخاطب (یازی یازی ویروب طورمه‌یه کورنك) کبی ویوز اون سکز نوعی دخی جمع غائب اولور (یازی یازی ویروب یاتمه‌یه کورسونلر) کبی وقسم ثالثنك صیغی ایله مشتقات ثلثهٔ مذکوردن هر برینك صیغی دخی یدیوز اون التی نوع اولوب یوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب ویوز اون سکز نوعی مفرد متکلم ویوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب ویوز اون سکز نوعی جمع غائب ویوز اون سکز نوعی جمع متکلم ویوز اون سکز نوعی دخی جمع مخاطب اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه کوره کوردی کورمش کورسه یازی یازی ویروب طورمه‌یه کوریم کوردم کورمشم کورسه‌م سویله‌یی سویله‌یی ویروب طورمه‌یه کورمسك کوردك کورمشسك کورسه‌ك سویله‌شی سویله‌شی ویروب طورمه‌یه کوره‌لر کوردیلر کورمشلر کورسه‌لر سویله‌شدرلدری سویله‌شدرلدری ویروب طورمه‌یه کوره‌لم کوردك کورمشز کورسه‌لك کولومسه‌ندری کولومسه‌ندری ویروب طورمه‌یه کورمسکز کوردیکز کورمشسکز کورسه‌کز) کبی پس افادهٔ مذکوره‌ده مستقبل اولاریغی اوزره فعل مرکب اضافی' استمراری' منتشر ابتداری' مکرر العملك معانی' متنوعه‌یی افاده ایدن صیغنك کافه‌سی ایکیبیك سکز یوز فرق نوع اولور ﴿ یکرمی التنجی باب ﴾ امر حاضر مرکب خماسی انواعندن امر حاضر اضافی' استمراری' منتشر اقترابی' مکرر العمل مهجور الاستعمالدن مأخوذ ومشتق اولان ماضی' مخصوص النسبه و ماضی' منقول النسبه‌نك صیغ مختلفه‌سی و احوال سائره‌سی بیانندهدر معلوم اولهکه (یازدی یازمش) ماضیلری (کور) امری کبی امر حاضر اضافی' استمراری' مکرر العمل انواعندن (اوب) حرفی مذکور اولان نوعه یعنی جزؤ اخیر اعتباریله عدمی' سلاح وعدمی' اقتداری اولان نوعلره لاحق اولمغله ماضیین مذکورینه‌دن هر برینك صیغ مختلفه‌سی یدیوز اون التی نوع اولوب یوز یکرمی التی نوعی مفرد غائب و یوز اون سکز نوعی مفرد متکلم و یوز اون سکز نوعی مفرد مخاطب و یوز اون سکز نوعی جمع غائب و یوز اون سکز نوعی جمع متکلم و یوز اون سکز نوعی دخی جمع مخاطب اولور (یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازدی یازمش یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازدم یازمشم یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازدك یازمشسك یازی یازی ویروب یاتمه‌یه یازدق یازمشز یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازدیکز یازمشسکز یازی یازی ویروب طورمه‌یه یازدیلر یازمشلر) کبی بو صورتده ماضی' مرکب خماسی' مرقومك معانی متنوعهٔ مطلوبه‌یی افاده ایدن صیغ مختلفه‌سنك کافه‌سی یك درتیوز یکرمی نوع اولمش اولور ﴿ تنبیه ﴾ کلمات اشتقاقیهٔ فعلیه‌ده اصل ومشتق منه اولان امر حاضر مجرد حقیقی وعرفیسنك اخرینه اون نوع جائز الاجتماع اولان حروف مغیرة الاحداثی بردن بشه‌قدر وحروف مغیرة الاحداث حکمنده اولوب ینه جائز الاجتماع اولان افعال ناقصهٔ ثلاثه‌یی ینه بردن بشه قدر ویکرمی بش نوع ممتنع الاجتماع اولان حروف مغیرة النسبه‌دن برینی و یا حروف مغیرة النسبه حکمنده اولوب حدندن بالکلید منسلخ اولان افعال ناقصهٔ ثلثه‌دن یعنی (ایدی ایمش ایسه) فعللرندن برینی واوچ نوع ضمائر متصلهٔ مسند الیهانك افرادندن دخی برینی وصل والحاق ایله امر مجردك متضمن اولدیغی معنایه مناسب معانی' متنوعهٔ مطلوبه‌یی اقتصر وجه اوزره تحصیل ایچون اول امردن بعض فردك صیغه‌سنی اوتوز درت یکه قریب صیغ مختلف العنوانات والمعانی‌یه وبعض فردك صیغه‌سنی التمش یدی یکه قریب صیغ مختلف العنوانات والمعانی‌یه وبعض فردك صیغه‌سنی دخی یوز یکه قریب صیغ مختلف العنوانات والمعانی‌یه تبدیل و تحویل ایتمه جائز اولدیغی ازجمله امر مجردن (باز) امر یتك

صیغه‌سنی اوتوز درت یکه قریب صیغ مختلفه‌یه تحویل ایله اول امرك معناسنه مناسب اوتوز درت یکه قریب معانیٔ متنوعه تحصیل ایتمه و (کول) امرینك صیغه‌سنی التمش یدی یکه قریب صیغ مختلفه‌یه تحویل ایله معناسنه مناسب التمش یدی یکه قریب معانی متنوعهٔ مطلوبه‌یی تحصیل ایتمه و (سویله) امرینك صیغه‌سنی دخی یوز یکه قریب صیغ مختلفه‌یه تبدیل وتحویل ایله متضمن اولدیغی معنایه مناسب یوز یکه قریب معانی متنوعهٔ مطلوبه‌یی تحصیل ایتمه جائز ایدیکی مقصد ثالثده و مقصد رابعده ثبت وضبط اولنان امثلهٔ مرتبه وافادات وافعه‌دن ظاهر اولور ﴿ مطلب ﴾ معلوم اوله‌که افعال ناقصه وافعال مقاربهٔ عربیه‌لر بین المتلفین (موضوع محمول) اسملریله مسمی اولان مبتدا ایله خبره ملازمت ایدوب وصف خبرك ذات مبتدایه نسبتنه وزمانه دلالت ایدیکی کبی نسبت مرقومه‌نك جهت وکیفیتنه دخی دلالت ایتملریله انجق نسب زمانیه اولیوب جهات قضیه دخی اولورلر ایمدی یالکز مبتدا ایله خبردن مرکب اولان جملهٔ اسمیه قضیهٔ مطلقه اولوب (زید قائم و بکر یقعد) مثللی اولمبتدا ایله خبر افعال ناقصه ومقاربه‌دن بریله مصدر اوله‌رق جملهٔ فعلیه اولدیغی وقتده قضیهٔ موجهه اولور شویله‌که (کان زید عالماً) جمله‌سی قضایای موجهه‌دن قضیهٔ ثبوتیهٔ دوامیه وثبوتیهٔ انقطاعیه اولور (وصارزید قائماً وآل الطین خزفاً) جمله‌لری قضایای موجهه‌دن قضیهٔ انقالیه اولور (ومازال زید جالساً ومابرح بکر قائماً) جمله‌لری قضایای موجهه‌دن قضیه دوامیهٔ استمراریه اولور (وعسی زید یخرج) جمله‌سی قضایای موجهه‌دن قضیهٔ اقترابیهٔ رجائیه اولور (وکاد زید یضحك وهلهل بکر یبکی) جمله‌لری قضایای موجهه‌دن قضیهٔ اقترابیهٔ جزمیه اولور (وطفق زید یکتب واخذ بکر یقرأ) جمله‌لری دخی قضایای موجهه‌دن قضیهٔ اقترابیهٔ شروعیه اولور قالدیکه متعلقات فعلدن مفاعیل خمسه وحال وخصوصیله تمییز صریحاً احداث منسوب بهایی تقیید وضمناً جمله‌نك ومرکبات سائرنك متضمن اولدقری نسبتلرك کیفیات وجهاتلرینه دلالت ایتملریله (زید ضارب ضربة بکر قاتل عمرواً خالد قائم علی الفرس زید قائم یوم الجمعه بکر قاعد امام المسجد القمر منخسف حین حیلولة الارض بینه وبین الشمس زید ذاهب للسفر عمرو قاری قاعداً خالد حسن وجهاً) مثللی متعلقات مرقومه افعال ناقصه وافعال مقاربه مثللی جهات قضیه‌دن واولمتعلقاتی مشتمل اولان جمله‌لر دخی قضایای موجهه‌دن معدود اولمق نظام لسانه اوفق کورینور ایسه‌ده افعال ناقصه ایله افعال مقاربه جمله‌نك اجزاء اصلیه وقوامندن اولوب ومتعلقات مذکوره اجزاء عارضه وزائده‌دن اولملریله افعال ناقصه ایله افعال مقاربه جهات قضیه‌دن عد واعتبار اولندیغی مثللی متعلقات مذکوره جهات قضیه‌دن عد واعتبار اولنمامشدر بوصورتده منطق یونانیدن لسان عربیه نقل وترجمه اولنمش اولان علم منطقده لسان عربیه واقع قضایای موجهه‌نك ذکر اولنمیوبده لسان عربیه مفاعیل ومتعلقات ایله مقید اولان جمله‌نك وخصوصیله لسان عربیك نظامنه مخالف قیودات ایله مقید اولان جمله‌لرك قضایای موجهه نامیله تراکیب عربیه صرهسنده ثبت وضبط اولنملری مترجملرك ومترجملرك کلامرینی تقلید ایدن ذواتك رلسانده بولنان نسب مخصوصه وجزئیه‌نك دوالی اولان هیئات کلیهٔ افرادیه وتراکیبیه وحروفك وحروفك مشابه اولان اسماء افعالك بطبقه مؤداتنی تأدیه وافاده ایدر دوالك لسان اخرده بولنمسی اعتقادلرندن نشأت ایتمش ایدیکی مستبادر

﴿ مقصد خامس ﴾

کلمات اشتقاقیهٔ اسمیه‌دن اسماء منسوبه‌نك وکلمات مصغرنك اقسام واحکامی بیانندهدرکه ایکی بابده ذکر اولنور

﴿ برنجی باب ﴾ اسماء منسوبه‌نك اقسام واحکامی بیانندهدر معلوم اوله‌که اسم منسوب شول اسمدرکه اخرینه (ی یاء نسبت ایجی تماج جل قل سال سول کو اق ات) حرفلرندن برینك لحوقی وانضمامیله مداولنه صور اتی البالدن برصورته انتساب واختصاصی اولان ذات مبهمه‌یی متضمن اوله (عثمانلی کویلو یاغلی صولی یاغمز صومز یاغجی صوجی برنجی اکنجی صغرتاج طوشانجل اولویجل اوشغل قومسال بوغسول قاره‌که ایلق کجه‌لك) کبی ایدی

SON SÖZ

Bir dilin en önemli unsurlarının başında şüphesiz gramer gelmektedir. Bunun içindir ki dille ilgili çalışmaların büyük bir bölümünü dilbilgisi kitapları oluşturur. Bu eserlerin hazırlanması da şüphesiz ki belirli kurallar dahilinde olması kaçınılmazdır. Çalışmamıza konu olan Abdurrahman Fevzi Efendi'nin *Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan* adlı eseri Türk dilinin kurallarının teşekkül noktasını oluşturan eserlerden olduğu söylenebilir. Abdurrahman Fevzi Efendi'den önce Türk dili gramerinin oluşmasında mühim bir öneme sahip olan 16. Yüzyılda yaşamış Bergamalı Kadri ve 19. yüzyılda yaşamış Ahmet Cevdet Paşa da Türk gramerciliğinin oluşumda öncelikli bir yere sahip olan diğer bilginlerdir. İncelediğimiz eserin 145.-163. sayfaları bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Abdurrahman Fevzi Efendi'nin eserinde izlediği metot Türk gramerciliği yönünden oldukça mühimdir. Eserde anlam ayrılıklarını belirtmek için Arapça köklerden türetilen kelimeler mevcuttur. Buna istinaden teşekkül eden gramer terimleri de önemli bir yere sahiptir. Bu durum günümüzün gramer terimlerini ve kurallarını da şekillendirmesi açısından dikkate şayandır. Eserde bütün yapım ve çekim ekleri farklı terimlerle kullanılmış, şekiller için de ayrı terimlerle karşılanmıştır.

Araştırmamıza konu olan eserde yazar, şu önemli hususlara dikkat çekmiştir: Türkçe ve Arapçadaki ses değerlerinin karşılaştırılarak yeni bir alfabenin oluşturulması düşüncesini dile getirmiştir. Dilbilgisi başlığının altında sarf (yapı bilgisi), nahv (söz dizimi), iştikak (türetme bilgisi) ve imlanın birleştirilmesini ve ayrıca voyel(ünlü)'lerin kullanılmasının zorunlu olması gerektiği konusundaki düşünceleri de diğerlerini destekler niteliktedir.

Abdurrahman Fevzi Efendi'nin gramer hakkında ortaya koyduğu bütün bu tespitler ve dile getirdiği öneriler, Türk dilbilgisi açısından dikkate şayandır.

KAYNAKÇA

Abdurrahman Fevzi Efendi, **Mikyâsu'l-Lisan Kıstâsu'l-Beyan,** İstanbul, Mahmud Beg Matbaası, 1882.

Adaklı, Emrah, **Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan, Kütahyalı Abdurrahman Fevzi, Giriş - Metin (2-47 s.) - Terimler Sözlük Dizini – Sözlük, Tıpkıbasım,** Yüksek Lisans Tezi, YDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa, 2010.

Aksan, Doğan, **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim,** TDK Yayınları, Ankara, 2009.

Atalay, Besim, **Türk Dili Kuralları I,** İstanbul, 1931.

Ateş, Ahmed; Çetin Nihad M. ve Yazıcı, Tahsin, **Arapça Dil Bilgisi I,** İstanbul, 1964.

Ateş, Ahmed, **Farsça Grameri,** İstanbul, 1982.

Banguoğlu, Tahsin, **Ana Hatlarıyla Türk Grameri,** İstanbul, 1940.

_____, **Gramer Meselesi, İmlâ Meselesi,** İstanbul, 1941.

Bayraktar, Nesrin, **Dil Bilimi,** Nobel Yayınevi, II. Baskı, Ankara, 2006.

Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri,** c. I(1333/1914): 243-245.

Deny, Jean, **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi),** çev. Ali Ulvi Elöve, İstanbul, 1941.

Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,** Ankara, 1988.

Dilâçar, Agop, **Türk Diline Genel Bir Bakış,** Ankara, 1964.

_____, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", **TDAY-Belleten,** (1971): 83-145.

Dilmen, İbrahim Necmi, **Genel Dilbilgisi,** 3 c. 1939-1942.

Dizdaroğlu, Hikmet, **Türkçede Fiiller,** Ankara, 1963.

Elöve, Ali Ulvi, (hzl.), **Mikyasü'l-Lisan Kıstasü'l-Beyan,** İstanbul, 1962.

Emre, Ahmet Cevat, **Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Layiha I,** İstanbul, 1931.

Erdem, İlhan, "Mikyâsu'l-Lisân Kıstâsu'l-Beyân'daki Dil Bilgisi Terimleri", **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları,** c. 2 (2007): 192-216.

_____, **Mikyâsu'l-Lisân Kıstâsu'l-Beyân (Özet-Metin-Terimler ve Ekler İndeksi),** İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1998.

_____, "Abdurrahman Fevzi Efendi, Mikyasü'l-Lisan Kıstasü'l-Beyan", **Türk Dili,** 566 (1999): 155-162.

Ergin, Muharrem, **Türk Dilbilgisi,** İstanbul, 1958.

Ergin, Osman, **Türk Maarif Tarihi,** İstanbul, 1977.

Ertem, Rekin, **Elifbe'den Alfabe'ye Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi,** İstanbul, 1991.

Gencan, Tahir Nejat, **Dil Bilgisi,** İstanbul, 1975.

Hacıeminoğlu, Necmettin, **Türk Dilinde Edatlar,** İstanbul, 1984.

Hatiboğlu, Vecihe, **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü,** Ankara, 1978.

Karabacak, Esra, **Ahmet Cevdet Paşa'nın Dil Bilgisi Kitapları,** (yön. Prof. Dr. Mehmet Akalın), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1986.

_____, "Ahmet Cevdet Paşa'nın Dilbilgisi Kitapları", **Türklük Araştırmaları Dergisi,** s. 5 (1989): 261-270.

_____, "Bergamalı Kadri'nin Müyessiretü'l-Ulûm'u ile Ahmet Cevdet Paşa'nın Dil Bilgisi Kitaplarındaki Terimler Üzerine Bir İnceleme", **Türklük Araştırmaları Dergisi,** c. 8 (1997): 253- 283.

_____, (hzl.), **Bergamalı Kadri, Müyessiretü'l-Ulûm (Giriş-Metin-Sözlük-Terimler Dizini-Tıpkıbasım),** Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 801, 2002.

_____, (hzl.), **Ahmed Cevdet Paşa, Tertîb-i Cedit Kavâid-i Osmâniyye: Giriş-Metin-Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü-Tıpkıbasım,** Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 883, Ankara, 2007.

Koç, Mustafa, **Eski Harfli Türkçe Gramer Kitapları ve Terimler Dizini,** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994.

_____, "Abdurrahman Fevzi", **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi,** İstanbul, c. I (2008): 27-29.

Kütahyalı Abdurrahman Hoca, çev. Ali Ulvi Elüve, **Mıkyasüllisan ve Kıstasülbeyan,** İstanbul, 1942.

Levend, Agâh Sırrı, **Türk Dilinin Gelişme ve Sadeleşme Evreleri,** Ankara, 1972.

Okutan, H. İ., **"Mikyasü'l-Lisan Kıstasü'l-Beyan - Metin, Metnin Terimler, Ekler İndeksi",** İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, İstanbul, 1981.

Özçam, Çimen, **"Türkiye Türkçesi İle İlgili Gramer Çalışmaları-Bibliyografya Denemesi",** Türk Dünyası Araştırmaları, s.110 (1995), 121-163.

Özkan, Nevzat (hzl.), **Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa Kavâ'id-i Osmaniye,** Ankara, 2000.

_____, Ahmet Cevdet Paşa, **Medhal-i Kava'id,** Ankara, 2000.

Redhouse, Sir James W. A., **A Turkish and English Lexion,** İstanbul, 1978.

Sami, Şemseddin, **Kâmûs-ı Türkî,** İstanbul, 1899.

Sarı, Mevlut, **el-Mevârid Arapça-Türkçe Lugat,** İstanbul, 1980.

Steingass, F. A., **Comprehensive Persian-English Dictionary,** London, 1930.

Timurtaş, Faruk K., **Osmanlı Türkçesi Grameri,** İstanbul, 1979.

_____, **Osmanlı Türkçesine Giriş,** İstanbul, 1987.

Topaloğlu, Ahmet, **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü,** İstanbul, 1989.

Türk Dil Kurumu, "Gramer Istılahları", **Türk Dili Seri Belleten,** c. I, s. 7 (1934): 8-12.

_____, "Gramer (Kuralbilim) Terimleri", **Türk Dili Seri Belleten,** c. II, s. 1-2 (1940): 63-72.

_____, "Gramer Terimleri", **Türk Dili Seri Belleten,** c. II, s. 11-12 (1941): 129-156.

_____, **Derleme Sözlüğü,** 12 c. Ankara, 1963.

_____, **Tarama Sözlüğü,** 8 c. Ankara, 1972.

_____, **Türkçe Sözlük,** 11. Baskı, Ankara, 2011.

_____, **Yazım Kılavuzu,** 27. Baskı, Ankara, 2012.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Kütahya Şehri,** İstanbul 1932.

Üçok, Necip, **Genel Dilbilim (Lengüistik),** Multilingual Yayınları, İstanbul, 2004.

Vardar, Berke, **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü,** İstanbul, 1988.

ÖZGEÇMİŞ

Mustafa Topaloğlu, 1983 yılında Rize'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladı. Lisans eğitimini 2013 yılında Lefke Avrupa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Aynı yıl Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Anabilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans Programı'na başladı. 2014-2015 Güz döneminde Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı'nı tamamladı.